

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204686

UNIVERSAL
LIBRARY

‘తో తోభిన్నరుచి:

ఫ మిడి పా టి కా మే శ్వ ర రా వు

రూ1/-

ప స్తి ష ర్సు . అ ష్టో ప స్తి అం డ్ కో
న ర స్వ తీ వ వ ర్ ప్రె స్
రా జ మ హేం ద్ర వ ర ము

ఆన్ని స్వామ్యలా
౧౫౦౪౪౨౨

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A Lakshmanaswamy Naidu
For Addepally & Co , Educational Publishers
Order No 4873/1948

విషయములు

ప్రీతి	.	ఏప్రిల్	1939
అయోచూర్ - అభినందన	.	మే	1939
తిండివిశేషాలు		ఏప్రిల్	1941
లోకోభిన్నరుచి	.	జూన్	1941
స్థాయిమూర్తి నా వోటేపాట'		అక్టోబరు	1941
శేడియో - కబుర్లు } I, II, III.		ఫిబ్రవరి	1941
అయోచూర్గవిమర్శ	.	ఏప్రిల్	1944

బ స్తీ రో డ్డు

“రోడ్డు” అనేది తెలుగువాళ్లు అప్రయత్నంగా వాడే ఇంగ్లీషుమాటల్లో ఒకటి. ఇంగ్లీషువారు మనకి పట్టిగా తెచ్చి పడేసి పదార్థాల్లో రోడ్డుకుడా ఉంది సాధారణంగా శకటాలు కూడా వస్తే ఒకటి వీలుండి, రంగమీరి ఉన్నప్పుడు మాత్రమే, ఏదేనా మార్గాన్ని రోడ్డు అంటారు రోడ్డును గురించిన పుస్తకాలు తెలుగులో లేవు. (‘నాకు తెలియదు’ అనేకబురు చల్లగా చెప్పడానికి ‘చివు’ అనేది ఆలంకారికం.) రోడ్డుబాంటే అధిమ విషయంగురించి రాస్తే, కాన్వల్యూషన్ చలించుచోనచ్చుగా అనేక తిరుప్పావల సమర్థాలు దాన్ని వాదిలేసే ఉంటారు కానీ, ఆనంతరి తెలియకపోడంవల్ల గావును, అన్యభాషల్లో వాళ్లు రోడ్డు గురించి వందలాదిగా పుస్తకాలు ప్రచురించారు మానవ పరిమోగిరంగా ఉండే వృత్తాంతాలు ఎవైనాసరే గ్రంథస్థం అయినప్పుడు పండితులు చుర్మహూర్తంలేకుండా చూసుకుని క్షమించి పారెయ్యడం మంచిది. నేలబారురచన మాత్రం చెయ్యగల అస్మదాదులకి ‘రోడ్డు’ సరిపడ్డ విషయం. ఏమంటే, ఇందులో నేల విడిచి సాం అవసరం లేదు. చాలా పూర్వకాలంలోనే మనుష్యులు నడవడానికి, గుట్టపుదళాలు వెళ్లిడానికికూడా, అనేక దేశాల్లో శాశ్వత మార్గాలు ఉండిఉన్నట్టు తెలిసినా, రోడ్డు అనేమాట పుట్ట ఆట్టకాలం కాలేదు. ౧౭౩౬ లో

పార్లమెంటుసభకి ఓసభువు తొలగిడిమీద నెడుతూంకగా, అప్పటి లండన్ బుగదవీధుల్లో ఒకచోట ఉన్న ఊబిలో ఆయన బండియూవత్తూ గిగిడి ఊరుకుందట. ఈరెండువందల ఏళ్లలోనూ, ఇతరదేశాల్లో జనం రోడ్లవిగురించి చేసిన ఆలోచనా, చూపెట్టిన ఆదరణా, నాధించిన అభివృద్ధి మనికి తెలుస్తూన్నప్పుడు, అంతరూ రోడ్లని గురించి దుమ్మురేగేటట్టు ప్రచారంచేసుకుని కాంగ్రెసులు కూడా జరుపుతూన్నప్పుడు, రోడ్ల అవేనిషుగాన్ని మనం కొట్టి పారేయ్యడానికి వీళ్ళు - అనలు అనుక్షణం కాళ్ళకి చుట్టుకుని ఉండే విషయాన్ని పారేయ్యడం శక్యమూ కాదు, శౌర్యమూ కాదు మరొకసంగతి మానవులు కలిసిగాని జీనించలేను ఒంటరిగా జీవించగలవాళ్ళు ఉండవచ్చు, ఉన్నారు, వాళ్ళు మానవాతీతులు పెద్దస్థలంలో కొద్దిమంది మాత్రంకలిసి పల్చపల్చగా ఉండేలాగు నివాసం అయిఉంటే దాన్ని గ్రామంఅనినీ, కొద్దిస్థలంలో చాలామందికలిసి ఒత్తిడిగా నివసిస్తే దాన్ని బస్తీఅనినీ అంటారు

ఒకదేశంలో ఈచివరనుంచి ఆచివరకి ఉండే ప్రతిచిన్నస్థలం కూడా కామధేనువు లాంటిదైతే, ఆదేశంలో ఉండుకున్న గ్రామాలసంఖ్యే ఎక్కువగాఉంటుంది, ఇంకా గ్రామాలు పుడుతూంటాయి. కాని, ఏదేనాదేశంలో చవిటిపర్రలూ, ఉప్పుచెరువులూ, ఇసకఎడార్లూ, బోడికొండలూ, గనక విస్తారంగా ఉంటే, జనం ఎక్కడబడితే అక్కడ నివసించడం అసంభవం అయి,

కొత్తగ్రామాలు పుట్టడానికి ఆస్కారంలేక, ఉన్న గ్రామాలే బ స్త్రీలుగా మారడానికి యత్నిస్తాయి. ఈ దేశం, వైశాల్యం ధర్మమాలిన, ఏరకంలోనైనా సరే చేరుతుంది. ఇక్కడ లేని రకం ఉండదు. విస్తారం గ్రామాలూ ఉన్నాయి, కొత్తవి పుడుతూనూ ఉన్నాయి కొన్ని . స్త్రీలుగానూ మారుతూ న్నాయి స్థూలంగా చెప్పాలంటే, జనాభా ఒక సాతిక వేలకి గగ్గిరపడినా, లేక ఎంత వంకరటింకరదైనా సరే ఒక కంకర కోట్ల దాంట్లోకి చొరబడినా, గ్రామం అనేది బ స్త్రీగా ముసురు తున్న ఒక బ స్త్రీనించి ఇంకో బ స్త్రీ చేరుకోడానికి కూడా ఘంటాసథాలు ఉంటాయి. ప్రస్తుతం వాటి సంగతి కాదు. ఒకే బ స్త్రీలో ఉండే జనం, తమతమ స్వవహారం సందర్భాలు చూసుకోవలసి, అనసరం ఎచ్చినప్పుడు ఒక గృహం దగ్గిరించి మరో గృహానికి వెళ్ళాలి. ఈ సత్యానికా మోక్షాజనం తప్ప కడం అందరూ వెంటాంటారు. అందుచేత, ఇల్లమధ్య వీలైనంత ఖాళీస్థలం అశేషజనం ఉమ్మడిగా వాడుకోడానికి కేటాయించి ఉంటుంది. అటువంటి బ స్త్రీవీధిరోడ్లు సంగతి కొంచెం ముచ్చటించడమే ఇప్పుడు సంకల్పం.

రోడ్డు అనేపదార్థం మాయమంత్రంవల్ల చిటిగిలో తయారయే బాపతు కాదు. దానికి కప్పకున్నన్ని రూపాంతరాలున్నాయి. వాటిని జ్ఞాంతరాలన్నా ప్రత్యవాయన లేదు. అసలు దుర్గమస్థలంలో మొట్టమొదట కాలు పెట్టేవాడు సాహసుడయి ఉంటాడు. వాడిఉద్దేశం వాడికే తెలిసిఉంటుంది.

ఒక్కొక్కప్పుడు వాడికి మొదట తెలియదు. వాని ఎక్కడోకో పోతాడు, ఏగోవోటి అవుతాడు, గాని వాడి ఛాయ మాత్రం మిగిలి ఉంటుంది. వాడి ఉద్దేశం ఏమిటో, వా డెమయూడో కనుక్కోడానికి వాడి అనుగుణాడల్లో వెళ్ళి వెళ్ళి ఉంటాడు, వేకవోవే క్రమేపీ పుడితాడు. వాళ్ళు మొదటి వాడి గారినల్ల ప్రపంచానికి అవసరం ఉంటే ఆదాని ఖాయమవుతారు. గమ్యం ఫలానా అని ప్రత్యక్షమవుతుందొరికి, మోడం జరిగి ముఖ్యం ఆదాని ఉడితాడు. ముం కొంతకాలానికి ఆగారి రహదా అవుతుంది దాన్ని ఎత్తు చేస్తారు గాని ఎటు స్థిరంచేస్తారు. దాన్ని అడ్డవస్తువుని తీసేస్తారు, ఏళ్ళని దాటేస్తారు. ఆదారినిగట్టిపరచి నునుప చేస్తారు. రంగుగా ఉండి ఆదాని మాంపుల్ని శంతువుల్ని శకం, లీకూడా ఆకర్షిస్తుంది ఆరూపందాల్చినదాన్ని “గో” డ్లంటారు. వల్లెటిదిక్కుల్లో ఉండేదాన్ని ఇన్ని రూపిణి రాలూ వాల్చేసరికి పుష్కరాలు ఎగిరిపోతాయి. బస్తీలో అయితే ఒకప్పుడు సంవత్సరాలుమాత్రం జరిగిపోతాయి బస్తీలోకూడా ఇళ్లవరసల మధ్య ఉండేస్థలం ప్రథమంగో దాని చిత్తంవచ్చినట్టే ఉంటుంది. ఎటొచ్చీ వేసంకాలంలో మేకుల్లగా మొనలుతేరిన బెడ్డల్తోఉంటుంది, వానాకాలం చిన్నపంటకాలవలా ఉంటుంది. పిల్లలూ పెద్దలూ ఊట లూరగా ఊరగా, అది చదునై, మట్టిపడి, లేస్తుంది. అదే కంకరపీఠిలయి, దానిరేఖ బయలుపడాలి అంటే, అది ఇంతో

అంతో పెట్టిపుట్టింది అయిఉండాలి, అసగా, ఆవీధులో కాపరండండ్ ప్రతీద్విపనుడూ, మామూలు మనిషై ఊరు కోక, చివరకి ఏబకడనా బ స్త్రీపాలకసంఘంలో ఒకసభ్యుడై ఉండాలి రోడ్డులేనప్పుడు అశనికి ఉండే కాగు మర్తుస్యో ఎవకీఉండకూడదుట లేకపోతే, అక్కడ కాపరండండ్ వాళ్ళిల్లో ఒకడైనా ప్రధుత్వంవారి పరిచయుడైనా కావాలి, లేక ఛనసంతు డైనా కావాలి, నిలుపుగా చీరేవాడో, అడ్డంగా గాదే వాడో, లేక తెగతి డైనాడో, శెగ ఆశ్రయించేవాడో కావాలి. అవకాకపోతే, ఒక గుర్తుపగుల అశలలాంటి గొప్పమనిషిగాని ఆ పీఠివెంట వెడతాడనతెలియాలి! ఆయన ఇక కపోయెల్లుంజో ఆ కండ్లి వెడతాట్టఅని తెలియడంతో, అతని ముహూర్తం, రానునాదధూళి సెగిలంతరవాళ రాని మనిషైస్త్రు ఆయన పాదంచెప్పుకో ఉండవలసింది శుభవధూళికా నా నోచుగోవై తిని కగాలనిచెప్పేసి ఆదాని రాయిలా అనుపోతుంది. అని అట్లా అనుపోయేటప్పుడు ఇంతోటి విడ్డూర్యానికేసి ఇస్త్రీప్రు కట్ట, కుర్లుజంలాగ నెల్ల వేసుకున్న మురుగుతూములు తెల్లతెల్లపోతూ చూస్తూంటాయి అదే అదను, మళ్ళీదొర కను, అని కొన్నిదాన్లు అప్పుడు కంకరకూడా అవుతాయి. పురపాలక సంఘంలో అందరూ కంక రవకపోవడంవల్ల, కొన్ని దాన్లు ఎన్నటికీ కంక రవనే అవవు. ఒక్కొక్కప్పుడు కంక ర వైగెరా తెచ్చి, నడవడానికికుడా వీలులేకుండా ఎడాపెడా పొయ్యడం సమేతూ జరిగిపోతోంది. అప్పుడొస్తుంది ఎగే

సుగుని ! ఆవీధులో ఉన్న స్థలం స్థలాలా పడి ఉండచ్చు, పై వాణ్ని ఎదో పేచీ పెగుతుందిగావును. దాంతోటి వాకి తలోమోస్తరుగానూ ఆనేలమీద కోపంవచ్చి, ఆకంకర్షి ఉన్న పశంగా వాడిలేస్తారు అయితే ! ఉన్న పశంగా వది ఉండేది, కంకరా ఉండదు కోతుల్ని కొట్టడానికీ, కాయలూ, పళ్లూ రాలగొట్టకోడానికీ, పిల్లలు వాటికి వాడేస్తారు. ఒక్కొక్కప్పుడు అన్నె పీచినీపా అద్దాలు గడ్డలుకొట్టి మునిసిపల్ వారిపనే చూస్తూ పెద్దలుకూడా కాస్త చీకటడి, మాటు మణిగింతరవాళ, కాసిసకాసి చొప్పునే ఆరాల్నిని సెంగపెప్పలాంగాయిందే, అవీనూ, డబ్బెక్కికొనుకున్న యజమానియింటకి ఇటిగలు తోలుకెగుతున్న బండి వాసు దయతో దానం చేసినయిటిగెలూపెట్ట సామ్రాణ కార్యక్రమం నాగిస్తారు అల్లా ఆరాల్నిన్నీ చూయం అయినా సో ఒక్కొక్కవీధిలో నేలకి పాలకసంఘం అంట భయం లేదు జనం అంట జూబితేదు. ఇంకోసంగతి. ఈకాలంలో జనం తిన్నగా తిండేనా తిన్నరనిన్నీ, వెండితివాళ్లు రాళ్లు కడా తిని హఠామించుకునే వారనిన్నీ కొంచెం ముసిలాపై కోస్తూంటారు. కాని, ఇప్పుడుకుడా కంకరరాళ్లమొక్క విలవతినేసే కోళ్లనిర్మాత లున్నారని వాస్తవో నాదెంది చెప్పి. ముసిలాపై పిన్నలు నెగ్గచ్చు. వస్తేతే, కొన్ని అనస్తాభేదాలు ఎంది దేలు, పోట్లు, సరుకులు, అమపులు, నొక్కులు, తిల్లువగైరా తిరుతిని, చివరికి బస్తీర్లో అపత

రిస్తుంది. సాధారణంగా ముందుతప్పి, మరీ పెద్దగోతులుంటే పాటిల్లో పెద్ద రాయెట్టి, చిన్నపైజ కోనురాయి నద్ది, ఎర్రకంఠి రో తెల్లకంఠి రో చిమ్మి, ఇనగపోసి, నీళ్లుచల్లి చేసేపద్ధతి అవలంబిస్తారు. (మహాబస్తీల విషయంలో, వాటి హోదానిట్టి ఎలకరాతివీ, సెమెంటువీ, తారువీ, కర్రవీ రోడ్లు నెలుస్తాయి వాటి ప్రమేయంకా దివ్వుడు.) రోజు గడనివాళ్లూ, జీవితం గడనివాళ్లూ వచ్చి తక్కినప్రపంచం సజీచివాణ్ణి నిమిత్తం నెలుటతో రోడ్లు వేస్తారు. కాని, ఎంతెంతో శ్రమలుపడి వీటిని సృష్టిచేసినా, వీటిల్లోవీటికి బొత్తిగా జాత్యభిమానంలేదు, సోదరభావం లేదు.

వీట్లయొక్క రకాలక హద్దులేదు చాలా రకాలు మా ఊళ్ళోనే దొరుకుతాయని ప్రతీఊరి ప్రతీవాడూ విర్రవీరి మే, ఎవడిమూట ఏజమో తేలకుండా. కొన్ని కేవలం గజం పన్నా రోడ్లు. తెలుగు ఫిసిలో శలకట్లు మూలబడడంచేత గజం అంటే ఏనుగు అనుకోగలరు. కాని ఇక్కడి అభిప్రాయం “గజం” అనగా మూడిడుగులు నేల - అయినా మళ్ళీ వామ నుడు కోరినంత పైజాని కాదు ! కొన్నిరోడ్లు మసీదు పన్నా - ఆ మసీదునా భారీరకం అయితే కేవలం నడిస్తేగాని అతనికి జరుగుబాటుండదు. కొన్నింటికి వక్రభావమేకాని ముక్కుకి సూటిగా పోదామని లేకలేదు. ఈ సంగతే దొరకపుచ్చు గుని, చుట్టుప్రక్కల దొరకగల వక్రత్వం యావత్తూ శమ ఊరిరోడ్ల గుత్తకి తీసుకున్నాయనినీ, అందులో మరేమీ

వాటా మిగలక పోడాన్నించి తమ ఊరి జనం అశేషం ఋజు మార్గవర్తులయి తీరవలిసాచ్చిందనిన్నీ, ఒక్కొక్క బస్తీ కవి బడాయి కొడుతుంటాడు. నాగరికిత ఎరగని రోజులుగనక పూర్వం 'సూత్రపట్టనట్లు' ఒక బస్తీవీధులు ఉండేవిట ! ఇతర బస్తీలల్లో రోడ్లు దిక్కుమాలిన రోడ్లనిన్నీ తన ఊళ్ళోని దిక్కున్నననిన్నీ ఒక సగరప్రియుడు ఒకచోట ఒకపేచీ లేనదీశాడు. ఎంచేత అని అడిగేసరికి, 'దక్షిణముకు మాశ్రము బండ్లుపోవాలి పడుమరకు మాత్రము జంతలు వులు కదలాలి' అని ఇక్కు తెలుపుతూండే రోడ్లు శన ఊళ్ళోగాని లేనని అశకుసంధించి నెక్కు పోయాడు కొండకు మనుష్యులకిమిట్టే కాకుండా, కొన్ని రోడ్లు ఉచ్చనీచాలు గల ఘటాలు. అందుకని వాట్లమీదికి ఏదేనా 'ండి' వచ్చి నప్పుడు, ఆరోడ్లు ఆంబోతుల్లాగ కోరమాపులు చూసి ఒకసారి కనిపెట్టి, ఆండిని బోత్తుకొట్టిస్తాయి ఒకవేళ ఏమగుపాటుగా నడుస్తూండే మనుష్యులు గనక సచ్చారా, వాళ్ళి కాళ్ళూ చేతులూ అధమం నడుమూ విరిచేస్తాయి కొన్ని మిల్ నిర్మోహమాటపు రోడ్లు మరీ హెచ్చుతగ్గుగా వ్యవహరించడం వల్ల ఒళ్ళిల్లో జనం కొయ్యయిపోతుంటారు. 'అచేతనంబులు చేతపరితి దనర, చేతనంబులచేతసభాతి నొనర' వీణ వాయింపు ఉన్నదని, ఒకకవి అన్నాడు. నేడుకుడా చాలా పాటకచేరిలూ, కొన్ని రోడ్లమీద ప్రయాణాలూ అంతటివీ ఉన్నాయని మనం గర్వపడవచ్చును. కొన్ని రోడ్లుగల వీధుల్లో

కాపరంచేస్తే, ఎండాకాల వానకాలాల తేడాలు తెలియకుండా పోతాయనిన్నీ, రోడ్ల కాలవలుగా మారడంచేత, 'ఓడలు బాడ్లవచ్చు బండ్లోడలవచ్చు' అనే మాటల్లో ఉండే సంశయశ్యం పోతుందనిన్నీ కొంద రన్నాగు. కొన్ని రోడ్లమీద, మధ్యగా, ముగుగు పోయేనిమి శ్ల, ఒక్క-గాడి ఉంటుంది. రోడ్డు దేసగారి పాపిడికాచుగదా అన్నట్టుగా మంప వేస రోళ్ళుడా రోళ్ళు మధ్యగా ప్రవహించే శక్తిగల ముగుగుకాల నన్నీ ఫరించిన రోడ్లన్నాయి వీటిని చూచినప్పుడు, పర్వతాల్లో పుట్టి ముచ రిరగడలన్నీ వేసవిలో ఎక్కువ నీటిలో ప్రవహించే నదులు జ్ఞాపకంవస్తాయి ఎలాన్నీ, నీటిలో నీరు మునిగించిన కుళ్ళుకో సమచాలికా మిశ్రితై ఎల్లగా ఉండి 'కృష్ణ' స్మరణ చెబుస్తుంది ఒక్కొక్క రోడ్డులో ఒక్కొక్క ఈ లుపురంగులోనే కాకుండా అసలైన కంపాలోకూడా అద్వితీయమై ఒప్పేటటుంటి కొన్నికొన్ని పైనుకాలలకి విహారాది విచయాల్లో సక్రమమై పైరింగు ఇచ్చి, నాటిల్లోఉండే నీటిమహత్వం అనుభవించకపోడంచేత పౌరులు చెడిపోతా శేమో అనే బెంగ చొప్పున, అవి మరోచోటికీ మరోచోటికీ శను యిష్టంవచ్చినట్లు లేచిపోకుండా, తమ ఆజ్ఞానుసారం, చేరునన్న మంచినీటికాలవల్లో కలిసేలాగచేసి, జనం శ్రమించి ఆట్టే దూరాభారం వెళ్ళక్కర్లేకుండానే ఆ 'గంగాయమునా సంగమపుణ్యదర్శనశలం' జనానికి పన్ను లేకుండానే మంజూరు చేసి, ఆజనం అల్లాంటి పుణ్యాన్నిపొంది జీవన్ముక్తులవడానికి

నానాతిప్పలూ పడతూంటారు. కొన్నిరోడ్లు తమాషాగా కనిపించి, కొత్తవాణ్ణి బెదిరిస్తాయి. దాంతోటి ఆకొత్తవాడు అనుమానిస్తూ నడుస్తాడు. అవి వాణ్ణి తిప్పి తిప్పి చివరికి ఎవరియింట్లోకేనా లాక్కుపోతాయో, వేక వీధులో పెడేస్తాయో నాడికి తెలియదు.

బస్తీరోడ్డుయొక్క ప్రత్యేక విశేషం అయిన దుమ్ము గురించినది పెద్దఘట్టం. దుమ్ము నిరంతరంగా బస్తీలో విస్తరించి భిస్తూ ఉంటుంది. బస్తీవాళులు దాంతో యుద్ధంచేస్తూంటారు. వారు ఇతరవిషయం ఎదేనాసరే దుమ్ముకేగకొట్ట గల్రుగాని విషయమే మున్నే అదే శిగిపోయే దయనప్పుడు, ఏమీ చెయ్యలేక పోతూంటారు. అసలు దుమ్ము వేకుండా చేస్తే సరి, ఇహ నెల్లా గేగుతుంది దాని మొహం! అని, కొందరు సలహా ఇస్తారు. అందుకని, కొన్నిచోట్ల బస్తీరోడ్లు ఇల్లూ వాకిల్లూ తుడిచిపెట్టిగానే చీపుళ్ళతో గంటలో తుడిచేస్తారు. దానిఫలితం ఏమీ అంటే ఇరవైనాలుగు గంటల్లో చుట్టుప్రక్కల గృహవృక్షాదులమీద మలామా చెయించినట్లు సర్దుకునేదామ్ము ఒకగంటలోనే గలగబా సర్దుకుంటుంది. ఈ పద్ధతిలో పథికులకికంటే సమీప గృహస్థులకే ఎక్కువనాటా దుమ్ము కిట్టుతుంది. కొన్నిచోట్ల రోడ్లు కూలలచేతా, కొన్నిచోట్ల కార్లచేతా, తడిసిస్తారు మొదటి ఎద్దతి చాలమంది బీదవాళ్ళకి పని చెబుతుంది గనక, అంతమందికి జలక్రీడోద్యోగం ఇవ్వడం ఏమిటని చాలా బస్తీలో అది మానేశారు. ఒక్క

యంత్రప్రభానంబుల వెయ్యిమంది పనివాళ్ళు మూలపడతారు. అంచేత గావును బస్తీలో నీళ్ళకారు ! దానికి చెయ్యబడిఉండే ఏర్పాటు మూలాన్ని జేతుఖానాలోంచిలాగ నీరు ఇటూ అటూ చటుక్కున చిచ్చుచ్చు, చటుక్కున ఆపచ్చు. ఆ అధికారి సాధారణంగా డ్రైవరు చేతిలో ఉంటుంది. కానీ, ఆయంత్రం అశిక్షకుడా దగాచేసి, తనఖులానా చొప్పున పోతుండడం కూడా కద్దు. డ్రైవరు ఉద్యోగానికి కారకులైనవా రెవ్వరైనా పక్కనంచి పోతుంటే, అది చటుక్కున ఆగిపోతుంది కానీ, ఇతరబస్తీజనుడుగానీ, ఇతర గ్రామస్థులుగానీ, స్త్రీలుగానీ అయితే, పెన్షన్-పెన్షన్ ముసలి-పడుచు తారతమ్యం గమనించకుండా నీరు చిమ్మేస్తుంది అంటూకీ, ఏకొద్దిమంకోశప్ప తక్కినవారు నీటికారు ఎప్పుడు తననీటిమట్లు విప్పుతుందో - ఏదుబండిలాగ - అని భయం చొప్పున దూరాన్నించే జాగ్రత్త పడతారు రోడ్డు తడవడం గుమ్మరి అణచడానికి. అప్పట్లో ఆపని నెరవేరినట్లు కనిపిస్తూకీ కానీ, తజిసి దుమ్ముమీద శకటాదులు వెళ్లడం వల్ల రోడ్డులిగి వస్త్రుకాళితం చేసినట్లు మరీ కాటిగలా అయి, ఎండొచ్చి కడి యిగిరిపోతాత, పూర్వం తాడిప్రమాణాన్ని లేచే, ఆ సాయంత్రానికి తారాజున్నలా లేచి, తలపెట్టి ఉద్దేశానికి విబుద్ధం ఫలించేటట్లు చేస్తుంది ఇదిగాక, అల ఎటుగా నీళ్ళు పోనేసరికి, రోడ్డుమీది మెరకపల్లాలు ఖాయ పడి, సుసంస్కరంలో బయల్దేరే కతకలు నెలలోనే సిద్ధిస్తాయి.

‘అయినాసరే, ఒప్పుకోడానికి, ఈ భాగ్యం అన్నింటికీ అబ్బును.

కొన్ని బస్తీలలో వానకాలం గంభీరంగా ఉంటుంది. ఇళ్లు స్వీపాలు గోడ్డు కాలవలు మనుష్యులు పెడవలు! కొన్ని రోడ్లమీది మెత్తటిసరుకు గూచిత్తూపోయి, శిల్పాల లాంటి కోనురాళ్లుచూత్రము ఆరితే పొడిచేలాగ చూస్తూ ఉంటాయి పైకూలువలు, పరాయిగా పరాయిగా కొట్టుగొచ్చిన మట్టితో పూడి గిరిసి, గోడ్డుకోతుల్యం అవ్రతాయి అక్కంటప్పుడు ఎక్కడ డిచినా సగానికి బాధదు. కొంతదూరాని మోటారమ్మాయిని ఎక్కిం ఇక్కడగానీ, ఎక్కడివాళ్ళిక్కడ స్వీకరించగా, మట్టుడికి దూరంగా ఉండమన్నాను అగుంటూ ఎవరిజాగ్రత్త మీద వాళ్ళుంటారు మోటార్ల వేగాన్ని తిట్టినారు, గొరుగులు అడ్డగా ఒగ్గేవారు, అరుగులమీది కెక్కి ఖణియించేవారు, కట్టుగొచ్చిన చాకంటిడ్రెస్సు ఎసంతం కొట్టుకున్నా కాగా, ‘సెఫ్తవసోగరు ! కళ్ళుకనిపించవ్’ అని తిట్టు గుంటూ డ్రెస్సుకేసి చూసి గుఱించేవారు, - ఎలా రకరకాలగా ఉంటారు జారడం, గుత్తులకీ కాళ్ళకీ డామేజీ తెచ్చుకోడం డా మామూలుదృశ్యాలే కొంచెం శేగడమట్టి పాలు ఎక్కువగాఉన్న గోడ్డుమీద నడిచేటప్పుడు జుగుబాములు వేళ్ళనంచుల్నించి ఈటెల్లాగ లేచి కంట్లో పడుతుండడం కూడా కద్దు. మామూలు చెప్పులవాళ్ళకే గాని, ఆరు చెప్పులవాళ్ళకీ నీలచుండలగాయతు నడ్డిదాకా

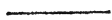
చెనక వేపున రోడ్డుబురద చిలకరింపు సంక్రమిస్తుంది కేవలం
స్నిగ్ధులు తొడుక్కొని రప్పు రప్పున నడిచేవాళ్ళకి, బాడి
చిందులు బాగా చిచ్చుబుడ్డి రప్పల్లాగ లేచి నెత్తిగాకా
వ్యసించి యజమానికిశెప్ప శక్కిన అందరికీ కనిపిస్తూంటాయి
కొన్ని గోడ్లమీద మెత్తగిరి, కాలికలాంటి అడుసులా
శయ్యాపై, ససంకార్యకి పట్టుగోడంలో, స్త్రీలో ఉండే
స్త్రీ పురుషులు బస్తీపారాణి రాయించుకొని (పిలవని!)
వేరంటినిక నడుతూన్నట్టు తెలుస్తుంది ఒక్కొక్కచోట,
ఇట్లొంచి ఇవతలకి, వశలనుంచి ఇంట్లోకి వెళ్ళిపడడం అనేది
క్రతువులాంటిపని అయిపోతూండడంచేత, అక్కడి యజ
మానలు తప్పనిసరి అయినప్పుడు శిష్ట కొంపలోనే పడుండి,
యథాశక్తి దేశాభిమానం అని చెప్పుకొని గృహాభిమానం
నేర్చు గుంటూంటారు

బస్తీరోడ్డుల ప్రయాణనాలు ఒక్కమాటు చూసి పట్టెయ్య
నచ్చు రాత్రిభాగంలో కొందరు వయస్సాచ్చిన స్త్రీ పురు
షులు తమయింటి ఎదరకాని రోడ్డుని బాహ్యనికి ఉపయోగించి
ఆపని నెరవేర్చి రావడంలో తమరు ప్రకటించగలిగిన ధైర్య
సాహసాలకీ తెలివి తేటలకీ అభినందించుకునే వాళ్ళూ, తమ
యింట్లో ఉండేజనంచేత మన్ననలూ స్తోత్రాలూ పొందే
వాళ్ళూ ఉన్నారు. కొందరికి ఇంటి ఎదటిరోడ్డే తమకున్న
భాల్గీస్థలం అవడంచేత స్నానాలూ తలంట్లూ రోడ్డుమీదే.
భోజనాలకి, కజ్జాలకి, పురుళ్ళకి, పూణ్యాలకి, ఓకుమిటి సమస్తానికి

కొందరిపట్ల రోడ్డే ఆధారం. ఎండపెట్టుకోడానిన్నీ రోడ్డుమీదే. కొందరు పశువుల్ని పెంచడం, కట్టెయ్యడం — యింకా రోడ్డుమీదే. కొందరు తనుయింటి ఎవటిరోడ్డుమీద తమహక్కు స్థాపించుకోడానికే తమసరోడ్డుమీద కలాపు చల్లి ముగ్గుండం ఇతరులెవరూ దొంగతనంగానేనా పట్టె గెళ్ళుగదా అనేధైర్యం గలిగించే ఎస్తువులన్నీ కొందరు రోడ్డు మీదే దాచుకోడం కొన్ని రోడ్డుమీద రాత్రితెళ్ళు ఎడా పెడా పడే వేసంకాలపు మంచాలపక్క కుక్కలుండి, దారెంటు వెళ్లవలసిననాడు కాలెట్టడానికి అవకాశం ఉండదు. చాలా ఎస్టీరోడ్డుమీద ఇటీవల బయ్యగోన సోడాకొట్లచల్లి దారి మూసుకుపోతోంది — మూసి శుభకాయాలూ. ఈ కొట్లు దేవదారువీ, కర్రవీ, క్రిమీవీ శనపవీమూడూ అవుతున్నాయి. రోడ్డు ఎంత యిసుకుదైనాసినీ, రథంలాంటి సోడాకొట్టు, పాలకనంఘానికి కీజు కట్టి, అక్కడే సనూ ఇరుకుతుంది. ఒకటి పుట్టినదికి దినా దినాభివృద్ధిగా పెల్లల్ని పెడుతుంది. వీటిల్లో వంటకీ, భోజనానికీ, పడకకీ, విశ్రాంతికీ — అంశస్తులూ, బిలాలూ రహస్యమార్గాలూ అన్నీ దుర్గానికి ఉన్నట్టు ఉంటాయి. వీటికి కిందచక్రాలు పెట్టిస్తున్నారు కొందరు, కొండలకిరెక్కలు పురమాయించినట్టు. ఈదెబ్బతో బస్తీకి రథాలులేని అపకీర్తిపోయేట్టు కనిపిస్తుంది.

అయితే, రోడ్డుగురించి ప్రథమసూత్రం ఏమిటంటే, గమనం గలిగిన జంతువులే కాకుండా చలనగలిగిన పదార్థాలుకుడా

గోష్ఠిని నాడుకోడానికి హక్కుగలవే, అని. కాని, ఎవ
రైనా సరే, వీలైనంత త్వరగా వాడుకుని ఇతరుల వాడ
కానికి దానిని చదిలేస్తూండాలి అందుకనే, ఎంత తక్కువ
కాలంలో దానిని నాడుకుని వరిలెయ్య గలవాడైతే, అంత
పెంక రాఫే అరివాడుకోడానికి వాడికి మొదటిహక్కు, ఏర్పడు
తుంది. ఆ మొదటిహక్కులో ఉండేచియినం గమనించి వేచీలు
రాకుండా గమనాలు నడిపించడం నిమిత్తమే కూడలి వీధుల
వద్దిరా, మళ్ళులవద్దిరా, పోలీసుసోదగులు ఖణాయించి
నేతులు - (అని మీసాలుసద్దుకోడంలాంటి ఇశాపన్లో లేనప్పు
డు) - తిప్పితుంటుంది. ఈహక్కు పుణ్యమాలినే, ప్రపంచపు
కొన్ని చిట్టిలలో ప్రచూదాలు నడిగి రోజుకి నగటున నలుగురు
మొదలు నడిచుంగిగాక మనష్యులు ఖచ్చితుడూ ఉండడం.
పోనీ, హక్కుమూట సరేగాని మరి గాధ్యత ఎవరిదీ? అంటే,
ఆచూట అం యేనే చాలమందికి కోరిక! పైగా అది వేరే సంగతి!

అయోమార్గం - అభినందనం

రైలుయొక్క మార్గం అయోమార్గం అయినా, దాని యొక్క వ్యాపారంలో కొంత స్పష్టతనం, కొంత హడావిడిగూణం, కొంత క్రమసిడితనం ఉన్నా, అది అస్పష్టపద్ధానోపేతం అయిన గాఢాభినయంలాగా, శుద్ధఅయోమయం కాదు. దాని సంగతి ఏకొక్కో అందరికీ తెలుసు ఆవిర, పిన్కూత్తు, అనుస్కాతం ఎగైరాల శక్తులవల్ల నానికి గమనం సిద్ధిస్తుందనీ, దాన్లో భూమిని పట్టుకూపాకేరకం - భూగర్భం చొచ్చుకుపోయే టట్టు నిర్మించబడ్డ గొట్టాలలో చరించేరకం - భూమికి కొంత ఎత్తున స్తంభాలమీద వెళ్ళేరకం - ఒకేపట్టామీద పోగలరకం - పట్టాలున్నా వాటిని తాకకుండా సడవగలరకం - ఎగైరా ఉన్నాయనీ, దానిశాఖలు కొన్ని ప్రభుత్వాల కుదా, కొన్ని రాష్ట్రాల అధినలలోనూ - కొన్ని పడినండ్లలోన కంపెనీల చేతుల్లోనూ - ఉన్నాయనీ, ఎరుగున్నవిషయాలే! గమనానికి పట్టాలుండడం ప్రతిబంధకం అని కొందరు భావన్నారు. స్థిరమార్గం సరితం అయిఉండడం అనెద వేగాంతరసద్ధికి దోహదకరం అని కొందరు నమ్ముతారు. మొట్టమొదట్లో రైలుపట్టాలు భూమండలంమీద పడి ఇప్పటికి నూ రేఖ్యు నిండ పుష్కరం దాటింది. ఆ భాగ్యం పొందిన పుణ్యస్థలం సీమదేశమే. ఆ స్థలంలో రైల్వేశతాబ్దోత్సవం జయప్రదంగా జరపాలని (వార్తా పత్రికారచనలో జయప్రదంకాని సంభవమే ఉండదు!) ప్రయ

త్నాలు చేశారని చెప్పగలము. ఇండియాలో రైల్వేసహ సహకారాన్ని పెట్టించా లని చాలామంది తల్లాలు పడ్డట్లు తెలుస్తోంది. దరీఅంచూ తెలియని మహాకాలంలో సంస్థల మొక్కల పర్యవేక్షణలు జరపడంలో తిథివారనక్షత్రాలతో సహా అసలుదినం గమనించకనే విశాల భావంతో కొందరు, వీలునిబట్టి వాటిని పెట్టించడాలు ఎరుగుదుం. మంచి యితర సందర్భం సంఘటించినప్పుడు దాన్ని గాట పెట్టు గోడలలోఉండే బాధనిబట్టి, గొప్పవ్యక్తి తంతట తనే వచ్చి సన్నుతు ఖర్చులేకుండా అశక్తి అశక్తిని చేసుకోడంలో ఉండే సుపాసాన్ని ఒట్టి, ఒక్కొక్కప్పుడు తను కార్యకర్తగా ఉండగా వీలైనంత గొప్పతనంగా సమావేశం జరగాలిగాని కడంకాళ్ళపాటాంలో కాకూడదనే పట్టుదలనిబట్టి, సంస్థ ఉత్పాదనాలు ముందుకీ వెనక్కి జరుగుతుంటాయి. రైల్వే విషయంలో మరీ వీళ్ళున్నాయి. పై చెప్పిన గొండు - త్వచాల లోనూ ఏ ఒకటికూడా లోగడ జరిగి ఉండకపోయినప్పటికీ - చాటిల్లో ఏదో ఒట్టి, ఏదో దేశంలో ఇకముందు ఎప్పుడో అప్పుడు ఎవరో కొందరు జరిగిందనా బాధ లేదంటున్నారు. ఎందుకుంటే, ముందు ఒకగొప్ప ఉత్సవం కానిచ్చేసి తదుపరి వెంక్కి తిరిగి లెఖించుననా, ఆదినం రైల్వే సంస్థకి చెందిన ఒక గొప్పవిషయం ఒక గొప్పదేశంలో జరిగిన పర్వదినం అయి ఉండి తీరుతుంది. ఇది గాక, అయోమార్గం యావద్భూ తలానికీ చెందినదే గనక, భూప్రజలంతా కలిసి దానితాలూకు

పర్యోన్మయం చెయ్యక, సగుంజనం గాని, ప్రత్యేకస్వయం
పాకాలనల్ల డబ్బు మున్నగునం గౌరవం మున్నవడంమట్టుకే అని
ఆద్యులు చెబుతున్నారు. ఆ ఉత్సవమొక్క సంపూర్ణభాగ్యతో
వహించడానికి ఒక స్పెషల్ గుంజనం ఇవ్వబడుతున్నాడు అది
అఖిల భూగోళ భుజభుజాంతర స్థాపిత వివిధాయో మార్గ
సంబంధం, స్త్రీ సంఘ, సంస్థాపన శాఖాచరిత్ర మహాకృత్యాభి
సంపదనీ సమాజం అని అంటుంటే పేరుతో సక్రమంగా నిర్మించాలని
పలువురు ఊహిస్తున్నారు. ఏకత్వ ప్రయత్నంలో, ప్రత్యేక
ప్రాంతాలలో తాత్కాలిక సంఘాలు లేచి, మథాశక్తి కార్య
దర్శిని ఎన్నుకుని, నాకి వాక్యతాశూన్యమైన సకల
హక్కుగా ఇచ్చి, కృషిచే మంచడం శాశ్వతమైనది అని కూడా
కాగాను, తాత్పర్యం

ఆమహాభూతల శైవ్య పర్యోన్మయం నాటి కార్యక్రమం
యొక్క తబిశీఖ్య ఆహ్వాన సంఘంవారు తేల్చాలి అప్పుడు
జరగడోయే హిరంగనభకి అధ్యక్షత వహించడానికి
భూమి డెవలప్ మెంట్ కిరా డెవలప్, అఖిల అంగారకగ్రహ
శైవ్యసంఘాధ్యక్షుని పిలుస్తారనినీ, అతని ప్రయాణపుఖు
నిస్త్రుప్తిలో హక్కు తీరనినీ, అతనికి ఏవావాం
కుదరక శక్తితో రావడానికి ఏమి లభించని పక్షంలో ఆతడు
లేడి మాలో అధ్యక్షత వహిస్తాడనినీ, ఒకప్రాంతపు కార్య
కర్త అంటున్నాడు దైవాద్వా అంగారకుడులో కూడా
(అసలు అది యుద్ధగ్రహంగనక!) రోమురొడీశ్వరుడులాంటి

వాడుగాని, బెర్లిన్ జులుందారువంటివాడుగాని నియంత
 ఒకడు వున్నట్టయినా, అతణ్ణి అదృశ్యపదవికి ఆహ్వానిస్తే తీరి
 పోతుందని సలహా యిస్తున్నారు కాని అలాంటివాణ్ణి
 యీభూమిమీద అపగెట్టనిస్తే, అశశు తన్నో, తిట్టో,
 బెహించో లాగేసి యీభూమిమానస్తూ వెళుతనదే
 అనడంగాని వేక శసవాశ్శంక యిక్కడ ఉద్యోగానికి
 సిఫార్సుచెయ్యడంగాని మొదలు పెడతాడేమో, అని కొందరు
 బాధపడుతున్నారు అంగారక గ్రహంలోంచి కాకుండా
 మరోగ్రహం దేహ్లోంచేనా అధ్యక్షుని ఎలిస్తే ౧౯౯౧ లో
 “గజ్డన్” అనే ఆమెవేశ వాగ్దత్తం చెయ్యండి చీటి
 ఎవరూ ఎవరచేతా పొందబడకుండా నిల్చిపోయి ఉన్న
 నెయ్యి పానులు ఓహుమతీకూడా, దఖలుపడుతుంది కదా
 అ కొందరు అంటున్నారు ఏమయినా మహాసభా
 స్యక్షుడు - ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షుడు - అన్నట్టు, జగదేస్థం
 వైరాలు ముందుముందు స్థిరపడనూడన్నా, ప్రస్తుతం
 తెలుగుదేశపు నివిధకార్య కర్తలకి కాబోయే సభనిమిత్తం
 జనంచేత యథావిధిగా పంపబడ్డ చిత్తు అభినందనీర్పణాలు
 కొన్ని తెలిసిరావడంవల్ల, అవివరీతిగా ఉండగలవోచూడ
 డానికి వీలు దొరికింది. అవి ఈక్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

సరాలవల శరీరంలో వ్యాపించిఉన్నట్టు, ఇప్పటికే ప్రతీ
 దేశంలోనూ రైలుపట్టాలు వ్యాపించి ఉన్నా, ఇప్పటికీ
 “మొయిలు వెళ్ళి పోయింది గావును, నేను చూడా లనుకున్నా

స్తాటుఫారంగార్ని చూడ్జేలేదు", "నల్లటి యెళ్లకి గంశలు కట్టి రైళ్ళు లాగిస్తారు" "ఒక్కొక్క బూస్సుబండికి రొండుపి తలకాయ లుంటాయి" "మావూరికి పిక్కంటిమ్మంటే ఎక్కడికో సెప్పమంటాడేటి? నావూ నీడికెండుకన్నాను", "ఏడోకి టిక్కెట్టిమ్మన్నా, ఒకేదగ్గర దాన్ని నొక్కి టిక్కుమనిపిస్తాడే" అని అంటూండే జనంగురించి ఈ సభవారు చాలా ముఖస్తూ వీళ్లు ఒక ప్రత్యేక తీర్మానశారసం పొందడానికి అనష్టమని నిర్ధరించి, జాలిపడుతున్నారు. —

ఏకో దేశానికి చెంది, కోటిశ్వరులై, ప్రభుత్వబలం యొక్క ఆసరా చూసుకుని స్వాధీన దేశాల్లోఉండే గృహ రామక్షేత్రములు బలత్కారంగా కొని, వాటిని శూన్య స్థలాలుగా చేసి, ఇనపచ్చల సంకెళ్ళతో ఆస్థలాన్ని కట్టేసి తద్వారా రసయోగం తెలియకుండానే తమ ఇనుముని ఒంగారంగా మార్చుకో గలిగిన రైల్వేసంఘాల్ని ఈసభవారు కొని యాడుతున్నారు. —

ఒక్కొక్క వ్యక్తిచేతుకో రూపాయిపడిందంటే బొగ్గుగా మారిపోడం మామూలు గాక, జనబాహుళ్యం విడివ్యక్తులలో నమ్మకం ఉంచరని గ్రహించి, సంఘాన్ని నమ్మించడానికి సంఘమే ఉండాలని తెలుసుకుని సంఘాలుగా ఏర్పడి, బొగ్గుని రూపాయిలుగా మార్చుకో గలిగిన రైల్వేబుద్ధిసంతుల్ని ఈ సభవారు మెచ్చుకుంటున్నారు. —

కట్టుడులకీ ధరలకీ సంబంధం ఏముటో జనానికి తెలియ

రాకుండా అట్టేపెట్టి, రుచి కలిగేవరకూ ధరలు తక్కువగా ఉంచి, అలవాటు స్థిరపడడంతోటే ధరలు క్రమక్రమంగా హెచ్చిస్తూ, పోటీకోసం సబబులేని తగ్గింపులు చేస్తూ, లాభాలు పుచ్చుకునే వాళ్లు ఎక్కడుంటారో కనబడకుండా న్యాయపరం చేయిస్తూ ఉన్న రైల్వేప్రజ్ఞానంతుల్ని ఈసభవారు మౌనుచుకున్నారు. -

అయోమార్గాలు మామూలుగా జనోపయోగ నిమిత్తం అని పైకికనపడ్డా యుద్ధాంధాటి అవసరం వచ్చినపుడు స్వలాభం కోసమే అని ఎరిగింది వ్యవహరించే రైల్వేపెద్దలికి ఈసభ వారు నమస్కరిస్తున్నారు. -

వర్ణాశ్రమ ధర్మావంతి తారతమ్యాలు మనుష్యుల్లో కూడా, రక్తాల్లో తేడాలుంటాయి గనకనా, అంతాఒకటే అనేటంత సర్వసమత్వం తెలిసిన జాతికి చెందినప్పటికీ, అయో మార్గంలో మొదటిక్లాసు, రెండోక్లాసు, మూడోక్లాసు అంటూ తరతరమభావం పెట్టిన రైల్వేసంఘాలవారి వివేచనా శక్తికి ఈసభవారు ముక్కుమీద వేలెసుకుంటున్నారు. -

పెద్దబస్తీలలో, ముందు ఊరవతల ఒకస్టేషనూ తరవాత నాలిక కరుచుకుని ఊల్లో ఒకస్టేషనూ వేసి, ఊల్లోదానివల్ల వచ్చే డబ్బు పట్టగెల్లి ఊరవతలదాన్ని పెంచి, ఊల్లోదాన్ని వీలైనంత ఇరుకుగానూ ఏవ్యాంగానూ ఉంచినందుకు, ఈసభ వారు రైల్వేఅధికారుల్ని ఏమనాలో తెలియకుండా ఉన్నారు. -

నాలుగేసి వందలమంది ఒక్కొక్కరైలుకి ఎక్కే స్టేషన్లలో

జనం విశ్రాంతి తీసుకోడానికి నాలుగైదు బెంచీలు స్వయంచేసి
యథాశక్తి ఏర్పాటు చేసిన రైల్వే అధికారుల్ని ఈసభవారు
శ్లాఘిస్తున్నారు. —

ప్రతి ప్రయాణీకులబండి బయలుదేరడానికి రెండుగంటల
పూర్వమే టికెట్లకిటికీ తెరిచి ఉంచుతున్నాం అనే రాతతో
కిటికీకంట పెద్దబల్ల కట్ట అక్కడ పేర్కొనబడ్డ గంట ఒకటికి
నిమిషాలు రెండుమాత్రమే అనే షగా రాయడం మరిచి
పోయిన రైల్వే అధికారుల్ని ఈసభవారు వహవ్యా
అంటున్నారు. —

రైల్వే ఉద్యోగానికి జీతాలు శుక్కు అయినప్పటికీ కొన్ని
వందల చేతిసొమ్ము అయినాసరే రసంత ఉద్యోగం రైల్వేలో
దొరికితే చాలు అనేటంత ఆదాయం ప్రతి రైల్వే ఉద్యోగ
స్థితికీ ఉంటుంది అనేభావం - ధ్రువ ! - జనంలో కలిగించిన
రైల్వే యజమాన్లకి ఈసభవారు హరితి యిస్తున్నారు. —

క్రింది రైల్వే అల్పద్యోగి లగాయిత పైమెట్టు ఉద్యోగి
వరకూ అధికారిచ్చేజీతం తాటిఖుప్రకారం పుచ్చుకుంటూ,
అందుకు అదనంగా, జనం - తమపన్ను అర్జైంటుగా లాభకరంగా
నెరవేరింసుకు - సంతోషించి యిచ్చే ధన కనక వస్తువాహ
నాలు తప్ప, శక్కిన మరి ఏయితరమైన లంచాలూ కానుకలూ
స్వీకరించకుండా కట్టుదిట్టాలు చేసిన రైల్వే కారకుల్ని,
ఈసభవారు ఘనత పరుస్తున్నారు. —

రైల్వే పాలకులు తమపరిపాలనలో, ధనాధికార పైత్యవిశే

షాలు గాని, వాగ్ధాటిగాని, కూరగాయలు - వస్తువులు - ముజినరుకులు వగైరాల్లో వర్తకంగాని, గలవాళ్లని, - ఎందుకేనా ఎప్పటికేగా మంచిదని చెప్పి - కాస్త చల్లని చూసు చూసి, తక్కినవాళ్ళమీద గూల్ప్రకారం కాగాలూ మి యాలూ నూరడంలో కనసరిచే నిప్పుక్షపాశబుద్ధికి ఈసభ వారు ఆశ్చర్యపడకుండా కూచున్నారు -

శమ రైలుపైముకి ఒకజాము ముంగువెళ్ళి, దాన్ని గురించి శపిస్తూ, ఇంకా అని ఎంతనేటికి వచ్చిందని - తమకు ఫలానా అప్పుడూ అని తెలిసుండీకుడా - కనుక్కుంటూ, కనుక్కోడంలో చివాట్లు తింటూ ప్రయాణాలు చేసేవాళ్ళకీ, రిప్పువాచీ చూసుకుంటూ అంచీలమీద ప్రవల్లోడి కటా కటీగా రైలుదాట పట్టుకునే వాళ్ళకీ, ఈసభ వారు దణ్ణాలు పెట్టి, చెరిసహం చొప్పున పై కెండు తరహాలవారూ ఆదణ్ణాలు పంచుకోవలసిందిగా కోరుతున్నారు. -

కుష్టులు, బధిరులు, పంగలు, అంధులు, భిక్షులు, - లాంటివాళ్ల అవస్థ గుర్తరంగనక, వాళ్ళు రైల్లో ముప్పెత్తు గోడానికి వాళ్ళని ఊరికే రైలెక్కనిచ్చి, తద్వారా యధా శక్తిదానం చేసుకుంటూ పుణ్యం ఆర్జించుకోడానికి ప్రయాణీకు లకి తరుణంయిచ్చి, మరొకళ్ళనుగ్గుమీద రైల్వే మేష్టర్లు కన పరుస్తూండే దాక్షిణ్యానికి ఈసభ వారు వారిని చాలా కీర్తిస్తున్నారు. -

టిక్కెట్లుకొనుక్కునేటప్పుడు: ఓపక్కనించి వెడితే ఆలస్యం

అవుతుందేమో, తమకి టిక్కెట్టు అంక తమకు మిగిలి పోవలెననుందేమో, పెదగాళ్ళ కొనుక్కున్నవాడు ముందెల్లి పోతాడేమో అనేబాధ చొప్పున అవరకే అక్కడ నిలబడి ఉన్నవాళ్ళని తొక్కుకుని, వాళ్లమీద తమచుట్ట ఉమ్మి అభిషేకించి తమ 'టముకు' పెట్టె మొనతో వాళ్ళనిగుచ్చి, టిక్కెట్లు కిక్కిరిస్తూ ఎక్కడో ప్రచారణలు బతుకు తెరువు తెలిసిన వాళ్లు గనక, వారి అగ్ని బొంబు త్యానికి ఈసభవారు, వాని నెత్తిమీద పెట్టుకోవాలని చూస్తున్నారు. -

శమయిష్టం వచ్చినచోట తమకు నిలబడి తమ ఎదురు గుండా ఏపెట్ట కనబడినో అది ఎలోకే ఎక్కి, అందులో ఎంత మంది ఉన్నారో చూసి 'తప్పుకు గనక నద్దుకోవాలి' అంటూ, 'ఎంతసేపు - క్షణం' అంటూ ఎల్లప్పుడూ వేదాంతంబోధించుతూ బాధించుతూ ఉండే జనులకి ఈ సభవారు వందనాలు అర్పిస్తున్నారు. -

“టిక్కెట్టు” అంటే పైల్వేకంపెనీవారు అది కొనుక్కున్న వాడి శరీరాన్ని - దైవిక్రమ ఉంటే - దానిమీద రాసిఉన్న ఊరికి తీసికెళ్ళి వదిలిపెట్టాలని టిక్కెట్టు కొనుక్కున్న వాడితో పడ్డ పూచీచూటలుగల అట్టముక్క అనేసంగతి గమనించక, టిక్కెట్టు అనే తాము తమకు కూచున్న వాడి మీద చలాయించడానికే వీలైన అధికారానికి చిహ్నమని భ్రమించి వింతరకపు జంతువులుగా తయారయ్యే ఘనుల్ని చూసి ఈసభవారు హాడిలిపోతున్నారు. -

గ్రామీణా ఉన్న పెట్టి వెలికి శనూ శన సామానూ అందులో
పెట్టిలో చీ పెట్టిమని తలుపున, న కాల ఎక్కబోయే
నాచీ వేళ్లు పచ్చజైనారే చూడక, 'గ్రామీ లేమ ఎక్క
పెట్టిలోకి వెళ్ళండి' అనే మాదిరి అమూల్యమైన సలహాలు
ఇచ్చే మహానుభావుని తగినంత మెచ్చక ఈ సభ వారు
రాకెట్టిపోతున్నారు. -

ఉబ్బోసి టిక్కెట్టు కొనుక్కన్న జనం, ఒక్కొక్క
పెట్టిలో, నియమితసంఖ్య దాటించి, - ఎవరినీ ఏమీ నడ
గాలో నోరులేక అడగగలిగినా పని పొందరవల్ల తీరికలేక -
పనులూ వేకాలాగ నిలబడి ఉన్నా, అందులోకే, లోగడ
అర్జించి సాము వడ్డికేసుగుని కస్తూరుగడ్డినూ కలిగిఉండడం
నల్ల రం కీమునూ వేదాంతమో పాపమంటూ, పెట్టి
లోకి జొరబడి, నలుగురి ఎదుటా దమ్మిడియో రోలియో
దానంచేసి కొంతవరకు దానకర్త అని పేరు పొందాలనునే
ఉబ్బోసి హృదయం కరిగించే మాటలు చెబుతూ, ఈ
లోపుగా తమరి శరీరానికిగల వ్యాధి, కుళ్ళూ, ధూళి, మురికి
ఈ మూలనుంచి ఆ మూలకి కూచునే జనానికి రుద్ది, వ్యవహ
రించే ముస్తివాళ్ళున్నీ, కంపెనీలవెల్లడినిమీక్షలచేక నా సాంపిల్
మందులు అమ్మడానికి ఉపయోగపడే ఏజెంట్లనిన్నీ, ఏమూల
ను వో వచ్చి మేజిక్లు చేసేవాళ్ళున్నీ, మండగంతుకతో
పాడి గకంవారీ పాటలపుస్తకం అమ్మకొన్నీ, ఎస్తువులు
అమ్మకొన్నీ, రూపాయిఖరీదుచెప్పి చివరికి అయిదుకాస్తకి

బేరంచెయ్యడానికి వీలైన పుస్తకాలు వంటిమీద పెరించి, వాట్లరకాలుగా, వాట్ల పరిపయోగాలూ గురించి ముచ్చటించే వారిన్నీ, క్రిందగల బొమ్మల పుస్తకాలు తెచ్చి సకుగా వేపం ధరించి చిత్రోద్భవ హరించే వారిన్నీ, “జోబిద్దొ గు” కట్టించు లోకవానిన్నీ, సూటుకేసులు మారు గిళ్ళు అయినవారిన్నీ, ఈ సభవారు చాలా స్తోత్రం చేస్తున్నారు. -

తెలుగుజీ సంశకాలం అయినా కైల్లో చాకీదొడ్డి ఎప్పుడు ఎట్లా ఉపయోగించాలా తెలుసుకోలేని కైల్లోనుండి ఈ సభవారు నాభికర్గిరికి విడి డోక్కుంటున్నారు -

కైల్లో ఎక్కగానే 3 సమూహం ఏర్పడ్డా, (అధ్యక్షుడంటూ, 2గి ఎక్సేక్యూటివ్ గా 2, వీలు 2) జనానికి అనువైన యుడవల సిన అవసరం చేదుగనకననూ, పక్కట్టు కొనుక్కొండలతోట కొందరు తాము పృథ్వీశూన్యమై శుభపక్క తమరికి మల్లనే ఇష్టాయితృలుగల సజీవవ్యక్తులు కూచోడం తమను మరిచిపోవచ్చని అనుకోవలచేకనున్న “పొగలంకి” అనే మాట తెలుగుకి ఎక్కడ నాధించి కాకుడా పోతుందో అని పక్కబెరుగు కలిగి ఉండడంచేకనున్నా, ఎదో చుట్టూంటా ఊరికే కూచోడం కష్టం నున్నా, కైల్లో చుట్టూకాలుస్తూ గాలివాటం చూపుకుడా కూడా ఉమ్మడిన అన్నీ సప్పు నెయ్యలున్నా కలిగి మీద 2 సమూహం చూసికూడా రాయల్లా ఊరుకునే ధీరులకి, ఈ సభవారు కైవారం

చేస్తున్నారు -

మగసాయం గేకుండా, అడవాళ్ళ పెట్టెలో కూచోకుండా ప్రచూణంచేసే స్త్రీలున్న పెట్టి చూసుకుని ఎక్కే నాజూకు వేషధారుణ్ని నారి పుత్రికా వాస్తవ్యానికీన్నీ, సుందరిమైన క్రిమిలుగల స్త్రీలున్న అందే చూడమే ఎక్కే తాత్కాలిని నారి మాశృంగికిగ్ని - సభ నాని ప్రస్తుతిస్తున్నారు. -

డబ్బుండి, రైలుతోందరలో కాఫీహోటల్లో అడుదుం శుభము లాటగా సావలూసగుకు నిలుపుకొమ్మమీద పరామర్శించి, సభ గదిలో పడి, నేనులలోనూ జుట్టులోనూ పొంగికిరి వెడలగక్కుమీ, చదవడం తెలిసినా సూత్రవార్తా ప్రచురణం ఉన్నా, చూసిచూసి అర్థంకాపెట్టే స్వంతానికి పత్రిక కొనుక్కోక పక్కనాణ్ణి “మీరు పేరు చదివారా?” “మీ పేరు ఏనా? ఇస్తారా?”, “మీపత్రికలో ఒకపేరు విడిగొట్టి ఇస్తా ఇస్తును” అని ఎరగనివాడి దగ్గరకూడా యూచింగో, ఎక్కడా తనిపేరు తెను మానుకుంటూ, అలాడిమీద శ్వాస లాదుల్తూ దగ్గిరకొచ్చి తనూ చనువుకుంటూనో, లేక ఎరగనివాని తను కొనుక్కున్న పత్రిక అక్కడ పెట్టే పన్నేహి అడ్డితోటో డబ్బులు చెప్పగోడంలో ఉండగా వాణ్ణి అడక్కుండా తీసేసుకునో, ఇట్లా చెయ్యడంలో తనయొక్క గడుసు దనానికి లోపల తనే ఆనందించుకుంటూ, పులిస్తరాకులమీద జంతువులు ఎగడ్డట్టు, పరాయివాడి పత్రికమీద పరుచుకుపడి, తను దిగేవరకూ ఆ ఎంగిలిపత్రిక ఇదిగో అని యజమానుడికేనా

యివ్వకుండా, చదువుతూండే ధనికులయొక్క ఫలత్వం, ఫిష్కత్వం, సరసత్వం గురించి ఈసభవారు బెంగెట్టుకుపోయి హోరున, ఆనందిస్తున్నారు. -

గంటలకి గంటలు ప్రయాణం ఉన్నా, ఏమీ చెయ్యకుండా కిక్కిరిస్తూ వచ్చే స్థలం సంపాదించుకుని, తమతొలుగుమూట పైన పెట్టుకుని, బయటికి చూస్తూ కిమ్మనకుండా గడిపే ఆలోచన పరుల్ని ఈసభవారు హెచ్చరిస్తున్నారు. -

సూటుకేసులు, పరుపులు, వీటలు వస్త్రాలు కిక్కిరిస్తూ లోపలికి గిరవతున్నాయి ఇక నవలబోతోందీ అన్నప్పుడు ఎక్కడ, అదివరకే కర్మవశంబోధ లోపల కూచున్న వీరేశలింగం నుండి ముసులు విరిగొట్టేవాళ్ళ అహింసాభావాన్ని, వేగానికిన్నీ ఈసభవారు నాని మర్యాద చేస్తున్నారు. -

నిద్ర, జబ్బు, నోరు, జుర్రుదస్తీ, బిచ్చాణావస్త్రాలు ఉపయోగించి నియమితస్థలం తమరు ఆక్రమించుకుని, అక్కడ తమ ఆధిక్యత అని గర్వించే మహత్తరుల్ని ఈసభవారు ఆరాధిస్తున్నారు. -

పరాయివాడినీతి కిరాయిపెట్టించిగాని, బల్ల కింద దూకిగాని, పాకీదొడ్లో నక్కిగాని, సమయానికి అవసరమేమిదిగాని, ఇతరత్రా గగాచేసిగాని, సన్యాసులైగాని, కావలసినవారైగాని, సేచకులైగాని, నెత్తిమీద వారైగాని, తత్సంబంధం కలవారైగాని, ఎల్లాగో అల్లాగ టిక్కెట్టు స్వంతంగా కొనకుండా ఉచితప్రయాణంచేసే అదృష్టవంతుల్ని

ఈ సభ వారు శ్రావ్యగ్రంథం పడుతున్నారు. -

అతిజవంతో రైలు పోతూన్నప్పుడు అందులో కూచుని బయటికి చూస్తే దగ్గిరవని మనం అనుకునే వస్తువులు మన్ని విడిచిపెట్టి దూరం కావడమున్నూ, దూరానివే మన కూడా రావడమున్నూ ప్రతి నిత్యము నిమిషానికీ కూడా, విప్రాయంకడ ముహూరుతముల్ని ఈ సభ వారు ఊరేగించి గౌరవిస్తున్నారు. -

తన ఎంతో వేగంతో పోతున్నా సనుకొంటూ, రాత్రుప్పుడు, నక్షత్రాలకేసి చూస్తే నూనూ, తన వాహనం, తన లోకం - వీరి ఉనికికి ఘోరమూ మాకేం తెలుసును అన్నట్లు ఆ నక్షత్రాలు నిర్నిమిత్తంగా ప్రకాశిస్తూఉండడం గమనించి మానవుణ్ణి అల్పముగా కట్టివార్చి ఈ సభ వారు నిరసిస్తున్నారు -

శాంతంగా ఆలోచిస్తే రైలుప్రయాణం అనేది చిన్న ప్రమాణంలో జీవితప్రయాణం లాగానే అనినీ, మానవ స్వభావాలు బయటపెట్టడానికి మానవుని తయారు చెయ్యడానికి, అది చాలుననినీ అనేకారిభావం శుద్ధపెలవం అయినప్పటికీ వారు అట్లాంటివి ప్రకటింప సాహసించి సంగుకు ఈ సభ వారు వారిమీద కొంచెం కోపం దాల్చడానికి ముహూర్తం వెతుకుతున్నారు. -

తిండి విశేషాలు

[12 - 11 - 1939] తేదీన రాజమండ్రి మట్టుపట్ల ఒక వసంతో సంతర్పణ జరిగింది. ఆ తేదీనే చాలా జరిగిఉంటున్న గాసి, వాటిల్లో ఇది ఒకటి. అందునిమిత్తం గ్రామాంతరాల్నించి స్థానిక లైసె ఆంప్రడెడ్స్ గులు విరివిగా రావడానికి ఏర్పాటు కావడం, అట్లానే చాలామంది రావడం కూడా జరిగింది. గీచో అవసరం ఏమిటంటే, సంతర్పణాసంతరిం - పోనీ, సంతర్పణాకి తప్పనిసరి సౌకర్యంగా ఉండే శుభద్రుదాసంతరిం, అలాగా మూడు గంటలకి ప్రారంభించి - ఒక మూడు ప్రదర్శనం కూడా జరుగుతుందని కరెన్సెలు అచ్చుకొట్టాయి. అప్పటినుండి నానా, ఎక్కిలు ఫలనా అంటూ కార్యక్రమం వాటిల్లో ఉంది. లోగడ కార్యదర్శిగాను నన్ను గౌరవించి ఆసనార్థంలో నన్ను ఒక ఎక్కిగా ఉండకోరారు. నేను ఆయనకి విధానాన్ని అవడంచేత “కాదు” అనూ లేక, అయినా వెంటనే ఒప్పుకోనూ ఒప్పుకోక, “ఎంత చదువుకున్నా వాళ్ళయినా ఎంత ‘అర్థం’ చేసుకోగలవాళ్ళయినా, ఉగాత్తంగా భోజనంచేసిన తర్వాతం ఏ ఫలారం అంటిదో పుచ్చుకోగలగాని, ఉపన్యాసాల నంటివి బొత్తిగా స్వీకరించలేకేమో, ఆరకం పదార్థాలు ఆసమయంలో పివమించవచ్చునుమండీ!” అంటూ ససగడం మొదలెట్టినా, ఆయన తన ఉత్సాహంగా “నల్ల కాదు, మీరు ఒప్పుకునితీరాలి!” అని, నాచేత “సరే లెండి” అని పించి, వక్తల జాబితాలో నన్ను కూడా అచ్చుకొట్టేశారు.

అక్కణ్ణించి, నేనూ కొంచెం బుగ్గనులిసి, పేల్చడానికి వీలైన సామగ్రి కొంత సిద్ధం చేయవలసివచ్చింది. మరో విషయం మరోవిషయం అయితే అప్పట్లో మరీనికోటించి పోతుండేనూ అని భయం వట్టినోడంబల్ల, శవం అదనూ అంతకి పూర్వమే అచరణంబల్ల గ్రహించిఉంటారుగనక భోజనప్రమేయమే ఎత్తుగుని కొన్నిసంగతులు పట్టించుదాం అనినీ, ఏడుపులలో ఏదార్థం మిక్కిటం అయిపోయి వెల్లిపోయేలా కనిపిస్తూనో అక్కణ్ణి శోరకుం చ ఆగిపోయి జీవన్మోక్ష కలగ కూడా జాగ్రత్త పడదాం అనినీ అయత్తం చేసుకున్నాన. అయితే! మనశచనా! సంశర్పణ అయింది, రిమార్కులు అయినాయి, నిక్కచ్చిగా దంతపునని చేసినవాళ్ల ఆశాపాలు అయినాయి, నిటూ అటూ దొంగ్లతూ కనుకలగాకడాలు అయినాయి, కొంచెం గానూ జానా అయింది, ఏల్లనో తండ్రిలు పడి, దాని మొహం ఈడ్చు, సాయింత్రం అయిదుగంటలు కూడా అయింది తక్షణం కొందరు బ్యాంకు ఉద్యోగులు, “కొంతవత్తి కరపత్రాల్లో నిరూపించి ఉన్న ప్రకారం, ఆలస్యం అయితే అయిందనీ, మీటింగు దానితాలూకు ఉపన్యాసాలూ కూడా ఎక్కడగొప్పస్తానోకదా, ఇవన్నీ భరించడం ఎల్లాగా భగవంతుడా!” అని బెదిరినట్లు గున్నట్టు బిక్క మొహాలు వేశారు. దానితోనూ ముముళ్ళున్నే హేతు వాకాయన, “మరి ఆలస్యం చెయ్యక మిటింగు కాగితం, బిల్లులు సర్దింజి” అనే సంగతి చకచకా నిష్కర్షగా మంచినీళ్ల ప్రవాహంగా

ఆంగ్లంలో అనేకాడు “సదంశపనీ జరిగిపోయిం దన్నమా
 చీరా దేవుడా” అని కొందరు ఉద్యోగులు నిస్పృహలో
 పడిపోయారు. ఏనాడు చేసుకున్నదో మరి అనుభవించాలి
 గావును అనుకోడంవల్ల గావును, కొందరికి మొఖాన్ని కత్తి
 వాటువేస్తే నెత్తురులేదు కాని కొందరు గడనల్లు ధైర్యం
 అవలంబించారు “అన్నట్టు, ఫోటోతీయిం మగోవాలి గావు
 నుగా! అనిచాలా ముఖం వెలుగుండగానే ఇల్లుచక్క-
 బెట్టుగో మన్నాడు ఓటో చిక్కట్టుగోమన్నాడు. ముందు
 ఫోటోయే! తరవాత తితిమ్మని” అని మాట్లాడుతూనే,
 వాళ్లు, బల్లలూ, కుర్చీలూ అవి ఉన్నచోట్నీంచి ఓ ఫర్లాంగు
 దూరం ఈడ్చేశారు సూర్యాస్తమయంతరకూ వాళ్లు విమ్మ
 విమ్మగంగా ఫోటోగ్రాఫు టీగతూనే ఉండిపోయారు. మెట్టుకి
 ఒక్కడూ వక్తలున్నవైపైనా రాలేదు. కార్యదర్శిగారు
 చాలా నొచ్చుకుని, వక్తల్ని క్షమాపణ కోరుకున్నారు.
 వానప్రస్థంరోజునే ఉపన్యాసనన్యాసం కూడా సిద్ధించి శ్రమ
 లేకుండా రెండ్రాత్రులూ లభించడం జన్మకి చాలుగదా అని
 వక్తలన్నారు. కార్యదర్శి ఆ ఫోటోగ్రాఫు చెట్టుదగ్గరికి మల్లీ,
 వెల్లి చూసొచ్చి, కొందరు కుర్చీలకి అంటిల్లా అయిపోయా
 రనిన్నీ, కొందరు మానవ్రతంలో పడ్డట్టు చెప్పారనిన్నీ,
 తక్కినవాళ్లు పంచంగాం అయిపోయారనిన్నీ చెప్పారు.
 “అయ్యో! ఇప్పుడొచ్చిన సమాదం ఏమీలేదు. శూన్యోప
 న్యాసాలకే, అర్థం చేసుకోగలవాళ్లు కూడా హాడిలిపోవడం

వేళావిశేషం! మీరుచేసింది వద్దా! అసత్యర్పణ, మాది పదాల సంతర్పణ అదీ ఇప్పుడు కేవల తర్పణ అయిపోయింది మాపదాలు మేం నోటితోనూ అచ్చు, లేకపోతే ఆనోటి యెరిగిలికూడా తగలనీయకుండా, పత్రాలమీదకూడా పెట్టచ్చు. అల్లాసే కానిస్తాను అసలు నేచెప్పదలిచిన దాల్లో కొన్ని లెఖిలూ, అంకెలూ వచ్చే ల్లు ఉండవలసివల్ల అది లిఖితంచేసుకునే వచ్చాను, రచనకి కారకులుగనక మీకు ప్రత్యక్ష సమస్కారం వద్దు మొగ్రో అంటూ ఉన్న తమ సమక్షంలో చదవడంకుండా తప్పిపోడం అనే ఘట్యం నా రచనకి పుట్టగానే కట్టబెట్టిన తక్కినవారికందడకీ లోపాలు కారీగా సమస్కారం. "సెలవు" అని నే న్నాను. అయి పోయింది. నిష్క్రమించి మేం వచ్చే శాం రచన అల్లాసే ఉండేసింది

ఇంతలో 17-2-1940 వేదీని రాజమండ్రి ఆర్టుకాలేజీ పూర్వవిద్యార్థి వార్షికోత్సవం తాలూకు సమావేశం వచ్చింది. నేను అక్కడ పూర్వవిద్యార్థి నై ఉండడంవల్లా, ఆంధ్రదేశపు విద్యాధిక సమావేశాల్లో ఆ సందర్భపు సమావేశం ఒకటి అవడంవల్లా, విద్యాసక్తగల స్త్రీ బాల వృద్ధులతో నిండిన సభ యెదట నిలబడి ముఖముఖంగా మాట్లాడవలసిన అవసరం వచ్చినప్పుడు వక్త గమనింపవలసిన సార్వజనీనతా, మార్దవం, నైవిధ్యం, మోతాదూ గురించి అనేకంగా నేను నేర్చు గోడానికి అదే తరుణం అవడంవల్లా, ఆ సందర్భపు ప్రణాళికలో

నేనూ పడ్డాను కాని, ఆరోజున ఇతరవిషయాల్లో చాలా ముఖ్యమైనవి ఉండడంచేత, నాకు ఇచ్చిన వ్యవధి చాలక, నాకు కొంచెం - అసగ్గా చాలా - ఉక్కిరిబిక్కిరి అయింది. ఏదేనా సమగ్రంగా చెప్పడానికి వీలులేకుండా, పోనీ మూసడానికి వీలులేకుండా వచ్చింది. నేను సరాసరా ఉపోద్ఘాతం కానిచ్చును, “అబద్ధం ఆడడం” గురించి ఒక పరిచ్ఛేదం చదివి, విషయం మారుస్తున్నా ననిచెప్పి, ఈక్రిందిరచనలో తిండిపోటిలున్న ఘట్టంలో కొంతమాత్రం తిరగేశాను. ఆవాక్యాలలో పేర్లు, స్థలాలు, అంకెలు, లెఖలు, తేదీలు ఉంటూండడంచేత వాటి యాధార్థ్యం నేను నమ్మే చదివాను. కాని, వాటిల్లో, చెప్పలుతినడపు పందెంసంగతి నేను చదువుతూన్నక్షణంలో, చీమకేనా సందులేకుండా ఉన్న ఆ మహాసభలోంచి ఒక ఎరుషుడు (- శ్రీ శ్రీ సర్ కె వి. కెడ్డి నాయడుగారు అప్యక్షత వహించిన అంత సభలో ఉన్న అంత మందినీ నేను అసత్యాలు చెప్పి మోసగిస్తూన్న సంగతి తను ఒక్కడే హఠాత్తుగా పరిశోధించినట్టు - నేను అబద్ధం ఆడడం గురించి అంశకిపూర్వమే ముచ్చటించిఉన్న వాణ్ణివడంచేత ఆతరవాత నేను ప్రసంగించేది ప్రతీనీ మంచి అబద్ధం అయి ఉండకపోతుందా అనే అఖండానుమానం తన్ని వీడించుతూ న్నట్టు -) లోకకల్యాణం నిమిత్తం నావాక్యం కేవలం కోత అని ఋజువుచెయ్యడానికి, “కొన్స్ కొయ్” అనే శంకారానం చేసి, తను రెండు కోతలు కొశాడు.

నావి ఆత్మస్తుతిగల వాక్యాలైఉంటే నాటిని రెండు కాదు మూడుకోతల దువ్వెన్నలాగ కొయ్యచ్చు. కాని, స్థితివేరు! వారు అవస్థావశంచేత గౌరవమీన్నానని నిమిత్తం రాజమండ్రీ వేంచేసిన తెల్లికులై ఉండవచ్చునని నా రాజమండ్రి త్యానికి తోచి, నేను ఆధ్వని వచ్చినవేళు తిరిగి, “అయ్యా! నావాక్యాలకి లిఖితమై సమ్మతగ్గ ప్రమాణం నాదగ్గర ఉందండి! ప్రస్తుతం ఊమించండి” అనేసి, అప్పట్లో స్వచ్ఛలీని స్థితిలో ఉండడంవల్ల ఊరుకున్నాను. కాని, ఇప్పుడేనా సప్రమాణంగా ఉంటే ఆనాటి మహాసభకి హాజరైఉండి ఆవేళ కమామీషు జ్ఞాపకంఉండి, ఈ రచనచూడ తటస్థించే రాజమండ్రీవాళ్ళేనా నన్ను శంకించకుండా ఉంటారుగదా అనే ధైర్యంచొప్పున అటు వంటి వాక్యాలచివర జగత్ప్రసిద్ధిగల ఒకానొక వారపత్రిక యొక్క- సంచిక నెంబరూ, మరి గానితరవాత ఆ సంచికలో ఆయా పోటీసంగతి అచ్చుపడ్డ వేజీ సంఖ్య ఇచ్చాను. అన్ని వేల సంచికలు కోతలతో భూమిమీద చెలరేగడం కష్టం. అయినా సరే, ఆపత్రికమాత్రం కొండమీంచి ఊడిపడిందా అంటే, మరి సమస్కారం!! పేర్లు, అంకెలూ, లెఖలూ ఉన్నాయిగా! హృదయం, బుర్రా, ఓసికా, పట్టుదలూ ఉంటే ఋజువుచేసి చూసుకోడానికి వీలున్న సంగతులుకూడా చెవికి ఇల్లా తగిలాయోలేదో ఆపశంగా కొయ్కొయ్ మని గర్జించి తెయ్ తెయ్ మని ఆడేసేకంటే, తనిఖీచేసి యధార్థం తేల్చు గునేదాకానేనా ఆగడం ధర్మం. విద్యావంతుడు వినగానే తను

విన్నది ప్రతి సమ్మేసయ్యసూడనిమాట నిజమే కాని, క్షణానికి ఒకటిచొప్పున పాపములు అని వెనక అనుకుంటూండ బడేవి సుసాధ్యాలూ, నాధారణాలూ అయిపోతూన్న ఈ యుగంలో చెవినిపడ్డ ప్రతీసంగతీ, ఒకవేళ దాఖలాంటి బాప తేమో అనికూడా ఆగకుండా, బేసమయం అయినాసగే, మూకలో నక్క నికి పీలున్నంతమాత్రాన్ని, ఇతరుల ఖర్చు మీద శ్రమలేకుండా నుంచున్నపాటన్న నీచపుక్తి పల్లకుగా నొల్లుకుని ఖాయంగా ఉంచేసుకోవాలనే కక్కుర్తి తొందరలో 'అన్యధా, అయధార్థ' అని కేకలెట్టి, తద్వారా రసాభాసం కల్పించి, ఆపణంలో విజయం తందే అనుకుని గర్వంకూడా వహించి, తనకింటి చిన్నసైబు మైరావణులైన లోకువన్నేహి శుల దగ్గర అపవిత్ర స్థలాల్లో పచ్చిడచ్చీలు కొట్టుకోడం విద్యాధిగణియొక్క లక్షణంలా కనిపించదు, - అందులో మళ్ళీ ఇంగ్లీషు విద్యాధిగణియొక్క లక్షణంలా అసలు కనిపించదు. అయినా చెప్పలేం! స్వాతంత్ర్యపురోజులు! “మరి ప్రకృతం—”]

భోమ సందర్భాల్లో ప్రసంగాలు మనలో వాళ్ళి ఉన్నట్టు తోచదు. భోమకాలంలో గోవిందనామ స్మరణతోనే ఆర్యులు — అనాద్యులూ అంతే అయిఉండదు — తృప్తిపొందుతారుగాని, ఐహికస్మరణ చెయ్యరు దేవుణ్ణి తల్చుకునేటప్పుడు జోరుగా సమూహంగా అరవడంవల్ల కూడా గొంతిగ సాఫేపడి భుజించడానికి ఎక్కువ అనువుపడుతుందని కొందరిఉహ. అయినా ఈ (మిథ్యా) వనభోజనసందర్భంలో ఎదైనా మామూలు ప్రసంగం

చెయ్యసలిసిందని నిర్వాహకులు నన్నుకోరడంవల్ల భయపడు తూనే నేను అంగీకరించడమైంది. సభ్యుల్లో పరిచితులు విశేషంగా లేనప్పుడు చనువుగా మాట్లాడ్డానికి కొంచెం బెదురుగా ఉంటుంది. కాని, మానవ వ్యక్తుల స్వభావనిర్ణయంతో జోక్యంలేని మాటలుకొన్ని చెబుతున్నాను గనక అపరిచితులైనా ఏమీ మరొహలాగ ఎంచవద్దని ప్రార్థన.

ప్రాణరక్షణకోసం తినేది తిండిఅంటారు. అందుకోసమే కాకుండా విలాసంకోసం కూడా భుజించే సందర్భాన్నీ, అవకాశాన్నీ, పదార్థాలన్నీ భోజనం అంటారు. ఏదేనా సందర్భంలో, భోక్తా పదార్థమూ ఉంటేగాని భోజనంఉండదు. సందర్భంఅంటే: తిండితినడం, అయిందనిపించడం, ఎంగిలి పడడం, మూతితుడుచుకోడం, మెతుగు కొరకడం, మంచిమాట చెసుకోడం, వాలాయితు తీర్చుకోడం, పథ్యంతిండిం, పోగు చెల్లించడం, విందారగించడం, మనుగులపులు, దేవతార్చన, సాపాటు, పార్వణం, అశంక, పిండం - ఇల్లాగ్గా మిక్కిలి ఉన్నాయి భోక్తల్లో రకాలు చెప్పడానికే ఇదిసమయంకాదు. ఏమంటే, వాళ్లవసుస్సులూ, ఆశ్రమాలూ, స్వభావాలూ, స్థితులూ, పరిస్థితులూ, అవస్థలూ - ఈ రీతిగా బోలెడు చూడాలి. కాని, ప్రతీభోక్తకీ ఒకశరీరం ఉండితీరాలి. స్థూలంగా చెప్పాలంటే, 200 ఎముకలూ, 500 కండరాలూ, రోజుకి లక్షసార్లుకొట్టుకొనే గుండె, చదరపు అంగుళానికి 3000 రుద్రాలుగల చర్మమూ మొదలైనవి ఉండి తీరతాయి. ఇల్లాంటి

శరీరంయొక్క రక్షణకై సగటున రోజు 1 కి అయిదున్నర పౌన్ల ఆహారం - అనగా దామాషాయీని సంవత్సరానికి ఒకటన్న బరువు తినుబండ త్రాగుబండాలు మానవుడు లోపలికి పుచ్చుగో వలసి ఉంటుంది అని శాస్త్రజ్ఞులు లెక్కవేశారు. (నెం. 2972 పే. 5.)

ఆహారపదార్థం ఏదికావచ్చును అనేది ప్రశ్న. దీనికి సమాధానం చాలావిశాలం. ప్రాణంగాని ప్రాణాన్ని పోషించలేదు. అందుకని పెద్దప్రాణం చిన్నప్రాణాన్ని మింగేసి నప్పుడుగాని నిలబడదు అందుచేత మానవుడు ఇతరప్రాణుల్ని తినేస్తాడు. మనుష్యుల్ని తినేసే మనుష్యులు ఇప్పుడుకూడా అక్కడక్కడ - పోనీ ఎక్కడో అక్కడ - ఉంటారని కొందరు చెబుతారు. ఉండవచ్చును! మనలో ఒక్కొక్కడికి ఇంకోడిమీద తీవ్రకోపం వచ్చినప్పుడు వాణ్ణి తినేసేటట్టు చూస్తాడు, గాని తినేసెయ్యడు. సాధారణంగా మానవుడు జంతువుల్ని పుచ్చుకుంటాడు. తననే తినేస్తాయేమో అనేభయంఉన్న క్రూరజంతువుల్ని మానవుడు వదిలేస్తాడు. కడంవాటినే కానిస్తాడు. అటుచంటివి తిన్నకొద్దీ పుడుతూంటాయి, పుట్టినకొద్దీ తినబడుతూంటాయి పళ్ళగట్టి, నాలికవాడీ, ముక్కుదళనరీ గల మానవులు వచ్చి జంతువుల్నే కొరుక్కొని తినేస్తారు. కాని, నాజూకుమనుష్యులు తమ నేర్చువల్ల కొన్నిభాగాలు స్వీకరించి, కొన్నింటిని విసర్జించి, ఇతర ఘనద్రవ పదార్థాలతో కలిపి, అగ్నిమిత్రసాహాయ్యం పొంది, కొద్దినమాసాలు సృష్టించుకుని పుచ్చుకుంటారు, అట్లానే గాల్లో పక్షుల్ని, నీళ్లలో చేపల్ని స్వీకరిస్తారు. ఆపైని

మానవులు వృక్షాల్ని మూలం లగాయితూ చిగురు వరకూ తమ ప్రజ్ఞవల్ల చేర్చి నూతనమిశ్రణాలు కల్పించుగుని తింటారు. మూలానికి నాశనం రానీకుండా చెట్లు ఇచ్చే ఫలంగాని, జంతువులిచ్చే రసంగాని పుచ్చుగోడం కొందరి మతం, చెట్టు యొక్క ఫలం కోసుగునేటప్పుడు కూడా దాని ప్రాణానికి హాని కలుగుతుంది గనక, చెట్టునుంచి వాటంతట అవే రాలిపోయిన ఫలాలే తినాలని కొందరి బాధ. వానికి మొల్చి గాలికి పెరిగే నీవారం తినాలని కొందరి తంటాలు. దూడ వెళ్ళి ఆవుదగ్గర పాలు తాగేటప్పుడు రేగే నురగ రేణువులు దూరాన్ని ఉండి ఆరగించాడు ఒకాయన అన్నారు. పరిశుభ్రమైన జలం తాగి వాయువు పీల్చి జనం జీవించాలి అంటారు కొందరు. వీళ్ళందరికీ ఉద్దేశం ఏమిటంటే, ప్రాణం నిలిపే మూలకణాలు గల పదార్థాలు కొన్నీ ప్రాణం తీసేసే కణాలు గలవి కొన్నీ ఉన్నా యనిన్నీ, ప్రాణం నిలిపేవే పుచ్చుగోవా లనిన్నీ, అవయినా మోతాదు చూసుగుని, వేళిపట్టిన, తత్వాన్ని బట్టి, కాలానుగుణ్యంగా, అందుకంటే ఆలోచించి, మొహమాట పడుతూపుచ్చుగోవలసి వుంటుంది అనిన్నీ.

కాని, ప్రపంచంలో జరుగుతూండే తిండిపోటీలు గమనిస్తే చాలా ఆశ్చర్యంవేసి, ప్రాణాపాయం అయినవస్తువులు అసలే లేవా అనిపిస్తుంది; తిండికి హద్దులేదా అనిపిస్తుంది. చూడండి: స్టాట్ ఫోర్డ్ లో జె. కొండార్ అనే అతడు నాలుగు పౌన్ల బరువు గలచేపల్ని ఒకగంటలో తినలేడు - అని ఒకడు పందెం వేశాట్ట.

అయితే, అతడు అన్నిచేపలూ 20 నిమిషాల్లో తినేసి ఊరు కోక పై పెచ్చు ఏనుపైంట్ల 'బీరు' వీల్చేసి పందెంనెగ్గి రాయల్లా ఉన్నాడు [2830-4]. లాస్ యాంజెలిస్ లో కోడిపెట్టలు తినడం పోటీ పెరుగుతుంటుంది. 1936-వ సంవత్సరపు పోటీలో మూడేసి పౌన్ల బరువుగల 10 కోడిపెట్టల్ని — 15 పౌన్ల బరువు మసాలాతో సహా — తినేసి ఎడ్నా పాటర్ అనే అదృష్టవంతురాలు నెగ్గిందట [2887-12]. పెద్దరకం అంటిపప్పు తినడం పోటీలో ఆల్బర్ట్ నగరానికి చెంది మిక్ గీ అనే దొర ఒకటి మాత్రమే ఎక్కువగా మెక్కి పందెం నెగ్గాడట. అవతలపోటీదారు 42 మాత్రమే పుచ్చుకో గలిగాడట, ఇతడు 43 ఊదేశాడు [2911-5]. ఏడేసి అంగుళాల వెడల్పు గల పెద్దపెద్ద బిందిరొట్టెలు 36 మాత్రం 61 నిమిషాల్లో సమిలేసి ఒక ఆమెకా దేశస్థుడు యునైటెడ్ స్టేట్సులో రొట్టెల మహా సమాఖ్య అనేబిరుదం పుచ్చుకున్నాడట [2894-4]. యూగో స్లావియాలో ఒకముష్టివాడు పచ్చికప్పల్ని, చేపల్ని, ఎలకల్ని, పాముల్ని జనంఎదట భక్షించి చాచనవల్ల జీవయాత్ర చేసేవా గున్నాడు [2917-4]. టర్కీలో హెమిర్ డ్రీలో ఒక రయితు మామూలు కూర తరిగినట్టు తన రెండుచెప్పులూ తరిగి, ఇంతవెన్న ఆ చెప్పుముక్కలికి పామి ఒక్కఅరగంట వాటిని పెనంమీద వేయించి, దింపి, లగాయించేసి పందెంనెగ్గి బహుమతీ సవరను విలువా పుచ్చుకున్నాడట [2968-3]. నో చాస్కోషియాలో ఒకబాలుడు ఒకకత్తిరేకూ, ఒక ఎలె

క్రిస్ బబ్బా తినేశాడట. ఇంకొక మనిషి ఇనపతీగెయ్య, తీగెచుట్టలూ తినేస్తున్నాడు అని తెలిసి, వాణ్ణి తీసిగెల్లి స్లాస్ట్ కారాగృహంలో పెట్టగా, వాడికి బుద్ధిరాక, వాడు ఇనప గడియ్యూ, ఊచలూకూడా తినెయ్యడం మొదలెట్టాడట. డ్వాల్లింగ్ లో యోగుల స్నేహంసంపాదించిన ఒక ఐరిష్ వాడు ఒకేసారి 150 మేకులూ, 700 గ్రామపౌన్ సూదులూ తినేశాడట, చావలేదు. వీరందరినీ మించినవాడు ఒక జర్మన్ సామంతుడు. ఆయన 150 మేకులూ, 102 ఇత్తడి సూదులూ 150 గాజుముక్కలూ, 7 గుట్టపూడపు మేకులూ, 6 నాణెపు కాసులూ, 3 కళ్ళెపుముక్కలూ, సీసపుముద్దా, 20 ఇతర సామాన్యూతినేసి చావడంలేదు దిబ్బా లేదా, 'హోయిల్' లాగ బ్లూనే ఉన్నాడట [2014-6] విషద్రావకాలు తాగి చావకుండా నిల్చినవాన్ని ఎరుగుమం విషం పెట్టగా తెలియక తినేసి చావకుండా నిల్చిన శాండ్లో రామమూర్తిని ఎరుగుదు. మనదేశంలో పోటీలు, ప్రాణాపాయం కావు అని అందరూ ఎరుగున్న పదార్థాలతోటే గనక విస్తారం అవసరం లేదు. అనసరమైన పాదరసంతో ఆహారం కల్పించుకుని, అది బుగ్గనో కంఠంలోనో ధరించి, మరి వశ్యతరబడి ఆకలి కప్పులుగాని విసర్జనగాని లేకుండా విహరించగల మనుష్యులు హిమాలయ గుహల్లో ఉన్నట్టు స్నేహితులు చెబుతారు.

దేనివల్లా ప్రాణాపాయం రాకపోయిస్తున్నది పైవాట్లవల్ల తెలుస్తూంటే, ప్రాణరక్షణకి ఏదైనా చాలని చెప్పడానికి

కొన్ని నిదర్శనాలున్నాయి మేబిల్ యాష్‌వర్త్‌అనే ఆమె 11 ఏళ్ళనించి పాలుమాత్రం తాగి ఉంటోంటుంది. పంచదార మట్టుకు జాస్తిగావేసిన 'టీ' మాత్రం తాగి ఇ. హాల్‌అనే ఆమె 18 ఏళ్ళనించి ఉంటుంది వీల్చిద్దరూ ఇంగ్లండునాల్లే. ఇండియాలో, బంగళాలో ఉప్పకలిసిన నీళ్ళుమాత్రం తాగి, 56 ఏళ్ళనించి జీవిస్తున్న గిరిబాలాదేవి ఉంది [2920-4]. యుద్ధసమయంలో ఒకస్త్రీకి దొరశవంవారు దినవెచ్చం ఇయ్య సంకల్పించగా ఆమె తనకు అది అనవరం లేదనిపిస్తే, తాను క్రితం 12 ఏళ్ళనించీ ఆహారపదార్థాలు లేకుండానే జీవించు కొన్నానాననిపిస్తే చెప్పిందట [ఇది ఆచారపత్రిక 3043 నెంబరు 6-న డిసెంబర్ 24-2-1940 రేడియో సంచికలో ప్రచురం అయిన సంగతి గనక, సంతర్పణనాటికి గాని, సభనాటికి గాని, నేను ఇది తెలుసుకుని ఉండలేదు. 'కొయ్య' నూ లేదు]

ఇక, భోజనపదార్థాలవల్ల కలిగే ఆరురసాల్లోనూ ఉల్బణ, అనుల్బణ, ఉల్బణానుల్బణ అనే 'ముయ్యాగు, భేదాల్లోకి ఇప్పుడు వెళ్లన. అదీకాక, పదార్థం, రుచి, పాకం, రసం అనే మాటలు భోజనంలోనే కాక, కవిత్వంలోకూడా ఉన్నప్పటికీ అందులోకికూడా ఇప్పుడు ప్రవేశించను ప్రవేశిస్తే మోతాదు ఎక్కువ అవుతుంది. ప్రాణాపాయం అనుకున్నవన్నీ ప్రాణం తీయవు, సరిగదా, ఒకఅవస్థలో ప్రాణాన్ని రక్షిస్తాయి. కాని, ప్రాణాధారం అని మనం అనుకునే అన్నమే మోతాదు మీరి విషం అవుతుంది. మాటలకూడా అంతేగా! ఆగుతాను!

“ప్రాణాః ప్రాణభృతా మన్నం, }
తదయత్యై హి న స్యమాన్ ” } అనిగదా మాధవుడు!

లోకోభిన్నరుచిః

‘లోకోభిన్నరుచిః’ అనేది అంతా ఒప్పుకునే సంగతే, పైకి చిన్న వాఙ్మయే కాని, ఇందులో లోకం, భిన్నం, రుచి అనే మూడు మాటలున్నాయి. వీటిలోకల్లా భిన్నం అనే పదం ఒక తేసుతున్నది. ఏమంటే, జనం అంతా యథావసరంగా భిన్నం అవుతుండడం, యథాశక్తిగా భిన్నం చేస్తుండడం వంటివి లోకం అనేది ఊహితం. “లోకమంటే యేమిటి, గంజగుంట అనుకున్నారా?” అంటాడు గిరీశం. అయినా, ఆ మాటకి ఎంత పెద్ద అర్థం ఉన్నా, అది మిక్కిలి సంకుచితంగా పుచ్చుకుంటేగాని బుర్ర అడదు. “ఏకాంశేన స్థితో షగత్.” అదేనా ఎన్ని కోట్ల అంశాల మొత్తంలోనా! రుచిగురించిన ఆలోచనకి పథాలుగు లోకాలూ అంటూ తలబద్దలు చేసుకొని అతలాకుతలం కాలేగదా! అగోచరాన్ని మొదటే మినహాయించాలి. ఆ గోచరించే వాటిల్లో అదృశ్యాన్ని తగ్గించేయ్యాలి. ఆ కనపడే వాటిల్లో అగమ్యాన్ని ఎదులుకోవాలి. అనగా సక్షత్రలోకాన్ని దూరవీక్షణంమాత్రం చేయ్యాలిగాని గత్యంతరం లేదు. ఇక గ్రహలోకాన్ని గురించి కూడా, రుచివిషయంలో, ఆలోచన కట్టేసుకోవాలి కాని, శుక్ర, అంగారక, చంద్రగ్రహాలలోకి మానవులు త్వరలోనే విహరించేట్లు కనబడుతుంది. చంద్రుడిలోకి రేడియం నాయం

వల్ల రెండురోజుల్లో పెడతానన్నాడు ఒకాయన. బ్రిటన్ లో బెన్నెవిస్ మీంచి ఒక వెండి స్తంభం చంద్రుడిలోకి గిరవ తెయ్యడానికి, గిరవలేసిన వారంనాటికి అది అందులో పడడానికి ఏర్పాట్లుచేశారనిన్నీ, యుద్ధంమూలాన్ని ఆగిపోయా రనిన్నీ తెలుస్తుంది. ఆలాగ్గా చంద్ర శుక్ర అంగారకుల్లోకి పాశ్చాత్యులూ, పాతాళవాసులూ వలసనిమిత్తం వెళ్లి వర్తక సామ్రాజ్యాలు స్థాపించగల సూచన్లు ఉన్నా, మన పని మామూలుకి లోటుండ కూడదు గనక వాటిని కూడా ప్రస్తుత ఆలోచనలో నదిలేద్దాం. ఇక భూలోకిం. ఇందులో, స్థానాలు వదిలేసి, జంగమాలలో భూజల వాయువుల్లో ఉండే క్రిమి పక్షి వృక్షపశులోకాలు నది లేసి (వాటిక రుచులు లేవనికాదు, అవి ఫలానా అని చెప్పగో లేవుగనక!) మనుష్య లోకాన్ని మాత్రం విచారించాలి వీళ్ళు, పోనీ, రెండువందలకోట్లు అందాం. వీళ్ళల్లో పశు ప్రాయల్నీ, అతిశాలవృద్ధుల్నీ, అతీతుల్నీ, అపస్మార్కుల్నీ, పిచ్చివాళ్ళనీ గీతెట్టి, తక్కువవాళ్ళనే రుచినిమిత్తం లెఖకట్ట గోవాలి. పోనీ, అంతా ప్రమాణజనులే అని ఒప్పుకుందాం. ఇక తక్కినమాట 'రుచి.' ఒకానొక వస్తువుగాని, విషయం గాని ఒక ప్రమాణ మనుష్యుడి యొక్క నాలికవంటి గ్రహణేంద్రియంమీద పడినప్పుడు, ఆ మానవుడు ఆ వస్తువుని గాని, విషయాన్ని గాని ఏకాంతో హరాయించుకోడం వల్ల పాడియొక్క చైతన్యంలో వచ్చే పరివర్తనమే రుచి.

కాబట్టి రుచి అనేది కలగడానికి వచ్చిపడే వస్తువు రసవద్వస్తువూ, రసదాయకవస్తువూ కావాలి, నాలికకి తడి వుండాలి. నాలికమీద పెట్టుకున్న వస్తువుకి నాలికతడిలో కరిగేగుణం ఉంటేగాని రుచి అనేదే జనించదు. బెడ్డ ముక్క, ఇసపముక్క, గజ, రాయి — వీళ్లు కషయంలో రుచి కనిపెట్టడం మామూలునాలికవల్ల కాదు. అల్లాగే, ఆకలిమీద ఉన్నవాడికి రుచికనిపెట్టడానికి సావకాశమే లేకపోయింది వాడికి అంతా రుచే. ప్రాణాధార వస్తువులలో రుచులు ఎన్నడం మామూలుగా ఉండదు. కాని పరిస్థితి మారినప్పుడు, “అబ్బ! ఈ వేసంకాలంలో మంచి నీళ్ళు కున్న రుచి మరిచేసికలేదు” అన్నడం వినిపిస్తూంటుంది. మాధుకరం ఎత్తుకున్నవాళ్ళు అన్నయొక్క రుచి వర్ణించగా వింటాం. దారిద్ర్యంలో వస్తువుల్ని వదులుకోడమే కాకుండా “రుచులు దోసంబంచు బోనాడ” వలసిన అవస్థవస్తుంది. ఎదేనా వస్తువుయొక్క నిరంతర స్వీకరింపవల్ల రుచి తెలియదు అయితే, ఒక సాధారణ సూచనలు ఒకవస్తువు తన నాలికమీద వేసుకున్నప్పుడు, ఇతర రుచులు ఎన్నెన్ని విధాలుగా ఉండవచ్చును. అంటే ‘చాలా’ అని ఊహించుకోవడమే కాకుండా కొద్దిగా లెఖుకూడా కట్టచ్చు. అందులో ఆ భోక్తయొక్క, ఆ వండినవాడియొక్క, ఆ వడ్డించినవాడియొక్క స్వభావ సంప్రదాయ వయోవస్థా సమయ సందర్భాలూ, తరవాత వస్తువుయొక్క స్వస్థి సమస్థిభావాలే

కాక, మత్స్య మాంస ఫల ధాన్య శాక మూలాదిభేదాలలో ఘన ద్రవ ధూమాది ఉష్ణశీతల మిశ్రణాలు మొదలైనవి వీలైనంత వరకు గమనించి ప్రస్తరించితే ఫలితరుచుల సంఖ్య కోటాన కోట్లమీద ఉండవచ్చునని బోధపడుతుంది. అందువల్ల ఒకే మనిషికి ఒకే వస్తువుపరిస్థితులబట్టి లక్షవేర్వేరురుచులు ఇవ్వడానికి వీళ్లున్నప్పుడు, లోకం భిన్నరుచులు కలిగి ఉండేది అని చెప్పడంలో ప్రమాదంలేదు, ఆశ్చర్యం లేదు.

[పై లెఖ్ఖ యావత్తూ కడితే కొంచెం విసుగుగా ఉంటుంది. కిట్టకుండా వదిలేస్తే 'ఏముటా' అని చప్పించి బుద్ధేస్తుంది. అందుకని ఆశీర్వాదాల్లో నాలుగైదు మచ్చు చూస్తే ఈ క్రింది మోస్తరుగా ఉంటాయి భోక్తయొక్క సిత్యావస్థ - ఒంటరా, సంఘజీవా - బంధుసమేతుడా, అహితావృతుడా - శ్రమ జీవా, లంచగొండా - దరిద్రుడా, ధనికుడా - ఉత్సాహ యుతుడా, నిరుత్సాహపూరితుడా - నిర్బంధితుడా, స్వతం త్రుడా - లజ్జాన్వితుడా, మహాంధుడా - భయస్థుడా, సర్వా ధికారా - కోపస్థివాడా, శాంతుడా - తొందరవాడా, నిబ్బ రస్థుడా అనేదాన్ని బట్టి రుచి వుంటుంది. ఆలాగే పదార్థ స్థితి ఆలోచించినప్పుడు - ఘనమైతే కరిన, మృదుల, స్థూల, చూర్ణ, భస్మ, స్ఫటిక, రేణు, రజ మొదలైన రూపాలూ, ద్రవ మైతే జల, తైల, రస, మధు, పానక మొదలైన భేదాలూ వగైరాలనిబట్టి రుచి వుంటుంది. వస్తువు సంక్రమించిన రీతి గమనిస్తే, అది పితృర్జితమూ స్వార్జితమూ, పాతు ధోరి

కిందా సవ్యంగా వచ్చిందా, కష్టాజ్ఞతమా బలవంతంగా
లాగొచ్చిందా, చోరీశాపతా దత్తమా, యాచితమా
విక్రీతమా, బహుకృతమా అనేదాన్ని బట్టి రుచి ఉంటుంది.
అగీకాక వస్తువు సచిత - అపచిత, పక్వ - అపక్వ, ఉష్ణ -
శీతల, తస్త - ఆర్ద్ర, పూర్వ - ప్రస్తుత, మిత - అమిత,
ప్రత్యేక - సాకల్య, వాయుహత - వాయురహిత, అవస్థల్ని
బట్టి గుచి ఉంటుంది చివరికి, అన్నదాత ఉద్దేశం హృదయ
పూర్వకమా, వ్యాజపూర్వకమా, ఇతరలాభం ఉద్దేశించా,
పితృప్రీత్యర్థమా, మిత్రప్రీత్యర్థమా, ఆధికాకప్రీత్యర్థమా,
యశోవాంఛతోనా, ప్రాణపోషణ నిమిత్తమా, ప్రతిఫలం
ఆశించా, నాపపరిహారం చేసుకోవచ్చుననా—అనేదాన్ని బట్టి
కూడా రుచి వుంటుంది ఈ శీర్షికలక్రింద ప్రమేయాలు
ఎక్కువగా ఆలోచించి రకాలసంఖ్య వేసినకొద్దీ ఫలితరుచుల
సంఖ్య గుణకలితంగా పెరుగిపోతుంది.]

ఇన్నిన్ని పరతులమీద ఆధారపడి ఉండడంవల్ల ఏ వ్యక్తి
యొక్క రుచి ఆ వ్యక్తిది. ఇద్దరు వ్యక్తులరుచులు ఏలేశమో
భేదించి ఉండడం సహజం అచ్చంగా ఒకటే అయేటట్టు
ఏకీభవించడం మిక్కిలి అపరూపంగాఉండే ఆశ్చర్యం! “మూడు
మూర్తులూ ఒకే పోలిక మొహాలు గలవాళ్ళు ఇద్దరు దొరక
వచ్చు గాని, ఒకేరుచి గలవాళ్ళు దొరకరు” ఒకరి రుచి ఉన్న
రీతిగా ఎందుకని ఉంటుందో చెప్పడం కష్టం, అడగడం వ్యర్థం.
దండనవల్ల ఆకస్మికంగా అన్యరుచి కలిగించడంగాని, ఉన్న

రుచి లేకుండా చెయ్యడం గాని అసంభవం. అట్లా అని ఆగి పోవలసిందేనా? జిహ్వచంటి దానియొక్క రుచి సంపదకి ప్రమాణం అంటూ ఏదేనా ఉంటుందా అనేది ప్రశ్న. అంటే, నీతిమాటేమిటి? దానికి ఓ ప్రమాణం అంటూ లేదూ? ఎవరి నీతి వారిదే అయితే సంఘం నడుస్తుందా? ఒక వీధిలో ఒకాయన దెబ్బలాట ప్రారంభించి, ఏమిటని అడిగితే “నాయిష్టం” అన్నాడు. ఇంకోఆయన “నీయిష్టం నీయింటిదగ్గర, పోవోయ్!” అన్నాడు. అప్పుడు మొదటాయన, “నా,యింటిదగ్గర నాయిష్టం నాకు తెలుసు గనక దెబ్బలాడతాను, నాయిష్టం ఇది వీధి గనక పట్టిగా దెబ్బలాడతాను, నాయిష్టం!” అని యింకా దెబ్బలుతిన్నాడు ఏమయితే గనక, ఎక్కడపడితే అక్కడ ఎవడియిష్టం వాడిదేనా, ప్రతీవాడియిష్టం ఒప్పేనా? ఒక అంఖడమైన సంస్కృత శురుగుతుండగా, పోవుల ఘుమాయింపు వీధివీధి వ్యాపించగా, బారులు తీర్చి కూచుని జనం ఆరిగిస్తూండగా, ఒకవ్యక్తి “ఏముంది ఇందులో! ఈభోజనం నాకు రుచించలేదు నాయిష్టం, నారాజ్యం. నేను మన స్సాక్షిగానే చెబుతున్నాను ఏడిసికట్టుంది. నాకు అట్లా అని పిస్తోంది. నాకు అట్లా అనిపించకూడదు అని ఏమన్నారూల్సా?” అంటూ ఉనుకోండి. అతగాడి త్రికరణశుద్ధి రుజువు చెయ్యడం అసాధ్యమే కాని, వాని రుచిప్రమాణం చాలా హెచ్చుతగ్గుగా ఉందని మాత్రం అనచ్చు. వాడు సుస్తీ మనిషిగాని, కాయలా మనిషిగాని, దీర్ఘగోగి గాని, అసూయాపరుడుగాని,

చాంభీకుడుగాని, అన్యోపేక్షగలవాడుగాని, అప్పుడే మెక్కి-
వచ్చినవాడు గాని, తిండికి నేళవాళలు లేనివాడుగాని,
ఆ షడాధాలు జీవితంలో తెలియనివాడుగాని, స్థితప్రజ్ఞుడు
గాని అయిఉండాలి. నాకు రుచించని ఒకవస్తువు
ఇతరులకి రుచించి తీరాలని పట్టపట్టం మూర్ఖత్వం.
ఇతరులకి కూడా ఎంచుకు రుచించకూడదు - అని అనుకోడం
దురాశ. ఇతరులకి కూడా రుచించకు గదా అనుకోడం బుద్ధి
తక్కువ. ఏమంటే, అది ఇతరుల్లో కొందరికి మిక్కిలి రుచి
కరమైనదే అయిఉండవచ్చు, లేదా సకలజనులూ కూడా అస-
హ్యించుకునేదై ఉండవచ్చు మొదటిసందర్భంలో ఆ వస్తువు
మీద నేను ద్వేషం పెంచుకోరాదు ఎన్నెన్నిమాట్లా
కొట్టలువేస్తూ, ఎంతో రుచికరం అని మెచ్చుకుంటూ, ఇతరులు
ఒకవస్తువుని ఆరగించేటప్పుడు, ఎక్కడ నేను బైట యించి,
అది నాకు రుచించకపోయిన కారణంవల్ల, తింటూన్నవాళ్ళ
సమక్షంలో, నాకు హక్కుందిగదా అని చెప్పేసి నేను
డోక్కోడిం ప్రారంభించడం ధర్మంలా కనబడదు. తినాతినక,
తినానియ్యక కంఠాళి చెయ్యడం మానవేతరమైన లక్షణం.
కాని, అంతమంది తినేస్తూన్నది మేడిపండు గదా అనే సంగతి
వాళ్ళల్లో ఏ ఒకడికి తెలియక, నా ఒళ్ళిడికి మాత్రమే తెలిసి
ఉండడం సంభవిస్తే, అనేక ప్రాణరక్షణకోసం నేను అడ్డుపడ
వలసినమాట ! అంత అహంభావత్వానికి అవసరం నాకు
ఉందని తోస్తే అల్లా చెయ్యనూవచ్చు ! ఏమైతే, అదృష్టవశం

పెళ్ళ ప్రణాళికాయకరం అయినవస్తువులు రుచికరం కాక పోయే మే, కానీ, గర్భావస్థలో కూడా కూడిఉండడంవల్ల, ప్రతీ మానవుడూ తన తినేవస్తువుల్లో ఎదోరుచి ప్రమాణం పట్టుకునే వ్యవహారంచడానికి వీల్గున్నాయి, వ్యవహారిస్తూ ఉంటూ వాసనలంటే పక్షంవచ్చింది. రుచులన్నీ కూడా వాసనమీదే ఆధారపడి ఉన్నాయని ఒకవాదంఉంది నమ్మ వచ్చు. ఎవరికేనానమ్మకం లేకపోతే, మిక్కిలిరుచికరం అని తమరు నమ్మేవస్తువులు తమరు తినేటప్పుడు కాస్తేపు తమరు ముక్కు మూసుకుంటే పైవాదం బోధనపడుతుంది ఎవరి కేనా నూతనపదార్థం తినడానికి ఇచ్చినప్పుడు వాడుముందు వాసనచూసి తరవాతే నోట్లో వేసుకోడం అందుకనే! మొత్తంమీద, భౌతికరుచులుగల వాళ్లలో, వంకాయకూర ఫప్టా, ధప్పలం బెప్టా, పులావ్ నెంబర్ నన్ అంటూ వేర్వేరుగా మెచ్చుకున్నా వాళ్లందరినీ ఒకతరహాలోనూ, కుళ్ళు అగ్నింట్టా, బూజు ఊరగాయబెప్టా, ఉచ్చిష్టం నెంబర్ నన్ అనేవాళ్లందరినీ మరోతరహాలోనూ కట్టితీరాలి.

ఇక్కడ నిగానించి రెండుసంగతులు గమనించాలి. లోకం అంటే (రుచినిమిశ్రం) మనుష్యులే అన్నాం మనిషికి శరీరమే కాకుండా మనస్సు, ఆత్మకూడా ఉండాలి, జీవోకాకుండాముక్కు, కళ్ళూ, చెవులూకూడా ఉంటాయి ముక్కు పొడుంపీల్చడానికి మాత్రమే అనిన్నీ, కళ్ళు ఎందుకంటే మూసేసుకుని భోంచెయ్యడానికనిన్నీ,

చెవులు ఎందుకంటే భోజనానికి తెమ్మంటున్నారేమో అనే సంగతి వినడానికినిన్నీ అసినమర్థించి పారెయ్యడం మానుషం కాదు ఉల్లిపాయ, ఇంగువ, సంఘి, పనసచంటివాట్ల విడి సుగంధాలు బ్రహ్మాండంమీద కనిపెట్టవాళ్లు చాలామంది ఉన్నారు రాతిముక్కులు కలిగి బాధాలేవాళ్లున్నారు. బస్తీవాసనకి మరిగినవాళ్లుకొందరు గ్రహించగల సునాసనలు ద్వీ వచనంలాకూడా ఉండేట్లుతోచదు కాని ఘోషేంద్రియానికి సంబంధించిన అభిరుచులు గలవాళ్లు జపానులో విస్తారంగా ఉన్నారనిన్నీ, సుగంధమిశ్రణాలు యెయ్యడం జపానులో ఒక గొప్ప నాసికాకళ అనిన్నీ తెలుస్తూగి జపానీయులలో కొందరు గంధరుచిలో ఆరితేరినవాళ్లు రెండుమూడు సంవత్సరాల మిశ్రణ సుగంధాలు పోల్చగలరట — గానరుచి గలవాళ్లు రెండుమూడు వందల రాగాలు పోల్చుకున్నట్లు ఆలాగే చేత్రాలవల్ల వర్ణ రూప చిత్ర శిల్ప నిర్మాణాల సంగతి గ్రహించేరుచి మానవుడికి ఉండాలి, చిన్నప్పడు రంగుబొమ్మంటే శిశువుకివుండే అసక్తే దానికి ప్రాతిపదిక. బొమ్మరిల్లు కట్టి ఆడినప్పటినించీ శిల్పం అంటే మానవుడికిరుచి మెత్తని గూడు కట్టుకోగల పక్షులకే ఆప్రజ్ఞేసహజంగాఉంది. మానవుడు స్రక్రమితో దృశ్యాలూ, మానవకల్పిత చిత్రాలూచూసి ఆనందించగల గుచి పెంచుకోవాలి అది రంగులతో సంబంధించిన కళగనక దాన్నిగురించి మాటలు ఎన్ని చెప్పే లాభంలేదు జీవకళ లేని బొమ్మల్నీ, సంకరజాతిచిత్రాల్నీ, పచ్చి బొడి కుళ్లురకం

ఎటన్నీ, పెంటకొండల్నీ, మురుగుప్రవాహాల్నీ చూడడంలో ఎవడికేనా అభిరుచి ఉంటే అది కేవలం నాసిరకం అభిరుచి అని చెప్పిం తప్పుకాదు

ఇక్కడ ఒక ఉపవిషయం! ధర్మ అర్థ కామ మోక్షాలు అనే పురుషార్థాలయంను అభిరుచి ఉండడం న్యాయంగా అని పెద్ద లోకీలు, పిన్నలు వింటారు, 'పోదుహ' అంటారు. (ధర్మం అనేమాటకి సంస్కృతంలో ఉండే అర్థం తెలుగులో సూక్ష్మార్థం కాదు. ధర్మం అంటే శాస్త్ర) చార విహితమైతబాన్ని ఒట్టి మానవుడు ప్రపంచనాగడు నిమిత్తం చెయ్యవలసిన పని, ఆపనియొక్క నిర్ణయవాక్యం అవి సంస్కృతంలో. దానం అని తెలుగులో. తెలుగు లోకి దిగిన సంస్కృతపు మాటల గురించిన నిఘంటు వుల్లోకూడా తెలుగులో ఆమాటలకుండే సూక్ష్మార్థాలు ఇచ్చిఉండకపోవడం అధర్మం). ప్రస్తుత కాలంలో చాలామందికి అర్థకామాగ్లో మత్రం అభిరుచి ఉన్నట్టు తెలిసిపోతుంది. అవి ఎందుకా భౌతికమే. అవిగాక నాగరికతయొక్క మహత్వంనల్ల ఆస్తిక శారవాభిరుచి, అధికారాభిరుచి, మోషణాభిరుచి, ప్రచారాభిరుచి, సౌకర్యాభిరుచి, సద్యో ఫలితాభిరుచి, ఆశ్రయత్వాభిరుచి, పరభృతత్వాభిరుచి, సకారవ తస్కరణాభిరుచి, సవినయదంభాభిరుచి, మరి యింకా ఇటువంటివి ఎన్నెన్నో పుట్టించుగుని, బలవంతంగా లాక్కుని తెచ్చి పెట్టుగుని, పెంచుగుని, పోషించుగుని అవన్నీ కాంతా

కనకాలనిమిత్తమే అని జనగృహసృష్టానికి వోధపడకుండా నక్కవినయాలూ, సమయానుకూలనటనలూ చేస్తూ, కేవల మోక్షార్థమై ధర్మాచరణకి ఉద్యుక్తులై నట్టు కనిపించే మానవులు తక్కువగా ఉన్నారని భయపడవలసిన అవసరం లేదు. దేవుడు పడ్డ బుద్ధిపూరకాటలో తమకి మానవజన్మ ఇవ్వడం అధముం ఒకటి అని దేవుడి సమక్షంలోనే రుజువు చెయ్యడల్పు కుంటూ, ఇటువంటి బుద్ధిమంతులే అని చెబుతారు మరి!

శ్రవణేంద్రియానికి సంబంధించిన శబ్దాలతోనే ఉండే శాస్త్రాలయంను అభిరుచి ప్రశంసనీయం. ఆ అభిరుచి కలగడానికి బుద్ధి శ్రద్ధ, అభ్యాసం అడ్డుగనక అగి అందరికీ అలవడదు. కాని, హృదయం ఉంటే సరిపోయే గాన కపిత్వాలనుగురించిన అభిరుచి సర్వజనసాధ్యం. అభిరుచి అంటే ప్రజ్ఞ కాదు. ఒక విషయంలో ప్రజ్ఞ అందరికీ వేరవేరుచున్నానీ అభిరుచి అందరికీ ఉండవచ్చు గానంలో జంత్రిగ్రాతాలు, కర్ణాట, గవాయ, హిందూస్థానీలు, శాస్త్రకట్ట, గాలిపాట, డ్రామా వైయలులు, శ్రుతి లయ రాగ తాల కీర్తనలు విరివిగా పెంచి గమనిస్తే అభిగుచులు వేసవేలని తేలగలదు వాటిలో కీణాదివాద్యాలు చెయ్యబడ్డప్పుడు, భజనతత్వ కీర్తననంటివి సార్థకంగా గానం చెయ్యబడేటప్పుడు వినాలనే అభిరుచి ఉత్కృష్టం, దివ్యం! కాని, పశుశృంగారపు నర్తనలతో ఉండే పచ్చి జావీలీలు వినాలనేది భౌతిక అభిరుచి.

ఇక కవిత్వంగురించిన అభిరుచులూ మిక్కుటమే.

తటస్థ - నీతిబోధక, శ్రోత్రీయ - సాంస్కారిక, శాశ్వత - తాత్కాలిక, స్వీయ - పర, సనాతన - ఆధునిక, గ్రాంథిక - వ్యావహారిక, ముద్రిత - లిఖిత (స్వ - పర), జనప్రియ - అపరూప, సచిత్ర - చిత్రరహిత, గ్రంథస్థ - పత్రస్థ ధీతుల్లో స్వ - పర భాషలలో ఉండే పద్యగద్యాభిరుచులు. పద్యవిషయంలో పురాణ ప్రబంధ శతక దండక చంపూ కావ్య గేయ చాటు ఆశు మొదలైన రకాలలో ఛందోభేదాలతో ఉండే నాద పద అర్థ భావ అలంకార సందర్భాల గురించిన రుచులు గద్య విషయంలో మనన కథన వర్ణన భాషణ రూపాలలో లేఖ వ్యాస చిత్ర పద విమర్శ మొదలైన భేదాలలో ఉండగల రుచులు. ఆపైని, కర్త, గ్రంథం, గ్రంథభాగం మొదలైన సవాటినిగురించి చదివేవాడు విద్యార్థి, పరిక్షకు, పాఠాయణ చేసేవాడు, కాలక్షేపం చెయ్యడల్పించాడు మొదలైన సవాటిని పురస్కరించుకుని రుచులు ఎక్కువగా ఉండగలవని చెప్పవచ్చు. ఎటువంటి రుచులన్నీ సమంజసములే, సదభిరుచులే, గొప్పవే అన్న రచనలమీదా అందరికీ అభిరుచి ఉండదు, ఉండడం సహజం కాదు ఇద్దరి అభిరుచులు వేర్వేరు అయినప్పుడు ఆశ్చర్యపడకూడదు, ఒకరిని ఒకరు తేలికగా చూసుకో నక్కర్లేదు సరిగదా, వీరీభవించినప్పుడు చాలా అద్భుతపడి ఆనందించుకోవచ్చు. కాని, హృదయంమీదగాని, బుర్రలో గాని వేసుకో కుండానే రుచి లేదనో ఉండనో చెప్పేవాడూ, పిండినా, పిండి

పిండి అయినా తడికక్కని పానాణరచనని చప్పరించకుండానే మింగేసి మహారుచిగా ఉండనేవాడూ, గతించినవాడి కవిత్వంగనక 'రుచివంతం' అనేవాడూ, వీలునుబట్టి తన కుటుంబ, తన శాఖ, తనవర్ణ, తనజాతి, తన భాష తన దేశ రచనకాగట్టి "రుచిగానే ఉందిన్నీ" అనేవాడూ, వేడి వేడిరచన ప్రతీదీ రుచివంతం అనేవాడూ (అనలుఅప్పట్లో రుచే తెలియదు నిజానికి!) తన శత్రువురుచి కనుక్కుని దానికి భిన్నంగా ఉండేదే తన రుచి అనే వాడూ - వీళ్ళంతా సుస్తీగా ఉండే రుచులు గలవాళ్ళే. అల్లాంటి దగాలో పడిపోయినవాళ్ళని కాలం తిన్నపరుస్తుంది. వాళ్ళు నిమ్మళంగా అన్యలు కనిపెట్టకుండా అభిరుచిమార్పుగోవలి సొస్తుంది. మార్పుగుంటారు. అందుకని ఏగొడనాలేకుండా కాలం చేత మన్నింపగలకై తెలుగుమహాకవుల రచనలంటే అభిరుచి కలిగించుకోడం సాధారణ తెలుగు మానవుడి ధర్మం. అరీతిగా మానసిక ఆనందం గలిగించే ఉత్కృష్ట అభిరుచులు లేని మాంసజన్మ వ్యర్థం, ఉసూరుసునే రకం, దివాలా సరుకు! ఇదికాక, జ్వరూ, పవితరహస్యమూ గురించిన అభిరుచి కూడా ఆత్మకందం ఇచ్చేదిగనక మానవజీవితానికి ముఖ్యాతిముఖ్యం. వీటి అన్నింటిలోనూ కూడా, అవతల రచయిత ప్రసాదించేది రసవద్దృశ్యం కావలసిన అవసరం ఎల్లాగైతే ఉందో, అల్లానే చాలిక తడిగలది అయినట్టుగా హృదయం తడిగల్గడేఉండాలి. అప్పుడుగాని రుచీ ఉండదు, రచీ

ఉండడు. ఇశ్వరసుగుణాలలాగే సదభిరుచులు పెట్టిపట్టాలి. అవి సన్మార్గంలో అభివృద్ధిచేసుకోనూవచ్చు ధనం, కాలం స్వల్పంగా అందునిమిత్తం త్యాగంచేసి దీక్షగా అభ్యసించడం చాలు. ఏకాంతమో ఏదో త్యాగంచేసి సంపాదించుకుంటాగాని ఏదీ రుచించదు. అభిలాషతో, ఆసక్తితో ఆ ఆశ్రమంలో ఉండి, ఆగాలే పిలుస్తూ త్రికరణశుద్ధితో ప్రయత్నించి తన భాషలో అన్ని వేలరకాలలో ఏబాషతో ఒక బాషతు కవిత్వం అంటే అభిరుచి ప్రతివాడూ పెంచుకోవచ్చును! అటు నంటి ప్రతీవాడికి కేవల భౌతికరుచులేకాక, మానసిక ఆత్మిక అభిరుచులు ఉంటాయి గనకనే, పూర్వమహాగ్రంథాల్లో చిన్న చిన్న ఘట్టాల చివరా, ఉపాఖ్యానాల చివరా “ఈ కథ, ఈ ఉపాఖ్యానం, ఈ సంవాదం ఎవడేనా శ్రద్ధతో విన్నా, తనకోసం చదువుకున్నా, ఇతరుల కోసం పఠించినా, వ్రాసుకున్నా, వ్రాసిపెట్టినా మోషం ఉంటుంది” అనే మాన్తరుగా చెప్పి ఉంటుంది. ఆ ముక్కలు మానవుడికి ఉండగల మహత్తమఅభిరుచినిమెచ్చుగునేనిగనక, శిలాక్షరాలు. ఇంకా ఏమంటే, ఆమనిషికి కేవల శశవం కానటునంటి ఉత్కృష్ట అభిరుచి కలుగుతుంది గనక ‘ ఏమిటీ ఆ అభిరుచి ఫలం? సచ్చీలమే, అది పురుషార్థం కావచ్చు గదా! ఒక మహామహుడు చెప్పిన సందేశం ఇది.

“అభిరుచి ఉండ, మోటు, సున్నితం అవడాన్ని ఒట్ట నిరీతం అసారం, పాశవం, దివ్యం అవుతుంది. ఒక

నాగ్రాజ్యానికి మొద్దుస్వహాసపురాజుగా పుట్టేకంటే దరి
క్రుడైనా సడభిరుచులు కలనానగా పుట్టడం న్యాయమే.
దేవప్రసాదమైన ఈ అభిరుచి వరింలేదే, ఎంత అదృష్టవంతు
డట కానీ, సౌఖ్యం ఎక్కడ?”

స్థాయి మారినా పోతు పాట !

వోటుకి కొత్త అర్థాలు వస్తూనే ఉన్నాయి. వోటంటే నిలబడ్డవాడు పడిపోకుండా ఉండడానికి ఇతరులు పెడుతుండే 'బోటు' అని ఒక 'నబయోరభేదః' గారు అన్నారని తెలిసింది. వోటంటే భూమిమీద ఏస్థలంలో నైనా సరే ఒకే తూనిక గలిగి ప్రత్యేక మానవస్వక్రమీభిప్రాయాన్ని సూచించే నిర్గుణబ్రహ్మం అని మరొకరి అభిప్రాయం. జంతువుల గుంచిన వోట్లున్నా వాటి మీద లాభం మానవులే సాధించుకుంటారు. రాజకీయ సంబంధపు ఎన్నికల్లో హిరణ్యం, రజతం, తామ్రం, లోహం, భూమి, లవణం, ద్రవ్యం, రసం మొదలైనవి వోటు దానానికి నిమిత్త కారణాలు అవుతుంటాయి. విద్యావిషయిక మైన ఎన్నికలలో గౌరవాధికార పరిచయ బాంధవ్యాలతో కూడిన భాషాసాధనాలు చాలామట్టుకి మొహమాటం లేకుండా పనిచేస్తాయి. వోటువ్యాపారం రెండు దృక్పథాల్నించి చూడాలి ఒకటి - అభ్యర్థి అనబడే వోటర్ని గమనించేది. రెండు - వోటు దానం చేయ్యగల వోటరు అనుకునేది. ఒక వోటర్ని అనుభవానికి సమోనా ఇది.

*

*

*

*

“ఎప్పుడు ఎన్నికలు పెట్టినా ఎవరో ఓరు నెక్కుతుంటారు. అల్లాసే కొందరు నెక్కురు. వాళ్ళలో ఒకాయనభార్య మా ఆవిడతో మాట్లాడ్డంలో మా ఆవిడకి చాలాచిన్నతనంగా ఉండే

టట్టు తనభర్తయొక్క విజయవైభవం వర్ణించుకోడం మొదలెట్టిందట ! నాకున్న సుగుణ సంపత్తికి శిఖరంగా ఎన్నికల్లో విజయంకూడా ఉంటేగాని తీరని లోటు కనిపిస్తూనే ఉంటుందని నాకు మొదట్లో సవిచారంగా ఉపదేశించింది మాఅవిడే. తరవాత నా ఆంతర్య స్నేహితుడొచ్చి నాకుగల మహత్వంతో నిష్కామంగా మానవనేవ చెయ్యడానికి నేను నడుంకట్టిపట్టు శత్రుణం ప్రకటించక పోడం అనేది ఆంధ్రదేశానికి అరిష్టహేతువన్నాడు. ఇంకాలో మా యింట్లోవాళ్ళూ, స్నేహితులూ, నొకరూకూడా నాఅంతవాడికి ఓగొప్పపదవి ఉంటేగాని రాణింపే ఉండదన్నారు. దాంతో, నాక, బాధ్యతలేని ఆ గౌరవస్థానం ఎప్పుడు ఆక్రమిస్తానో గదా అనే ఆరంభస్పృహ కలిగింది.

అభ్యర్థిని నేనొక్కణ్ణి అయితే తీరిపోదూ ? తప్పకుండా నాకోరిక సిద్ధించేదిగా ! కాని యింతమాత్రము ఆలోచనేనా లేక, దుర్మార్గుల సలహాలకి లొంగిపోయి మరో అయిదు గురు - మాంచి రాళ్ళంటివాళ్ళు - ఆపదవికే, నామీద పోటీచేస్తూ నిల్చారు. ఎంత కక్కుర్తో చూడండి. నేను వాళ్ల మీద చెయ్యవలిసొచ్చిన ప్రచారంలో ఉండే రసకతా, నామీద ఆ వోటర్లులు వొట్టిపూర్వ్యాన్ని సాగించుతోచ్చిన దుస్ప్రచారంలో ఇమిడిఉన్న కుళ్ళూ నేను జనానికి బోధపరుచుగు రావడంలో కొంత నవ్వులాట బయల్దేరింది. పైకి చేసే ప్రచారంబట్టే (అనగా, చెవులు చిల్లులుపడేటట్టు వాయించుతూండే రుంజాల్ని

బట్టే) జనబాహుళ్యం నడుస్తుంది, ఆ ప్రచారమే చేర్చుగా చేసుకోవలసింది అని నాఅంతర్యన్నహితుడు నాకు కిటుకు చెప్పేసే ఉంచాడు. అల్లానే బోధించేవాళ్ళు నాళ్ళకి ఉంటూ చ్చారు గావును. ప్రచారవిషయంలో ఓడి కోడు తీసిపోయివాడు మూలో లేనే లేడు. ఓం ప్రథమం నేను అరువుసొమ్మూ తేర సొమ్మూ పెట్టి ఎన్ని కళ్ళోకి దిగానని ఓఅధ్యర్థి నన్ను ఏకడం ప్రారంభించాడు. దానికి జగబుగా వాడికి అల్లాంటి సొమ్ము లేనా దొరికేమాత్రపు పరపతేనా లేదనిన్నీ, వాడు లిగి ఉన్న కాస్త ఆస్తీకూడా అక్రమంగా వేసేసుకున్న దనిన్నీ నేను యధార్థం చెప్పియ్యచలి సాచ్చింది. మరోఅధ్యర్థి నాకు పలుకుబడి లేదని ఆక్షేపించాడు. వాడికి పలుకుబడి కాదు రాబడికాని, అసలు ఏబడిగాని లేదని నేనుఅనేసి వాడికి వాగ్బంధం చేసేశాను. జాతిమతాభిమానాలు అల్లాఉండగా శాఖాంతరాభిమానాలు తప్పి పైకికోడి, (ఏ అంతశ్యాఖికి ఎవరు చెందుతారో తెలిసేది ఎన్నికల్లోనే) వాటిబలంకో నేను జనాన్ని నాపైపు తిప్పుకుంటూన్నానని ఇంకోడు దండోరా సాగించాడు. ఆ మాత్రం శాఖాభిమానంకూడా ఉండకూడదనేవాడు తనశాఖని మట్టుకి ఏమంత ఉద్ధరిస్తాడూ, ఏడు వొర్తి డాబుల్రాయడూ, వీళ్ళో నమ్మేరుగనకా - అంటూ వాడి శాఖవాళ్ళల్లో ప్రచారం నేను చేసి, వాళ్ళు నాకు అను కూలించకపోయినా వాడికి ప్రతికూలించేలాగ చేసేశాను. మరో పోటీదారు నాకు తెలివి తేటలు సున్నా అనిన్నీ, నేనే

గనక పదవిలోకి వెడితే అక్కడ మట్టి విగ్రహాలూ కూచో
 వాలిగాని మరోపని చెయ్యడానికి చాలసనిన్నీ అన్నాడని
 నాకు నూఢివార్త తెలిసింది. ఒకరి తెలివితేటలమీద
 ఇంకోరు రిమార్కు చెయ్యగానే ద్వేషం అంకురిస్తుంది,
 వెనకే స్నేహం ఉంటే అది ఘనీభవిం! భాయపడుతుంది.
 అందులో నాలింశ తెలివిగలవాడిమీద అవతలవాడి తెలివి
 తక్కువ విమర్శ! నాకు చిరునవ్వు చక్కా నచ్చింది.
 ఆమట్టు, అవతల అబ్బి అక్కడక్కడ తన తెలివి గుమ్మ
 గిస్తున్నాడట, 'ఓ అంభజనమా' సానసోవద్దూ, ఆ అభ్యర్థి
 ప్రవర్తన హేయం, వాటిలం దుర్భరం, వారి వారికం
 రాక్షసం, వాన్ని ఆనందవిలోనికి రానిస్తే దేశానికి కీడు
 మూడిందన్న మాటను! - అటూ ఎంతో బాధపడుతూ,
 తప్పనిసరివల్ల నేను రహస్య ప్రచారం చేయించవలసివచ్చింది.
 వేరే ఒక పోటీదారు నామీద ప్రతికూలప్రచారం చేస్తూ
 నేను ఈసరికే విజయానికి ఆశపడులుకున్నా ననిన్ని, నాకు
 విజయంకంటే అపజయం అంటేనే ఎక్కువ మక్కువ అనిన్నీ
 స్వాపజయంచల్ల జవితసనువ్యా, మానవ స్వభావమూ
 గ్రహించదల్చుకున్నాననిన్నీ, ఈమాటలు పబ్లిక్‌లో చెప్పేవా
 ననిన్నీ ఉపన్యసించి జనాన్ని నావేపునుంచి లాగే
 న్నీస్తున్నాడని తెలిసింది. అన్నీ బాసతత్వంవాళ్ళ ఊహ
 లనిన్నీ, నేను (ఒకవేళ) అయినసామ్మక్కి, నశించిన ఆస్తికి,
 ఉడిగిన శక్తికి, పడ్డ శ్రమకి, తగులడ్డ కాలానికి ఆశపడలు

కున్నా విజయంగురించి ఆశపడలుకోసనిన్నీ, అట్లా నేను పైకికూడా అచేశా ననడం మానసికతత్వంయొక్క అజ్ఞానానికి సరియైన ఉదాహరణ అనిన్నీ ధూడించేసి వాడి ప్రచారాన్నీ వాణ్ణి కట్టేశాను.

నేను నాలుగైదు సార్లనించి నిలబడి చూస్తున్నాననిన్నీ, అంశస్ట్రుదలా ఓపికా ప్రత్యక్షంగా కనపరిచినా వోటర్లు ఎన్ను ఎన్నుకోజాలకపోడం అనేది దేశదౌర్భాగ్యం అనిన్నీ రాస్తూ, ఆ రచనలో ఎక్కిడోఓమూల అస్తమానం ఒకే శలానావ్యక్తి నెగ్గాలని ఎక్కిడోఓండదా, పదవికి ఒక డంటూ పుస్తైకట్టేనా డుంటాడా, అందుకిని పాడిందే పాడరా అన్నట్టు వెనకటివాళ్లనే ఎన్నుకుని తరుణం తగలేసుకో కిండి, రకం పిరాయిస్తూండడంలో సబబుందని ప్రకృతి చెబుతుంది, పాతరకాలు పోవడంలో శ్రేయస్సుంది అంటూ ఒక ప్రకటనలో దంచాను దాంతో ఒకపోటీదారు చెలరేగిపోయి, నాకు సమాధానం చాలా పడినట్టు రాస్తూ “అస్తమానమూ తెలివి నీకే ఎందుకూ, ఇంకోడికి బదలాయించు! ఎల్లప్పుడూ డబ్బు నీకుటుంబానికే ఎందుకూ, తక్షణం మరోడికి ముట్టచెప్పు! ఎల్లకాలమూ పాండిత్యం నీలోనే ఎందుకూ ఇతరుడికి ఇంజెక్షన్ ఇచ్చేయ్! ఏళ్లతరబడి సౌందర్యం నీలోనే ఎందుకూ, మరోడికి దఖలుపణ్ణి!” అంటూ రాసి, నామీద అతనికి ఉండే ఈర్ష్య యావత్తూ కక్కిపోసుకున్నాడు. అధికారరీత్యా ఒకపోటీదారు ఒత్తుడు

చేసి నా బంధువుల్ని కొండర్ని గుండకొడుతున్నాడని నేను ప్రచారంచేశాను. ఆమీదట నాబంధువులు వోటు ఎవరికి వేశారో నాకు తెలియ చెప్పలేదుగాని, వాళ్ల ఉద్యోగాలు లేచిపోయాయి. కొందరు వోట్లని తాగించి మతిలేకుండా చూసి ఆ మతిలేని వోట్లు నేను అర్జించుకున్నానని మరో వోట్లకి మొదలెట్టాడు సరి ఆ అధ్యర్థి అసలే మతిలేనివాళ్లనీ, మతిగురించి సందేహమే లేనివాళ్లనీ, చచ్చిపోయినవాళ్లనీ, మిథ్యాజనాన్నీ పడగొట్టించి తనపక్షం పలికింపించుకున్నాడని నేను ఒయటపెట్టేశాను.

ఈకోలాహలం బహిరంగంగానే జరిగిపోతూండేది. కాని ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు రాత్రిళ్లు కన్ను మూతడేసికాదు. అన్నం సయించేదికాదు, అన్నానికి వేళే తెలిసేదికాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు చిమ్మే సొమ్మూ, పడే మాసిగలూ, చేసే ఏర్పాట్లూ, బనాయించే ఉత్తరాలూ, పట్టుకునే కాళ్లూ, ఖర్చుపెట్టే స్తోత్రాలూ, ఇచ్చే వాదనాలూ, కప్పెట్టుకునే లోట్లూ, అభినయించే వినయమూ జ్ఞప్తికివచ్చి, “అయ్యో! ఎందుకో గదా ఈ హోమం! నేను వెళ్లి ఎక్కడ ఆహుతి అయిపోతానో గదా! స్వంతపనిమాని సంతలోజేరి నేను చెయ్యగల లోకపరివర్తన ఏముటో గదా! అవిచ్చిన్నంగా ఒకానొక అజ్ఞాతకర్మ గురించి నాజీవితం ధారాదత్తం చెయ్యడానికి నా ప్రస్తుతపు సంసారబాధలు ఎల్లా దిద్దుకోగలనో గదా! ఈ నడమంత్రపు గౌరవం నిమిత్తం, ఈ అవాస్తవ

అధికారం నిమిత్తం ఈమాయాదాని పగుగు నా కెందు
కొచ్చిందీ ! అధమం ఈముక్కు ఏ బీనసావలకేనా పాత్రత
చూసి దానంచేస్తే తీరిపోయేది !” అనిపించి, నేను శాసనముని
ఏడుస్తానా అన్నంత విచారంకలిగి, నేను పైకికూడా అట్లా
కనిపిస్తే నాపక్షం శ్రమపడే కాసినిమందీకూడా ఎక్కడ
చూయం అవుతారో అనే భయంచొప్పున ఆ శోకం లోపల
లోపలే కానిచ్చుకుని, ఒంటిగా ఉన్నప్పుడే పూర్తికూడా
చేసుకుని, ప్రజల్లో పడుతుండేవాణ్ణి

అంతలో శకం మారింట్టు అనిపించేది. ప్రతీ ఇతరఅభ్యర్థి
నన్ను చిన్నపరచడమా ! అట్లానా తమ పెద్దదికం దాఖలా
పరుచుకోడు ? నేనేం తక్కువతిన్నానా, తక్కువ తూగు
తానా ! మనిషైనప్పుడు అక్ష యోగ్యుండచ్చు, ఉంటాయి.
ఉంటే ? చూసేవాళ్లు లేకగాని ఈ మితర అభ్యర్థు లం
దర్శి చుట్టబెట్టినా నాకు సమంకాగలా ? నావైఖరి గాని,
రీతిగాని, చివరికి రోషంగాని ఏ ఒకడికి ఉందీ ! నాసిరకాల్ని
పైకి లేవనెత్తి నెత్తి పగించి, పాలించ మని వాళ్లని
హయాంలో పెడితే ఆనందంగా దేశం తగులడిపోతుంటే
చూసి చూసి ఊగుకోలేక, రోషపారుషాలు అనాదినించీ
ఉంటూన్న వంశంలో ఉద్భవించిన మణిపూస వంటివాణ్ణి
గనక నేను ఇందులో ప్రవేశించానుగాని, లేకపోతే నాకేం
పట్టించి ? నా నిలువెత్తున పనంపొస్తేమాత్రం ఇందులోకి
జొరబడతానా ? అసలు నాలిక తెంపుకుంటే మాత్రం దర్శనం

ఇస్తానా ? అంతరోమానీ హాలాహాన్నిలాగ దిగమింగి, అపద్ధలూ, అజ్ఞానులూ, అనామకులూ, అనర్థులూ అయిన జనందగ్గరికి వెళ్లి వాళ్లని మన్నించి వాళ్లని దేహి అని వోటుభిక్ష నోరువిప్పి అడిగి, వాళ్లలో కొందరికి ఉత్తరాలు రాలు రాయించి, జ్ఞాపకంచెయించి తింటూలుపడడం ఎందుకంటారు ? “రోషంగల స్వక్తి నయ్యా ! నన్ను అసలు మీరు కాళ్లు పట్టుకుని బతిమాలు కోవలసివస్తే మాట. అని మీకు తెలియకపోవట్టి ముందే నేను చేసిచూపిస్తున్నాను. దేశంకోసం ఎంతరోషమేనా చంపుకోవాలి” అని జనానికి తెలియడానికి

ఏదెట్లు దగ్గిన్నుంచి వచ్చేటపా చూసినప్పుడు నాకు చాలా ఉమార్ గానే ఉంటుంది “ఈ డిస్ట్రో మనపని మాంచి నిమ్మ కాయనాటంగా ఉంది ఇక్కడ మీకు వోట్లు దొంగలదోపిడిగా వర్తిస్తున్నాయి. సరిగ్గా లెఖ్కు తేల్చుకునేసరికి నాకు తాడు తెగిపోతోంది. మందేవిజయం ! కడమ అభ్యర్థులు గోలా ఏడు పూనూ ! మన పెళపెళ వినేసరికి కొందరికి గుండెజబ్బూ, కొందరికి రక్తపోటూ పట్టుకున్నాయిట. మళ్ళీరాస్తాను” — “ఇక్కడ అంతా నమ్మకస్థులే. మీపేరు ఇక్కడ మంత్రంలా పనిచేస్తోంది. సామ్మవమ్మైనా సరే జంకవద్దని తమరు అన్నారు. దుమ్మైనా సరే అని నేను చిమ్మేస్తున్నాను. విజయం మనకేనే చూస్తోంది. ఈవేళ గాకపోతే రేవాయిరి మనదగ్గరికి వచ్చి కాళ్ల మీదపడుతుంది. మీరు కాళ్లురెడిగా ఉంచాలని హెచ్చ

రిస్తున్నాను” - “ఈ ఊళ్లో పెద్దల్ని దర్శించారు. మీరు నిలుస్తున్నారని వారు తెగవంతోషపడి ముందునన్ను ఊరే గించారు. వారందరూ మనికిశుప్ప మరోమనిషికి ఒళ్ళవోటు కాదు వోటులో ఒళ్ళతోనేనా ఇవ్వంగాక ఇవ్వాలని ఘోర ప్రతిజ్ఞలు ఎచటెచట చేశారు. కొందరు వద్దు మొర్రో అంటూన్నావినక పెద్ద పెద్ద ఒట్లుకూడా పెట్టుకున్నారు ముసం నెగిరతాం నాశ్రమ తమరు మరవకండి” - “ఇక్కడ చాలామంది తమవోటుప్రతాలు పంపడంబున్న కలిసిరావడానికినే కాక ఆప్యాయకంగా కూడా నాచేతికిచ్చేశారు ముసం అనుకున్న వాటికంటే ఎక్కువే చేతికొచ్చాయి చేతికి అందొచ్చిన సంతానంవాడికి విజయం దక్కక ఎక్కడికి పోతుంది?” - “ఈ ఊళ్లో మనం అంటే ఉండే ఉత్సాహానికి మేరలేదు చాలామంది నిద్రాహారాలు విసర్జించారు. మనం ముసం వాటికంటే అన్నమాట! కిడంపోటీదాగ్లు గోడ్డుచ్చు గుని శంకరిగిరి మన్యాలు అంటే శారన్నమాట! మన దివ్యజయం వరపడానికి ఏర్పాట్లు మీరు చేసేయ్యా లన్న మాట! ఇప్పుడే చెయ్యండి, తరవాత సొమ్ముకి ఇచ్చిందేమో!”

అయినా, పైకి సటాటోపంగా నేను మాట్లాడి వ్యవహారాన్ని ఉంటోచ్చినా, హృదయంలో నాకు చచ్చేభయం వేస్తూంటుంది. పోటీదార్లల్లో కొందరిదగ్గర నాజుకుతనం బొత్తిగాలేదు. రాడిల్ని కూలికిపెట్టి ఎన్నికలకిగాని, అసలుగాని

నేను నిలవడానికి వీల్లేకుండా కాళ్లు విరగ్గొట్టి పుడేమో అని నాకు ఒళ్ళురవ్వ భీతి లేకపోలేదు కొందరు తుపాకులు తెప్పించి లైసెన్సు పొందారు పోటీలోంచి తప్పుకోకపోతే నాయిల్లు నున్నగా దోసిస్తాం అని కొందరు ప్రైవేటులో చెప్పించారు. ఇట్లాంటివి నేను లక్ష్యపెట్టను. ఒకవేళ ఏదేనా గ్రహం వక్రించి మనం ఓడిపోతే ఏందారిరా భగవంతుడా అని భయం వేస్తూంటుంది. ఆమాట తల్చుకుంటే నో రెండి పోతుంది, గుండె కొట్టుకుని దూకడం మొదలెడుతుంది, శ్వాస ఆడదు అయినా అదీ భరించగచ్చు నాకంటే సర్వవిష యాలా పరమచటలని దేశంలో ప్రసిద్ధిపొందిన మరో పోటీ దారు ఎవడైనా నెగ్గిపోతాడేమో అనే భయంనన్ను మరీ పీల్చి పిప్పిచేస్తోంది. ఆ సంగతి స్పృహలోకివస్తే నాగుండె ఆగేపోతుంది. అల్లాటిపోయిపట్టు నామనస్సునాతో చెబు తూండడం నాకు స్పష్టంగా వినిపిస్తుంది, నాకు ప్రపంచం అంధకారం అనిపిస్తుంది, ఈ ఘోరాన్యాయం జరిగేటప్పుడు దేవుడనేవాడుంటే ఇతరపనులు మానుకుని గాడా అనిపిస్తుంది, ప్రజలు నన్ను గ్రహించలేక తమ అభీతంలోంచి తేలివేలమీర పడి నృసిపొందడం ఎంతకానికో గదా అనితోచి వాళ్ళకి రాబోయే దుస్థితి స్ఫురించి, నాకు చాలా హడలువేస్తుంది. కాని నేను ఎంతెయ్యనూ? నాచేతుగోపనా ఏమన్నానా? జనానికి దురవస్థ రానీకుండా కాయడంకోసం నేను నెగ్గడానికి యత్నిస్తూంటే వాళ్లు కలిసిరాకపోతే వాళ్ళకి అంతేశాస్త్రీ !

వాళ్ల సిద్ధాన్నంవాళ్లే తన్నుకుంటున్నారు? ఎవరు భయపడి
ఏంలాభం !

నరే, జనాన్ని అల్లా అనలోరించనీండి, వాళ్లకే తెలు
స్తుంది అనుభవించిన తరువాత ! ఈపోటీవాళ్లల్లో ఎంతెంత
సీచత్వానికి దిగేవాళ్లున్నారని తమఉహా ! కడంవాళ్లంతా
నాలంత సుమేదాగా పోటీ చెయ్యకపోతారా అనుకోడం
పామరత్వం రామరామ, నాపోలిక వాళ్లకొస్తే ఇహనేం
కావాలండీ ! అసహ్యం వేస్తుందండీ బాబూ, వ్యతిరేకము
లండీ ! అధమాధముడిదగ్గర వోటుంటేవాడికి గ్లాసు అంది
వ్వడం, వాణ్ణిశృంగారించడం — ఛీ, దిక్కుమాలినపనులు ! ఒకడు
పైడుకాలవలో స్పృహలేకుండా పడుకునిఉంటే వాడివోటు
లాగి కడిగేసి పట్టిక్కెళ్ళు ఒక పోటీదారు ! అంతకంటే అసహ్యం
ఉంటుంగా? ఒకపోటీదారు వోటుంటిమీద కళ్ళలంవేయించి,
వోటులాగి క్షయించి అంతటితో వాణ్ణి వదిలిపెట్టాడు. ఎంత
రోజో గమనించండి. ఎరీ నే చెయించానేమో చూడండి
అల్లాంటివస్తూ ! చెయించలేకే ! చెయిస్తే ఆగుతారూ ఏళ్ళూ !
పోనీ, నాజాతకంగ్రహించి ఆయుర్దాయం గురించి ఒకపోటీదారు
వాకబులో ఉన్నట్టే ఆపని ఎంత హేయంచూడండి. నాయేజెంటు
రైంయ్యిమనికార్లో పోతూంటే ఒకపోటీదారు తనకార్లో ఎదురై
మాకార్ని పిల్లిమంత్రాలు వెయించి మాయేజెంటు రక్త
ప్రవాహంపై స్మారకం తప్పి పడిపోగా, హిహిహి అని నవ్వు
తాట్ట ! వాడిమనస్సుయొక్క రకం తల్చుకుంటే పేగులు

బద్దలై పైకొస్తాయో రావో చూడండి రాత్రివేళ ఒక పోటీదారు వెళ్లి కొందరిని తనపక్షం తీర్చుకుందాం అని ప్రయత్నించేటప్పుడు ఒక శత్రుపక్షంవాడెళ్లి వాడిమీద ఓగ్రాంశభీ గిరన చేసి కట్టేసి తీసిగెళ్లి కాస్తాగో పనుకోబెట్టాడట, ఎమికలు గుచ్చుకుని నిగ్రాభంగం అవుతుందనేనా చూడ కుండా. అది ఎంత పాశవమో గమనించండి ! సరి, ఒక పోటీదారు సుగవోట్లనిమిత్తం ఆడవజెంట్లని నియమించాడట, ఏకాడికొచ్చిందో చిత్తగించండి ! అబ్బే, తల్చుకుంటే డో కొస్తుందండే !

మళ్ళీ నాహంగుదార్లలో ఒక్కొక్కడే వచ్చి జరిగిన సంగతుల గురించి చెబుతూనే ఆశ్చర్యం వేసిపోతుంది. ఒకాయన సుస్తీలోఉంటూ నాఅభ్యర్థిత్వం విని, టపీమని లేచి కూచుని, ఆనందించి ఆసుస్తీవోటే అనుకోండి, మూటకట్టి పదిలంగా మాహంగుదారు చేతుల్లోఉంచాట్ట ! ఎంతచిత్రమో చూడండి ! కొందరు పెద్దచదువులు చగువుకున్నవాళ్లు “నావోటు మీదే. తిరగక్కలేదు కడంవి చూసుకోండి, నావోటు మీకోసం మీదుకట్టేశాను” అంటూ తమ దగ్గరి కొచ్చిన ప్రతీనాడితోటీ అని, కాళ్లరిగేటట్టు తిరిగిన వాళ్లల్లో, ఎవడికీ తమవోటురాల్చక మూలకూచున్న మూగాడి కెవరికో వేశారట, ఎంతవిరుద్ధమో చూడండి ! ఒక వోటరు నాహంగుదార్ని ఆహ్వానించి తీసిగెళ్లి భోయినంపెట్టి సత్కరించి వోటిచ్చుకుని పంపేశాడట ! అట్లాంటి విపరీతపు

మనుష్యులు ఇటువంటికాలంలోకూడా ఉండడ మనేది అపూర్వ విషయం. ఓ వోటరు నాహంగుదారుఎదట నన్ను తెగ తిట్టి (వాడు నావాడని ఎరక్క) తరవాత వాడు నావాడే అని తెలుసుకుని నొచ్చుకుని, ఆ సంగతి నాతో చెప్పడం బతి మాలుకుంటూ లంచంగా తనవోటు మంకు పారేశాట్ట! వెధవతిట్లుతీంటే తిన్నాగని క్రూరమైన వోటుని వశం చేసుకున్నాం అదే చాలు లేస్తురూ అన్నాడు నాహంగు దారు! ఒక వోటరు దంపతుల్లో ముగ్గురు తన చెట్లం తను అన్నప్రకారం వోటువెయ్యనడంవల్ల విడాకులకోసం యత్నించడం, విడాకుల ఖరీదు మగజాస్తీ అవడంవల్ల అతడు తమల పాకులే కొనేసుకుని ఇంటికిరావడం జరిగిందట! ఎంత యిదిగా వస్తోందో చూస్కోండి! ఏదేనా నియమాన్ని ఒక అభ్యర్థి స్వవిషయంకోసం భగ్గుంచేస్తూ ఆనియమాన్నే మరో అభ్యర్థి పాటించకపోడంలా నేరంచేశాడని ప్రచారం చేసుకో వలిసొచ్చే ఎన్నికలకి జనం ఎందుకయ్యా ఎగడతాయూ అంటే ఫలానాఅని తెలియకక్కడేకపోడంవల్లే! ఇది అద్భుతమే మరి!

ఆ దీక్షానాల్లో తప్ప నేను, తరవాత, మాట చాలా తగ్గించేశాను. మానం వహించానన్నా తప్పులేదు. ఫలితం ఇటవుతుందా అటవుతుందా అటూ నేను గుణకారాలు వెయ్యనే లేదు. అయిపోయిందో అయిపోయింది, దాన్ని గురించి బాధపడడం మూనుకున్నాను. తిరగడంలో కోడ్డు బాడి పడి, గుడ్డలు ఎర్రపడ్డప్పుడైతే కామాయిబట్టలమీది

కెళ్ళింది మనస్సు, అవి భరించే శక్తి నొక్కో చెట్టుకింద
స్థలం బాగుచేయించి, రోజూ సాయంత్రం అక్కడ ఒక
ఆసనం వేయించి దానిమీద కూచోడం ప్రారంభించాను.
శూన్యభావంతో కూచోడంకంటే ఎవైనా నిర్మలభావంతో
కూచుని తదేకంగా స్మరించడం మంచిదని నాకు తోచింది
సద్యఃఫలితం లేకపోయినా ఉపాసనాన్ని, పునశ్చరణవల్లా
ఫలం ఉండితీరుతుంది గనక మరోమంత్రం మరోమంత్రం
అయితే అధికార అవ్వయ ఆచరణలో తేడా లాచ్చి బెడిసి
కొట్ట తుడిచేస్తుందేమో అనే భయం చొప్పున, వోటేమంత్రం
అనుకుని యథాశక్తి జపం నిష్కామంగా సాగించాను.
నామనస్సు ప్రశాంతం అయిపోయింది. నెగ్గినా నెగ్గకపోయినా
నాకు సమాధిమే అనిపించింది. ఓడిపోయినా నామనస్సు
ఎంతమాత్రమూ బేజారుపడదు చూస్తూంటే అని జనానికి
దాఖలా యివ్వడానికి నేను ఓడిపోయినా బాగుండును అని
పించింది. నేను తీరా నెగ్గెత్తినేమో గదా అని భయం
వెయ్యడం మొదలెట్టింది. అల్లాంటి భయాన్ని కూడా పార
దోలాను. చివరికి అనుకున్న మోస్తరుగానే జరిగింది. ఒక
సస్మరంతి అభ్యర్థి విజయం పొందాడన్నాడు ధర్మానికి
రోజులు కావనుకుని నేను సమర్థించుకున్నాను.

* * * *

వోటరు వోటివ్వడానికి కారణాలు అప్రత్యక్షంగా ఉండే
రకంవి వోటర్లువల్లే తెలుస్తూంటాయి. అనేకసందర్భాల్లో

అనేకులు చెప్పగా వినబడ్డ కారణాలు కొన్ని యీక్రింద ఉన్నాయి. నాజ్ఞాతి లగాయతు రాష్ట్రాంతరవాసివరకూ ఉండే జనంలో బాంధవ్యయొక్క చేరుపునిబట్టి ఇచ్చాను - వాడు చాలా చేశాడు - అతడు గట్టివాడు - లక్ష కోశాడు మరి, చేసి చేస్తూండి నెయ్యిబావ్యేవాటిని గురించి ఉత్తరంరాశాడు - నాకు స్వంతదర్బారులో రాశాడు - పాపం నాయంటికొచ్చి నన్ను చూశాడు - నన్నొచ్చి చూసిన వాళ్ళల్లో మొదటివాడు - నన్ను బతిమాలుకున్నాడు - నా కాళ్ళట్టుకున్నాడు - వోటిస్తేగాని అభోజనం పడుకుంటా నన్నాడు - నాకడుపున పుడతా నన్నాడు - తన పిల్లాడికి నాపేరు పెడతా నన్నాడు - నన్ను చంపుకుతిన్నాడు - అనే కులద్వారా నన్ను ఉదరకొట్టి వేపించేశాడు - నాదగ్గర కొచ్చి కాకిగోల - నేను ఆయన్ని ఎరగనుగాని మావాడు రాశాడు - ఆయన మాఅల్లుడిచేతే రాయించాడు - మా అధికారి దగ్గి రించి ఆజ్ఞాపత్రం వచ్చింది గనక నేను శలనావారికి వోటు చెయ్యకపోతే నాఉద్యోగం కాస్తా ఉరేగిపోయి చిప్ప చేతి కొస్తుంది, శరవాలేదని ఇప్పుడు సలహా ఇచ్చేవాళ్లు తర వాత కనిపించరు - నేను ఒకాయనికి (ఆయన పేరెవరో మరచిపోయాను!) తీరా వాద్దానం ఇచ్చానండి, ఇప్పుడు మాట తిరిగి పోతే బాగుంటుందా చెప్పండి, 'తిరుగన్నేరదు నాదుజువ్వా' అన్నాడు తెలుగుబలి, (అనగా తను సాధారణంగా అన్నమాటప్రకారం పోయే మనిషనిన్నీ, అధమం

వోట్ల సందర్భంలోనేనా అన్నమాట జరపగల అవర హరి శృంగుడు తనే అనిన్నీ, కలియుగంలో సత్యహరిశ్చంద్రుడు లేని లోటు ఏకాంతవరకేనా తాను తొలగించాలని అనుకుంటూన్న సంగతి జనానికి తెలియాలనిన్నీ చాలామంది అభిలాష.) ఆయన యెల్లానూ నెగ్గుతాడు, అందుకని ఇష్టం లేకపోయినా ఇచ్చాను. — ఆయన యెల్లానూ నెగ్గుడు, అందుకని వోటు వట్టుగు పొమ్మన్నాను — ఆయన మాంచిప్రతిభగలవాడు, అందు కని ఇచ్చాను — ఆయన పాపం శుద్ధతెలివితక్కువఘటం, అందు కనే పోనీ ఏం శాశ్వతం, తెగ ముచ్చటపడుతున్నాడు, అదీ చూద్దాం, భాగ్యమా ఏమిటి, నేను మానేస్తే ఇతని మందలో చేదేదెవడూ అని ఇచ్చాను — నేను 'నావోటు ఏం జేసుకోనూ, నాకు పనికిరాదాయె' అని ఆలోచిస్తూ ఒప్పణీ మంచం నేను గుంటూం చే ఓ అభ్యర్థి వచ్చి సాయం చేసిపెట్టాను. తక్షణం, అడక్కుండానే అతడికి నావోటు ఇచ్చేశాను — నాకు అభ్యర్థులందరూ మొహమాటీలే అవడం చేత మనికి ఈవోటుప్రాలుద్ధం ఎక్కడొచ్చిపడిందిరా క్షేమంగా కూర్చోకుండానూ, పోనీ యీవోటుని సమత్వ సిద్ధాంత ప్రకారం అర్థించేవాళ్లందరికీ మందే సమభాగాలుగా పంచ డానికి వీల్లేదాయ్రి, అని వారంరోజులు తెముల్పుగోలేక బాధ పడి, ప్రతివాడితోటీ వాడికే వోటిచ్చానని ప్రమాణ పూర్తిగా కోసేసి చివరకి కభృమూసుగుని వేసేసి పంపించాను — ఇల్లాంటి బాధ పడలేకే నేను కాగితం అక్కరకిరాకుండా

అంకెలువేసేసి ఊడిరాకుండా జిగురెట్టి అంటించేసి ఎవరో వచ్చి స్తోత్రం చెయ్యగా వారికే వేశానని ఇచ్చేశాను — నేను ఎవర్ని ఎరగను, అందుకని ముందే సంతకంచేసేసి, ఎవరేనా అడిగితే పారెయ్యమని నాన్నేహితు డొకడికి పంపేసి సుహంగా నిర్దరోయాను. — ఈరీతిగా ఉంటాయి ఇవి చూస్తే వోటు ఒకరికి ఇవ్వడానికి ఏకారణం అయితే ఉండో అదే ఇవ్వకపోడానికికూడా కారణం అన్నమాట. అసలు వోటు ఇవ్వడాన్ని గురించి కారణం గమనించడమే తప్పు. వోటుంటే ఇష్టంగదామరీ! నాయిష్టం అనే స్థితివచ్చినప్పుడు కారణం చెప్పడంకంటే అడగడమే తప్పు. అందుకనే ఒక జ్ఞాని “వెయ్యిపానులు దానం చెయ్యడం తేలికగాని, తనకున్న ఒకవోటు సార్థకంగా ఇచ్చి ఫని జరిగేట్టు చెయ్యడం చాల కష్టం” అన్నాడు. న్యక్తియొక్క వోటు హృదయపూర్వకంగా జరగాలీ అంటే విద్యాధికులలోనే ఎక్కడలేని మారాముల్లా బయల్దేరుతాయిగదా, తక్కినవాళ్లలో ఇష్టాన్ని బట్టి విజయాలుంటాయా అని కొందరు అనుమానిస్తారు. కాని, అక్కడే నాటకభాగం తక్కువ ఉంటుందని కొందరు ఊహిస్తారు.

రేడియో - కబుర్లు

(1)

నాదప్రసరణానికి భూ-జల-వాయ్వాకాశాలు తోడవుతాయి. ముఖ్యంగా మానవులుండేది గాలిలోనేగనక వాయువు నాద వాహకంగా ఉంటుందనేమాట మానవులు గమనిస్తూండే విషయమే. పోనీ వాయువేగం వేరూ, వాయువులో నాదవేగం వేరూ అయినా, జనించిన ఒక నాదతరంగాన్ని వాయువు తన ప్రకంపనశక్తివల్ల మోసెయ్యగల దనేమాట రూఢి. అది అట్లా మోసెయ్యగలదేగాని, విశేషదూరం గడవకుండానే నాదంయొక్క పటుత్వం క్షీణించి త్వరలో ఆనాదమే అంతరించి పోతుంది. (నాదానికి అట్లా క్షీణించేలక్షణమేగనక లేకపోతే భూగోళం ఎల్లప్పుడూ గందరగోళంగా ఉండవలసాచ్చేది గనక మనం విచారపడనక్కర్లేదు!) ఒకవేళ, అట్లా అంతరించ కుండా నిలవగల సామర్థ్యం నాదానికి ప్రసాదించాం అనుకోండి. అనుకున్నా, భూమికి సగంచుట్టు తిరిగిరావడానికి నాదానికి ఒకపూటా అందుపైన నాలుగుగంటలూ కూడా ఇంకా చాలనే చాలదు. భూగోళంమీద ఉండే ఏయిద్దరి మనుష్యులకైనా మిక్కిలి-ఎక్కువదూరం (భూమియొక్క అర్ధపరిధి గనక) పద మూడువేలమైళ్ళు మించదు. అటువంటి యిద్దరిలో ఒకడు మాట్లాడితే రెండోవాడికి వినపడడం నాదబలానికి అతీతం గనక అసంభవంఅని మానవులు నమ్మేవారు. కాని మానవుల విజ్ఞా

నమూ, ఆలోచనా, కార్యాచరణా, జీవితావసరాలూ పెరిగిన కొద్దీ, ఎవరో ఒకజ్ఞాని మరోపన్లోఉండి ఒక విద్యుద్దీపప్రయోగంలో గావించిన ఊహనుమాన బీజంవల్ల 'రేడియో' అనే సంస్థ ఆవిర్భవించినమీదట, అసంభవం అని లోగడ అనుకున్న పని, సంభవంఅయినా పూటకాలంలోకుడా కాదనుకున్న పని, సెకనుయొక్క ఒక వీసభాగంలో జరిగిపోతుండడం విశేషనాగరికత లేనివాళ్లకి కూడా పరిపాటి అయినవంగతి. అనగా రేడియో వచ్చి, వాయుదేవుడు వేగవిషయంలో ఎంత పేరుపడ్డప్పటికీ ఆ "మంద" పవనం గార్ని నాదవాహక క్రియ లోంచి కొన్నిసందర్భాల్లో తొలగించి, ఆపని తనుచేసి, దూరాన్నిజయించేసి, దూరశ్రవణం సుసాధ్యం చేసింది. ఇక ప్రేషకస్థానంలో నాదోచ్ఛారణ చెయ్యగానే ఉద్భవించే నాద తరంగం, దాన్ని అనుసరించి సూక్ష్మాతీసూక్ష్మాలతో శబ్ద గ్రాహిలో బయల్పేరే విద్యుత్తరంగం, దాన్నిబట్టి ఉండే ప్రవర్ధక తరంగం, అది పరివర్తనకోశంలో పడ్డ మీదట పుట్టే క్రమణిక తరంగం, తద్వారా ప్రకంపనతరంగం, సాధారణనాతత్వం లోంచి మహాసాతత్వంపొందిన ప్రవాహకతరంగం, దాన్నించి కాంతవిద్యుత్తరంగం, తత్ప్రసరణం, పైక్రియలన్నీ విలోమంగా నడవడానికి ఏర్పాట్లుచేసుకుని గ్రాహకాన్ని అదే స్థితిలో మేళగించి జనంకూచున్న ప్రతీస్థలంలోనూ అసలునాదం యథా రీతిగా సిద్ధించి సెకనుయొక్క వీసభాగంకంటె తక్కువలో విన పడడం - అనేటటువంటి తికమకలు 'రేడియో' అనేది తన నిత్య

కృత్యంలో పడేపాట్లు' అన్నట్లు ప్రేషకస్థానంలో ఉండేనాదచోదకులు కూడా అటువంటిపాట్లు పడతారు. తక్కినవాళ్ళు ఫలితం వినడానికి చెవికోసుగుంటూరుగాని, అటువంటివాటిని చెవినిపెట్టరు.

(11)

'శేడియో' లో విశేషాలు ఏమిటంటే వినపడేదూరం పొడుగునా కాస్తతిగేనా లేకపోడం ఒకటినూ, నాదం భూమి అంతటా సెకనుయొక్క భాగంలోనే చుట్టబెట్టి వినిపించడమూనూ! ఇతరగ్రహాలదగ్గరికి భూమినాదం ఈయంత్రంవల్ల వినిపించదని చెబుతారు. వెళ్ళి తిరిగొచ్చినవాళ్ళు చెప్పేవరకూ అది ఒప్పుకున్నా తప్పులేదు. మనిషియొక్క దేశాభిమానం భూగోళాభిమానంగా మారడానికి అవకాశాలు శేడియోలో ఉన్నాయి పరభాషలు వినేటప్పుడు అవి కూతలులా ఉన్నాయనీ, పరగానాలు వినేటప్పుడు అవి ఒకటోరకం ఏడుపులులా ఉన్నాయనీ జనం అసవసరనిరసనం చెయ్యడంపోయి ఆయానాదాలు వాళ్ళ వాళ్ళకి శ్రావణయోగ్యంగాఉండే కవిత్వగానాలుగావును అని సరిపుచ్చుకోగలగడమే గొప్పసహనశక్తిగనక అది శేడియోవల్ల అభివృద్ధి అవుతుందని చెప్పవచ్చు. భాషే కాక, గానమే కాక, ఇతర నాదలేశ సముదాయం కూడా హృదయాన్ని ఆకర్షించి అర్థదాయకం కూడా కావచ్చునని శేడియోలో తెలుస్తుంది. చదవడంలోనూ వ్రాయడంలోనూ అవసరంఅయే శ్రమగాని, శ్రద్ధగాని, దీక్షగాని లేకుండానే -

ఆమాటకొస్తే అసలు చదవడం రాయడం తెలియవలసిన అవసరం లేకుండానే, ఏకకాలమందే అనేకమానవుల్ని జ్ఞానవంతుల్నిగా చెయ్యడానికి రేడియోకి సామర్థ్యం ఉంది. శారీరక మానసిక ఆత్మికసందర్భాల్లో మానవజాతికి అవసరం, అనుగుణం, అనకూలం, ఆనందంగాల ఏవిషయం అయినాసరే అరిటిపండు బుచ్చిట్టు వినిపించగల ప్రజ్ఞ రేడియోదే, రేడియో నిమిత్తంఅయే సామ్యుఖిగూర్చి కాలవ్యయమూ గమనించి అందుకు తగ్గట్టుగా ఎంపికమంది సామరజనం అజ్ఞాననిద్రలోంచి మేల్కొల్పుబడ్డారు, వాళ్ళింట్లోనవునుట్లం ఎన్ని అంగుళాలు వైడవిగిరిం అనేలెళ్ళలు ఎన్నటికిప్పుడు తేల్చడానికి వీలైన రకంవి కావు అసలు సామరజనం రేడియో లాభం పూర్తిగా పొందగలరా అనేదే మీమాంస. ఎందులోనైనా సరే గొప్పవాడొచ్చిమాట ఆడినా, గానశాస్త్రీ వచ్చి పట్టుపట్టనా, రొదచేసినా, జనం వినడానికి గ్రాహకపు పెట్టెలున్న చోట్లకే ఎగడతారు. రేడియోలో మాట్లాడింతరవాతగాని, పాడింతరవాతగాని గొప్పవాడైన వ్యక్తులుకూడా వెతికితే విధిగా దొరికితీరతారు. మధ్యరంగంవాళ్ళకి రేడియో వీసడం మంచివ్యసనం. నస్యం, కాఫీ - పీల్చడపువ్యసనంలాగే, టాకీచూడడపు (తెలుగుదై తేవినడపు) వ్యసనంలాగే, వార్తా పత్రికలు చదవడపు (డబ్బుఖర్చుతనదికాకుండా ఉండేషరతుకి) వ్యసనంలాగే, ఈవ్యసనమూనూ! అందుకని ప్రేషక భవనంలో గంటలప్రకారం-కాదు! సెకనులప్రకారం-కొందరు

పనిచెయ్యాలి, అల్లానే లక్షలాదిజనం, ఇతరపని (అగ్నిహోత్రాలు చెయ్యడంవంటివికాదు) మానుకుని గ్రాహకయంత్రాల చుట్టూ మూలం. రేడియోవిషయం నుంచినిమా అనికూడా కొందరు అంటారు. కొన్ని ఇతరనిమాలలో పడిఉంటూండే సమయాల్లో ఎవడైనా తనదుఖలు హాయిగా మరిచిపోగలగడమే కాకుండా తన ఇష్టంలేకుండా తననే మరిచిపోవాలి, కాని, ఇందులో అంతచుట్టుకు గాదు ఎటొచ్చి, విని విని తిని ఏమివిన్నావు అని ఎవరేనా అడిగిపెప్పుడు, అన్ని కొట్టుకు పోయాయి సలితం సున్న అనిగాని, ఓదాన్ని ఓదానో కొట్టెయ్యగా ఒళ్ళు తీ సలితం, అది నేనే అనిగాని చెప్పకొడానికి చాలా అవకాశం ఉంది. జనానికి ఆదిలో శబ్దమే ప్రమాణం. మధ్యకాలంలో గ్రంథప్రమాణం కావడం సాగింది, కాని మళ్ళీ ఇప్పుడు శబ్దప్రమాణంలో పడేటట్టు కనిపిస్తారు. రేడియో అనేది ప్రతికలపాలిట ఇటీవల పుట్టిన దుడుకునవితీ. అయినా “చేత” అనగల ప్రతికలుకూడా “వాత” అనగల రేడియో దగ్గర నోరెత్తలేవు కనబడి వినబడే నాటకలోకంయొక్క వినబడే సగం చెక్కనీ రేడియో స్వాధీనపరుచుకుంది. రాబోయే టెలివిజన్, ఆ తక్కిన కనబడే సగం చెక్కనీ దఖలుపరుచుకోబోతోంది. చెలరేగుతూన్నటాకీ యావత్తునాటకాన్నీ బొమ్మకట్టి మింగేసేయత్నంలో ఉండనేఉంది.

(111)

రేడియో వినిపిస్తూ పనిచెయ్యే కులీవాళ్ళు ఎక్కువ పని

చెయ్యగలుగుతున్నారని తెలుస్తుంది.

రేడియోసెట్టు వీధుమీదపెట్టి ఆవుల్ని పాలుపితికితే మామూలుకంటే ఎక్కువగా పాలిస్తున్నాయని కనిపెట్టారు. అట్లాకాక, మామూలులో తన్నేరకంవి ఇటువంటప్పుడు ముందుకుమ్మేసి ఆవెనక తన్నేసినా ఉభయత్రాకుడా రేడియో సెట్టుకి ప్రమాదం ఉండదనిరూఢిగా చెబుతున్నారు.

● రేడియో శక్తి బలాన్నిబట్టి చెట్లని కోరినసైజులో పెంచు తున్నారు.

రేడియోవల్ల కుదర్చగల రోగాలకంటే వచ్చేరోగాలు చాలాతక్కువే అనేసంగతి పరిశోధనవల్ల తేల్చారు.

ఒకవ్యక్తి ఏదోయంత్రంకేసిచూస్తూ, కనిపించని జనశతాల్ని గురించి, వారిమెప్పువగైరాలు తనకు అందే చిక్కులేకుండా, హృదయం విప్పి హృదయంగమంగా నాదంచెయ్యడం ఒక గొప్ప కళ అని ఒకమహావాదంలో ఒకపార్టీ దెబ్బలాడగా, అది కళ కాదు కేవల ద్రుతప్రకృతికమే అని ఇంకోపార్టీ ప్రతిఘటించారు.

జనంఎదట ప్రత్యక్షంగా నిలవబడి నెగ్గలేనివ్యక్తికూడా రేడియోలోంచి ఉపన్యాసవాచికంగాని గానంగాని చేసేటప్పుడు వినేజనం తమ ఇష్టాయిష్టాల్నిబట్టి గోలచేసినా, గొల్లుమన్నా, తనుమాత్రం మానక్కల్లేదు, సయించకపోతే జనమే మాను కోవాలి.

ఒకళ్లని వారి పక్కింటివాళ్లు తిట్టేటప్పుడు, ఈ కాలంలో ఆ ఒకళ్లు మళ్ళీ తిట్టనక్కల్లేదు. తమరి రేడియోసెట్టు విప్పి

ఆక్షణంలో దొరికే పరదేశపు బ్యాండులాంటిది పెట్టేసి తప్పు గుంటేసరి, అవతలవాళ్ళుతిట్లు రక్కన కట్టిపోతాయి.

ఒకవేళ పక్కింటివాళ్ళు కోపధారిబాపైతై, వీళ్లు విరామం లేకుండా రేడియో వెయ్యడంవల్ల తమరు కోపంలో మరీ రెచ్చిపోయి, వీళ్లని సరసం చాలించండని కోరారా, వీళ్లు గంటకి రూపాయిలాంటి రేటు మాట్లాడుకుని, ఇచ్చిన డబ్బుని బట్టి ఎన్నిగంటలో లెళ్లి వేయించి అంగనేపూ ఆపడానికి తెగించవచ్చు.

రేడియో నాటకాల్లో నటులు కాగితాలకేసి చూస్తూ నాటకాన్ని పెదవుల్లో గిరవటెయ్యడానికి వీలుంది. మామూలుగా జీవించే నటులు నచ్చినముక్కలు ఎల్లాచెప్పాలి అని బాధపడితే రేడియోనటులు ఏమి ముక్కలా చెప్పడం అని ఆడేటప్పుడే కళ్లతో తమముకో వలసిన అవసరాలు కలగచ్చు.

రేడియోపక్ష కార్యక్రమం తెలుగులో అచ్చుకొట్టగా అది ఆంధ్రులికి అవసరంలేకపోయింది గనక, ఇతరభాషలవాళ్లకి మూడు నాలుగేసి రేడియోస్టేషన్లు పడ్డతరువాత, ఏకంగా మహాంధ్రారేడియోస్టేషన్ పురమాయిస్తారు అని గ్రహించుకుని, అది తీరా కట్టొచ్చేసరికి, ఏ ఊళ్లోనూ లేక ఏ ఊరు సమీపంలోనూ అని యధాప్రకారం మళ్ళీ దేబ్రలాట రావచ్చును గనక, ఆపనిమీద ఇప్పణ్ణించి ఆంధ్రులంతా నడుంకట్ట నిలబోతారని వినపడుతుంది.

రేడియోపాలకులకి ౭ దగ్గరించివెళ్ళే ఉత్తరాలసంఖ్యని

బట్టి రేడియోలో మాటకిగాని పాటకిగాని ఆహ్వాన పునరాహ్వానాలు ఉండవచ్చునని అంటారు. ఒక్కొక్కపాటో మాటో అయితరవాత, దాన్ని జనం ఎల్లాభరించినా, అది అద్భుతంగా ఉండేసిపట్టు పైవారికి ఉత్తరాలు కురవాలిట, కురుస్తూంటాయి. అసలు అవి వేర్వేరుగాఉన్నా ఫరవాలేదు. ఉంటూండవు. వేర్వేరు ఊళ్ళనించివెళ్లినా మతలబుజకటే అవడం చిత్రం. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆ ఉత్తరాలురాసేవాళ్ళు అందరూ ఒకేరీతిగా పొరపాటుపడతారో గ్రహపాటో, దిక్కుమాలికర్కం, ఆ అసలుగాయకుడుగాని “మాటకుడు” గాని వీళ్లేక నియమించినప్రకారం వెళ్లి పాటగాని మాటగాని ఆడి ఉండకపోయినా, ఆ జరగని కార్యక్రమం అద్భుతంగా జరిగిపోగా తమరు వినేశాం అని ఉత్తరాలు దిమ్మరిస్తూంటారు. ఉత్తరాలవల్ల ఏం నిర్ణయం అవుతుందయ్యా అంటే లిఖితసాక్ష్యం గదా! శబ్దం చేసే రేడియోకి శబ్దసాక్ష్యం పనికిరాకపోడంలో ఆశ్చర్యంలేదు.

రేడియోట్రాన్స్మిట్టర్ పాలకులచర్య వాళ్ళపుణ్యంచొప్పున మహానిరంకుశం! అనగా మరేంలేదు. వాళ్లే అనాలి, జనం వినాలి కుంయికంయి మనకూడను, అనలేరు. మొరలు వినిపించవ్, రచనలు పత్రికలకి పంపితే, వాడికి వాడికి ఏమేనా బేటీలురావచ్చు చూడండీ! అంచేత ఆ రచనల్లో కొన్ని కొన్ని ఆనాక్యాల దగ్గరికొచ్చేసరికి సిరా మంచిరకంధి కాకపోడంవల్ల ఆనాక్యాలు కాగితానికి అంటుకోవు. కాని నిరంకుశత్వానికి

కాలం వుంది “హార్ హిట్లర్” ని మొట్టకాయవేసే పై నాడు “హిట్లర్ హిట్లర్” ఉండితీరతాను - అని మా డాక్టర్ ప్రెసి డెంటు ఒకసారి “డిన్నర్” మధ్యలో సెలవిచ్చారు. అమెరికా లోని ఎలక్ట్రిక్ ఇంజనీరు - డాక్టరు నీల్ మోరే హాప్కిన్స్ అనే ఆయన ఒకచిన్నయంత్రం కనిపెట్టాడట అది త్వరలోనే అమృతానికి వస్తుంటుంది. అది ప్రతీరోజూ సెట్టింగ్ పెట్టవచ్చుట. దాగ్లో ఎవరు చూట్టాడినా తక్షణం ఆమాట భేష్ అన్నాననే స్టాఫ్ అన్నాననే శేడీయో చోదకస్థానంలో వినిపిస్తుందిట. అప్పుడు అన్నిగాహకశేడీయోల వాళ్ళుకూడా తమ ఆనంద విచారాలు ఒకేసారి వెబుచ్చి రాట్టాయినా ప్రేమక శేడీయో స్టేషన్లో పనిచెయ్యడంగానీ, దానికి సమీక్షంలో ఉండడంగానీ కొంచెం ఇబ్బందిగానే ఉండవచ్చుట కాని ఒక సుందరిలాభం ఉంటుందన్నారు. శేడీయో సెట్లు ఎంతమందికొన్నాగో అంత మదీగసక మెచ్చడమో తిట్టడమో కనిచ్చేసరికి, సెట్లు ఎన్నీ అనే లెఖ జనాభా లెఖగంటే ఖంజాయిపుగానూ త్వరగానూ తెలిసిపోవచ్చుట !

రాత్రివేళ కొన్ని శేడీయో సెట్లలోంచి వచ్చేమాటలు కంపా కొడుతున్నాయని అంటారుగాని, మనం ఈకాలంలో అట్లాంటి మాటలు నమ్మకూడదు.

‘ వినేజనం తమకు తెలియంది గంటనేపు భరించగలరుగాని తెలిసేది పావుగంట భరించలేరు. సంగీతంలో మాటలకి అర్థాలు స్ఫురించకపోయినా టెలివిజన్ అనుకోవాలి, రాగాలకి అర్థాలు

అడగకూడదు. ఇక, పదరచనలో మాటలకి అర్థాలు తెలియాలి, లేకపోతే ఉచ్చారణే అడ్డిపోతుంది. అర్థజోక్యంలేని రచనల్లో ఆనందం అనుక్షణం కలిగించవచ్చుగాని, తెలిసే మాటల్లో అనేకులకి ఒకడు చెయ్యగల మహోపదేశం ఈ రోజుల్లో రోజూ ఎక్కణ్ణింది నస్తుంది కొత్తదీ! అందుకని, శ్రేణియోకవిత్వంవిలన శ్రేణియోగానం విలవలో దశాంశం కూడా ఉండదు.

జేబులోకి సరిపోయే శ్రేణియోసెట్లు పాతిగేసిరూపాయలకి వస్తాయని చెప్పుకుంటూండడంవల్ల, సగంశ్రేట్లు అయింతరచాత సినీచూకి వెళ్లినట్టు, అప్పుడు మనంకూడా ఓసెట్లు కొనుక్కోలేకపోతామా అని అస్పదాదులు లోపల లోపల కుట్రలు పన్నుతున్నారు.

జేబుశ్రేణియో అయింతరవాత చెవలశ్రేణియో ఒయల్దేరుతుందని ఇంకా మరికొందరు చెవులు నిక్కపొడుచుకుని ఉన్నారు. వాళ్లు అనుకునేసెట్లు అయిదురూపాయితే. చివరకి ఎల్లానూ వినవలసింది చెవేగనక ఆసెట్లు చెవికే తగిలించెయ్యచ్చు, కుండ నాలూ తమ్మెట్లూ లాగ! ఒకచెవికే అయితే అసహ్యంగా ఉండవచ్చు గనక, రెండుచెవలకీ - ఒకటి స్వదేశవార్తలకీ రెండోది విదేశ కార్యక్రమాలకీ, అని పెట్టుకుంటే బాగుంటుందని చెబుతున్నారు. ఒకవేళ, వాటి బరువువల్ల చెవులు దీర్ఘంఅయినా ప్రస్తుతం పూర్ణకర్ణాభరణాలు ధరించేవాళ్ల చెవలకంటే ఎక్కువ దీర్ఘం కావసన్నీ, అసలు దీర్ఘశ్రవత్వం క్రమేపీ వృద్ధశ్రవత్వంలో

పడి మిక్కిలి నైభవంగా ఉండబోతుందనిన్నీ కొందరు అభయం ఇస్తున్నారు.

ఒకవేళ, టెలివిజన్ కూడా ఈలోపులోనే ప్రచారంలోకి వస్తే తక్షణమే—అనగా ఇంటి టెలివిజన్ సెట్టూ, జేబు టెలివిజన్ సెట్టూ, కంటి టెలివిజన్ సెట్టూ, అంటూ కూచుని కాలంపాడు చేసి పారెయ్యకుండా, మొదట్లోనే కళ్ల సెట్టు ప్రచారంలోకి తెచ్చేస్తారని చాలా నమ్మకంగా అంటున్నారు. ఇదివరకే మామూలు కళ్లజోడు ధరిస్తూన్నవాళ్ల విషయంలో అర్థ చంద్రాకారంలో అద్దాలు కేటాయించి, పై అద్దాలలోంచి చూసి నప్పుడు ప్రత్యక్షరూపాలూ అడుగు అద్దాలలోంచి చూస్తే, అవి టెలివిజన్ సెట్టువి గనక, పరోక్షరూపాలూ ఏకముహూర్తంలో కనిపించేటట్టు చేస్తారనిన్నీ, అప్పుడు ప్రత్యక్ష పరోక్షాలుగాని, లేకపోతే పోసీ సగుణనిగుణబ్రహ్మల్నిగాని ప్రతీ దుగుణబ్రహ్మ చూడవచ్చుననిన్నీ, పైన వాడిష్టం అనిన్నీ, తెలుస్తుంది.

అయోమార్గ విమర్శ

ఒకనాడు ఒక రైల్వే స్టేషన్ లో రైల్వే లెక్కీ కూచున్నాడు. వెనుతున్నానో వస్తున్నానో! - బహుశా వస్తున్నాను గావును, అవునవును వస్తున్నాను ఇలా, హాన్! సాయంత్రం పొద్దుబాగా వారిమోయించి కట్టికే చేరువుగా ఒకమూల కూచున్నాను. కాస్త ఉప్పేసుకున్నా చేసినా, ఎప్పటికప్పుడు మారిపోతూన్నట్టు గోచరించే పొలాటూ గిట్టా చూసినా ఇదైనా, శూన్యం కేసే దానిస్తూ అలాచించుకున్నా నిద్రపోయినా, కిటికీదగ్గరనా ఉంటేనే నయం అని, ప్రతీవాళ్ళకీ ఎమోగాని, నాకు అని విస్తుంటుంది. ఎక్కడి కక్కడికే! ఆ ఉన్న నిక్కుమాలి చెరలో ఆ కిటికీదగ్గర జానెడు స్థలం దొరకడం కొంచెం స్వాతంత్ర్యం. ఆవే? ఖాళీగానూ ఉంటుంది. అన్నట్టు అప్పుడు ఇప్పటివరకే రైలు రద్దీ లేదు, అజ్ఞాంటూలేదు, వేళ్ళాడ్డ లూలేవుగా! పెట్టలో జలం హసీహానిగా ఉన్నారు గాని, నన్నెయిగున్నవా శ్లేషమా మాత్రం లేదు. అయినాసరే, నా వార్తాపత్రిక నేను పైకి తియ్యలేదు. తీస్తే ఖోరే పనిటంటే, మున్నెవరగని ఆంధ్ర ధనకులు కూడా పెపరు 'ఒక్కమాటు' కొరి దానింట్ట చదువుతారే కాని మానసిక క్షుద్బాధ పరాయివాడి ఖర్చుమీద తీర్పు గోడం అధమాధమం అనేసంగతి ఆలోచన చేయ్యరు. మరి పుస్తకాలు పైకితీసినా అంతే! తెలుగువైతే, తెలుక్కి దిక్కులేదు గనక, అడక్కుండానే తీసుకోడానికికుడా ఇతరులకి

హక్కుందిట. ఇంగ్లీషువైతే, - ఇతరులు అడిగి మగ్నాదగా బలవంతపెట్టి గడుసుగా చదువుకుని తమరుదిగి వెళ్ళిపోయే దాకా మాత్రం అట్టే పెట్టుకుని, వందనాలతో వాపసుచేస్తారు. అందు కని, వింతభాషలో పుస్తకం చూస్తూండడం తెలుగు రైల్వో కర్తవ్యం. సరి, రైల్వో చదువుకోసం అంటూ భాష లెక్కడ నేరుస్తాం గనక ! ఆ మామూలు పుస్తకాలకే అట్టలు వేసి చూపెట్టుకుని ఎగ్జానో తంటాలుపడతాం. ఏమైతే, రైల్వో పుస్తకాలు విస్తారంగానే చూడచ్చు, చూస్తూంటాను. సరి, ఆరోజున, ఒక ఉద్దూ గణితం గావును పైకి తీసి, సంచీ కట్టులోంచి ఓకిల్లి కట్టి వేసేసుకుని, పుస్తకం విప్పి చూస్తూ కూచుంటిని గదా, అవతలకాను ఎదరకిటికీ దగ్గర నే నెప్పుడూ ఎరగని ఇద్దరు వ్యక్తులు నాపుస్తకం పై అంచుమీంచి నాకు గోచ రించారు. ఒక అతను పేనుమీసంతో సళాకుగా ఉంటే రెండో అతడు కుదిమట్టంగా ఒఖ్కురవ్వ పిప్పళ్ళబస్తాలా ఊరుకోడ మేకాక ముక్కుక్రింద సక్కుల్లాంటి పరకమీసం కూడా పెట్టించాడు. మొదటి అతడి జుట్టు, కోతకొచ్చి వాలిపోయిపడుకున్న పైరులా ఉంటే, రెండో అబ్బిది ఖరాగా ఉంగరాలే. మొదటి ఆసామీ దగ్గర కొరడాఉంది, రెండో ఘటందగ్గర మెలికిలు తిరిగిన కొంకి బెత్తం ఉంది. ఇద్దరూకూడా ధూమపానం చేస్తున్నారు. వాయువు నోటితో గ్రహించి యథాశక్తిగా కుంభించి ముక్కుతో వాదిలేస్తూ వేదోక్తంగా వాళ్ళు చేసిఉంటే వాళ్ళరోగాలు హరించి వాళ్ళ ఝద్బాధకుడా తగ్గిపోవలిసిందే

గాని, ఆచరణ యావత్తూ అక్షరాలా యథావిధిగా ఉన్నా, అప్రత్యక్షవాయువు బదులువాస్తవిక ధూమం వాళ్ళు స్వీకరించడంవల్ల ఫలితాలగురించి నాకు సందేహం తోచింది. చఫ, నేనెవణ్ణి వాళ్ళ అనందం కాదనడానికీ, విమర్శించడానికీ అనుకుని నేను యధార్థంగా పుస్తకంచదువుకోడం ప్రారంభిద్దాం అని యత్నించేసరికి సభాకు అబ్బాయి నాకేసి చూస్తూ పిప్పళ్ళబస్తాని మోచేత్తో మెల్లిగా రెండుమూడుసార్లు అదమడం మొదలెట్టాడు. ఇదేదో గ్రంథాలా ఉందనుకుని, నేను కిటికీ కేసి తిరిగి ముఖం పక్కకి పెట్టుకుని వాళ్ళు వ్యవహరించుకునేటందుకు లైన్ క్లియర్ ఇచ్చేశాను. అసగా వాళ్ళ సంగతి కనిపెట్టడానికి వీలైనంత లైన్ క్లియర్ ' వాళ్ళు చేసుకున్న సంజ్ఞల్ని బట్టి తమరనుకున్న మనిషి నేనే అయినట్టు వాళ్ళు భాయపరుచుకున్నారని నాకు అనిపించింది. వాళ్లు తమరిమన స్సులో ఎవరో అనుకుని నన్ను చూచి పొరబడుతున్నారని కూడా నాకు వెంటనే బోధపడింది. వాళ్ళచేతుల్లో కర్రలున్నాయి. ఉంటేం, రైలుగదా. కానీ, మనమూ వాళ్ళకి ఆశాభంగం కలక్కుండా వాళ్ళకోరిక ప్రకారమే నటిద్దాం, ఒక వేళ కర్మవశం చేత వాళ్ళు కర్రలు తిరగేసి వాదతమకంలో మన్ని రుంజావాయించినట్టు వాయించే ముహూర్తం రాగానే నిజం చెప్పేద్దాం, అని నే ననుకున్నాను. నాకు బోధపడేటట్టు వాళ్ళిద్దరూ ముందు ఈరీతిగా ఉపోద్ఘాతం ప్రారంభించారు:

స - అల్లా పదరా, మొహం ఈడిచి కనుక్కుందాం,

బ - ఉండరా, నిమ్మణం.

స - నిమ్మణం ఏమిటా, చీరేస్తాను. భయమా? ఏం జేస్తాడు?

బ - దొరికాడు, ఇప్పుడేం జేయ్యగలడులే! అయినా సరే నిదాించు.

స - నేన్ని దానించనా! చూడొపడి, ఛాన్సు వొదులుకుని నువ్వు కూచో!

బ - అబ్బ! ఏమనిరా అడగడం?

స - సరే, శాస్త్రం చెప్పిపట్టుంది.

బ - మనకి శాస్త్రం రాదుగా, ముది కళగ్గా!

స - అదే, మాకళగురించి ఎందుకు విమర్శించా వంటాను. నిరుత్తరుడై ఊరుకోకూడ దంటాను.

బ - కళ గనక నే విమర్శించా నంటే!

స - నీతాళితేమిటి, నువ్వెవడవ్ అని అడుగుదాం.

బ - కళాసృష్టికిలాగే కళావిమర్శకి కూడా తాళితంటూ లదు, ప్రతీవాడూ పనికొస్తాడంటే!

స - సరిసరి. నువ్వప్పుడే వైరిదగ్గర వకాల్తీ పుచ్చు గున్నావా ఏమిటి!

బ - కాదురా! విమర్శకుడికి హక్కులున్నాయి గనక, ఆహక్కులన్నీ సాధించుకున్నానని ఆయనంటే!

స - విమర్శకుడికి హక్కులుంటూ యన్నమాట నిజమేకాని నువ్వు విమర్శకుడ వని నీతో ఎవరు చెప్పారని మనం అంటే!

బ - మండిరోజు చూచి నేనే అనుకన్నానని అయిపోతుంటే !

స - అయినా సరే చెడ్డరో జొచ్చింది, జవాబు చెప్పాలని మనం అంటే ! తీరిపోదూ ? నువ్విక్కడే కూచో మీనమేమాలి లెక్కెడతూ !

అంటూ సీతాకు నానకనని వచ్చి కూచున్నాడు. బస్సు అబ్బాయికూడా అగబంబు చేసే ఘోర్యం తెచ్చుకుని వచ్చి నే కూచున్న కానులోనే ఎరటి చెక్కమీద అసెస్సింపాడు

స - (నాతో) ఎందుకయ్యా, మీకు మామీద ఈర్ష్యా! అని (కొరడా గుప్పిడితోంచి కమ్మెచ్చు లాగాడు)

నాకిష్టసంతం నామీదగాని, నాశ్చమీదగాని పడికుండా నేను నోరు పైకెత్తి, 'లేను' అంటానికి యత్నించి బ్రహ్మాండం మీద 'లేను' అనేటట్లుగా దాన్ని ఉచ్చరించి, నాహృదయంలో ఈర్ష్య ఎంత మాత్రమూ లేదని ఇంకా స్పష్టంచెయ్యడానికి చెయ్యితిప్పి, మీరిద్దరూ ఎవరు అని అడగడం స్వల్పం అయ్యే లాగు ఒకరినొకరు వాత ఒకరిని చూపిస్తూ, కుడిగుప్పిడి ఊగించాను.

స - (బస్తాతో) చూడరోయ్ ! వీడి ఫార్సు. మన్ని ఎరగనే ఎరగట్ట.

బ - ఎక్కపోడం ఏం రోగంరా, నిక్షేపంలా ఎరుగును.

స - మామీద అసృతాలు రాయడానికి నీకు మేం చేసిన ద్రోహం ఏమిటయ్యా'

నే - (మూతి పైకిపెట్టి) నేను, గొప్పవాణ్ణి, నాకు హక్కుండే'.

స - అయినా సరే మామీద నీ అభిప్రాయం కావాలని దేశం ఎప్పు డేడిసింది?

నే - (పై కేచూస్తూ) నీకళ? (అనేమాటలుమాత్రం పలక గలిగి, 'కావాలని మట్టుకు దేశం ఎప్పు డేడిసింది?' అని అర్థం అయేట్టు సంజ్ఞచేశాను)

స - నాకళ నీకు బిళ్ళుడికీ బాగుండకపోతే ఏం కొంపముని గింది? శక్తిసవాళ్లకి బాగుండకూడదంటూ శాసిస్తావా? ఎప్పుడో భోంచేస్తూన్నవాణ్ణి దగ్గరికెళ్లి పదార్థం ఏడిసికట్టుం దంటూ కక్కుగోడం ఎందుకూ తినిపించాడూ, లేచిపోకా?

పల్చపల్చగా ఉన్నజనంఅంతా మేంరూచున్న భాగంలోకి వచ్చి సద్దుకున్నారు. వాల్లివరూ నన్ను రికాయిస్తూంటే నేను కిల్లీతోపాటు నీళ్లు సముల్తున్నానని శక్తిసవాళ్లు అభిప్రాయ పడతూన్నట్టు నాకు గోచరించింది నేను తగ్గసమాధానాలుచెప్పి వాళ్లని తెగ్గాల్చాలని నిశ్చయించుకుని, గర్జించి సకిలించి కిల్లీ యానత్తు ఉమ్మేశారు. దిక్కుమాలి ఈమరుగాలిమూలాన్ని నా ముహంనిండా చినుకులు పడ్డాయేమో, కళ్లుకూడా కలికంవేసి నప్పటికిమల్లే భగ్గుమన్నాయి నాకునిజంగా మనిషికొచ్చినంత కోపం వచ్చేసింది అగ్గైపోతూ, నేను రీవిగాకూచుని, సఖాకతో-

నే - ఏమిటండీ మీరు స్నాడికేదీ?

స - మాకళమీద అసంపూర్ణంగా, అసందర్భంగా, అర్థ కుసిగా, అధ్వాన్నంగా, అర్థంచేసుకోకుండా మీరు ఎందుకు రాశారని.

నే - నేనేమీ రాయలేదే!

స - ఒరితేగి రాసి అబద్ధాలుకూడా ఎందుకయ్యా! నాజూకుగా విషం కక్కుగున్నాననీ, సూక్ష్మశ్రమతో సూక్ష్మకాలంలో వేరులాగాలని యత్నించాననీ అసరాదూ తీరిపోతుందీ!

బ - పోనీ చేతగానితనంవల్ల అని బస్సుగోకూడదూ!

స - జనాదరణకి ఏది లక్ష్యమో దాన్ని ఫీఫీ అనేస్తే తద్వారా జనదృష్టిలో పడచ్చుననిగావును తమరిసంకల్పం!

నే - కాదు, నాసంకల్పం వేరు

స - వేరుకాదు. జనదృష్టిలో పడడానికి కావాలే నీ ప్రకటన తెందుకూ?

నే - నాసరదా ఉండిట్టలేక.

స - మంచి సంగతే. సరదాలు ఊళ్లోనామరీ!

ఎదో స్టేషను రావడంవల్ల రైలాగింది. నేను ఒకసోడా పుచ్చుకుని, కిల్లీ కట్టు గోడాకి యత్నిస్తూ, వాళ్లు దిగవలసింది ఆస్టేషనేమో అని కనుక్కున్నాను. నన్ను గోదావరివంటిచోట దింపందీ తమరు దిగరన్నాడు బస్తాఅబ్బాయి. బాగా అన్నాడని మెచ్చుకుందాం పోనీ అంటే, నామీదే అన్నాడాయీ! వాళ్లునన్ను వదిలేలాగ కనపడలేదు. ఏమిరాదారీ అని నేను చూస్తూండగా, కొందరితోపాటు, సూటువేసుకున్న ఓ టోపీ ఆయన మాపెట్టెలోకి వచ్చి మాకు ఎదిర అవతలకానులో కూచున్నాడు. నా ప్రతికర్షులు ఆయన్ని ఎరుగున్నట్టు దాఖలాగా ముఖాలు విప్పారు. ఆయన 'ఇదుగో, ఇంటికేనా!'

అన్నాడు. సభాకు అవుచున్నాడు. వాళ్లు కుశలప్రశ్నలు కానిచ్చు గుంటున్నారు నేను కిప్పీ కనబినా కోపంగా సమిలి పారేసి, వాళ్లకళ వమైఉంటుందా అని బుర్రచించుగుని వాళ్ల మొహాలమీది కళనిట్టి వాళ్లది టాకీకళగాని, గ్రామభోను కళగాని అయివుంటుందేమో (అప్పట్లో రేడియోకళ లేదు గనక గావును) అనుకున్నాను. అట్లాయితే వీళ్లు నామీద తప్పకుండా పొరపాటుకల్లే విరుచుగుపడ్డా రనుకున్నాను ఒక వేళ నటులేమో అంటే ఎవళ్లు నన్నుగాని, నేను వాళ్లనిగాని గుర్తించుకోలేని అనస్థరాదని నాకు తెలుసు. గానమో, కవనమో వాళ్లకళ అనుకోడానికి నాకు ఆస్కారం కనిపించలేదు ఈ కాస్పేపట్లోనూ ఆటోపీ ఆయనకికూడా వాళ్లు తమ ప్రస్తుతపు పని బోధపటిచి ఆయన్నికూడా తమతో కలుపుగుని ముమ్మరంగా తయారయారు. ఇక్కడికిముగ్గురీని కూర్చు వుంటూ ప్రభో అనిపించి, నేను వాళ్లు అనుకునేవాణ్ని కాదు అని చెప్పేసి బయటపడదా మనుకున్నాను కాని, వాళ్లు సమ్మ కంగా కూడబలుక్కున్నట్టు, ఒకడు ఆగేసరికి రెండోవాడు, నాడు మానేసరికి మూడోవాడు, వాడుతగ్గేసరికి మళ్లీ మొదటి వాడు ఇట్లాగా ఉప్పు అందిపుచ్చుగుంటూ చక్రక్రమంలో తెంపులేని ధోరణిలో పడిపోయి నన్ను దుయ్యబట్టు గుని, నోటికొచ్చినట్టు తగువుకోకుండా మాటలూ, చేతికొచ్చినట్టు స్వేచ్ఛగా ఆయుధాలూ, (మొదటివాడు కొరడా, రెండోవాడు కొంకిబెత్తనూ, మూడోవాడు గొడుగు టోపీ)

ప్రయోగిస్తూ వ్యవహరించి, నాకు ఊపిరిసలపకుండా, మెడ నిలవకుండా చేసేవారు వాళ్లమాటల్లోని క్రమంమాత్రం వాదిలి వృత్తాంతం పోగుచేస్తే, ఇల్లాడండి

స - చటుక్కున చెప్పండి! మీ ఉద్దేశం ఏమిటి? విమర్శించడం అంటే అభిసూనకొద్దీ వీలుచేసుకుని ఎదిలాపోగిడి, లేకపోతే అసూయకొద్దీ కసాయిలా నరకడమా? దూసి నిలా ఏకడనూ, సంగినిలాగ దడనూ, శవాన్నిలా వాతెక్కుడనూ? కళాకర్త మచ్చమాడడమా? దోషాలగురించి తంటసం పట్టించడమా? పాతసూత్ర శివప్రమాణాలతో కళాజీవాన్ని కొలవడమా? పాతఅర్థమూ కొత్తఅర్థమూ ఏదీ తేలకుండాఉండే పారిభాషికపదాలు ప్రయోగించి మాట్లాడడమా? ఒకేఉదాహరణతో సూత్రించడమా? 'మంచి' 'చక్కని' 'అందమైన' 'సుందరమైన' 'బాగాఉండే' 'ఉచిత' వంటిపదాలు బతికిస్తూ వాళ్లందరికీకూడా మీ ఒక్కరికే ఎంతఅర్థం ఇస్తాయో అంతే అర్థం ఇస్తాయనుకుని భ్రమించి వాడెయ్యడమా? ఇల్లాయి తే బాగుండేది, అల్లాయి తే కనండుగా ఉండేది, జాకీదిగితే అబన్నె ఉండేది, పొడిఅడిఉంటే బేస్తున్నెగ్గేది అన్నట్టు జరిగినయథార్థం జరిగినరీతిగా జరిగిఉండకూడదని వాపోవడమా? మొగపెళ్లివాని తనం అభినయించడమా?

బ - అందుకేనే, అడిగితే, కళాపితృ వ్యర్థం. కళాకీ అరగించేవాళ్లకీ మధ్య ఇరుక్కోడం బత్తెంటేని వరకం. మధ్య నుండి యథార్థం చెప్పచ్చుంటారా? మానసి ఉన్నది

ఉన్నట్టా, ఉన్నదిలేనట్టా, లేనిదిఉన్నట్టా, లేనిదిలేనట్టా 'చెకు
ముకిశాస్త్రీ, చెప్పినట్టా! ఉన్నకళు ఉన్నట్టుమీరు చెప్పలేదు
అదేచెప్పాలిగాని మీరుచెప్పబూనడం హాస్యాస్పదం, చెప్పడం
అసంభవం. కళాశిరీరాన్ని ముక్కలకిందకోసి మరో
రూపంలో అజ్ఞానలకి వడ్డించి ఎల్లాఉంచడం ఘోరనేరం
ఉన్నది లేనట్టు చెప్పడం స్వామిద్రోహమూ, మానసర్యమూ
గనక అది కానిగానులకి తెలిసిపోయే దార్జన్యం. లేనిది
ఉన్నట్టు బ్రూజుశకుగా చెబితే, విమర్శ ఏకమొత్తంగా
కుక్క ముట్టుగుపోతుంది లేనిదిలేనట్టు చెప్పడం మొదలెడితే
ఆయుర్దామూలచాలవు ఉండేసింది చెప్పడానికి విమర్శ కేవల
చరిత్రకాదు, ఉండనోయేది చెప్పడానికి కేవలజ్యోతిషం
కారు ఉండనలిసింది చెప్పడానికి కేవలశాసనం కాదు, ఉండ
తగ్గది చెప్పడానికి కేవలసీతిపాఠం కాదు, నాయి కేవల
డానికి ఇంట్లోముచ్చటకాదు

టో - ఉండాలి ఉండాలి. విమర్శ అంతగా అనవసరంఅని నేను
నమ్మను. దానిఉదయం కళాశిరంగం పూర్తిఅయినతరవాత!
కళకి భావన ఎల్లాగో విమర్శకి విచక్షణ లల్లాగ! కళ బాల్య
సూచకం, విమర్శ వృద్ధత్వచిహ్నం. కళ జనకం అయితే విమర్శ
జ్యం. దీర్ఘమననమూ, కళాకిర్త హృదయావగాహన గురించి
నిరంతరాలోచనా, నిదానం, సుముఖత్వం, హృదయవైశాల్యం,
అహంకారరాహిత్యం, కళలోఉండగల ప్రత్యేకమహాత్మ్యాన్ని
కనిపెట్టడానికి ఓపికా, మన్నించడానికి విషయమూ, సాటించ

డానికి కుతుహలమూ, చెప్పడానికి తాఖతూ, తొడగడానికి భాషాగల వ్యక్తిచేసే కళావిమర్శ కూడదనే మానవులుండరనుకుంటాను. అటువంటిది వీరివల్ల కానంతమాత్రాన్ని ఆపనే కూడదని చెప్పిపాశ్చర్యుడం సమంజసంకాదు.

ఈ సమయంలో నాకు మరి కోపం ఆగక, తారస్థాయిలో మనమూ అందుకుండాం అని లేచాను ఇంతలో చైలాగితే కూచోపడ్డాను. శక్తణం మళ్ళీ లేచి 'ఏవ్ సోడా' అని కేకేసి "ఉండండి, మీమాటేమో గానీ నాకు దాహం వేళ్ళొంద" అని పెట్టి గుమ్మందగ్గరికి పుగెట్టి సోడా కొట్టించి మచ్చగుట్ట డబ్బులిచ్చేసి గడగబొచ్చి కూచోడంలో మొహం ఎహ జోరుగా పెట్టేశాను.

నే - అయ్యా! ఒకటికెందు మూడలారా! ఏమి! మీ నిర్బంధం? నన్నేం జెయ్యమని శమ సెలవు? శమరి దస్తగాలు కట్టేసిస్తేనా? ఏం జెయ్యమన్నారు?

స - ఇంకా చెయ్యమని కాదు వెనక తమగు చేసిన దాన్ని గురించే! మామీద కుళ్ళి మీలోపలమెదుకు పట్ట పెరిగిందీ అని.

నే - నాలో కళ్ళు చిన్న మెత్తైనాలేగు. నేనత్యం చెప్పేస్తున్నాను. నేను మీమీద ఏమీ రాయలేదు. మీరు నన్ను చూసి ఎవరో అనుకుంటున్నారు.

స - అదిగో మళ్ళీ! నాలికా తాటిపట్టెయ్యా? మీపేరు ఫలానాకాదూ?

నే - అవును.

స - అయి శోమోఞహ నే? మేంపొరపాటు ఎక్కడపడ్డామూ?
ససూధానం చెప్పండి, లేకపోతే క్షమాపణ కోరుకోండి.

ప్రశ్నోచయం ఏకే నాక స్ఫురించలేదు వాళ్ళ పేర్లు
కనుక, ఊకి నాకు అసహ్యం వేసింది. నేలకటించిన ఉమ్మడి
సంస్కృతి ఏదో స్వంతానికి అర్థమయించుకున్న వ్యక్తి మో వీళ్ళు
అనుకున్నాను అయినా, వ్యంగ్యానికి క్షమాపణ కోరుకో
డానికి నామగ్నం నేను సచ్చగృహితేక ఇల్లా అన్నాను

నే - నేను శవ్యచెయ్యలేకుండా క్షమాపణ కోరుకున్నాను.
కాన్కడీ, వింకి కిమర్ల నాయిప్టం. మీయిప్టం మీదై తే
నాయిప్టం నాకి. నావని నాకు జన్మహక్కు! మీరు ఉన్న వే
చూడండి సచ్చయితే, నేను సచ్చకూడా చూడగలను. కళకి
చీడపడితే నేను చూస్తూ ఉంటుంటేను. అభిరుచులు పాడవు
తూంటే నేను భరించలేను నేను ముళ్ళపానికి చేరిస్తాను, కుళ్ళు
చెత్త కడిగేస్తాను, 'అంగవ్రాతములో చికిత్సకుడు దాదుప్టాం
గంబు ఖండించి' - జాగ్రత్త - నానృప్తిలో కళాకర్త మొదటి
ముద్దాయా, వాడికి రెండో ముద్దాయాకాగా, వాగీ, వాది
స్లేడూ, ప్రతివాగీ, ప్రతినాదిస్లేడూ, సాక్షులూ, ఉత్తర
సాక్షులూ, దక్షిణసాక్షులూ, పంచాయతీ, జడ్జీ - ఇవన్నీ నేనే,
లక్ష్యణక వే అవతలకథలో లక్ష్యణడూ, రాముడూ, ఆంజ
నేయులూ అవుతూన్నట్టు! ఘోరకృతులు చేసిన కళాకర్తని నేను
ఉరితీసిపారేసి ఆంధ్రజనానికి వాడివల్లరాగల అపాయం తొల
గిస్తాను. సన్నాశ్రయించడాన్ని బట్టి నేను కళాకర్తల్ని పైకితీసుకు

రాగల్ను. అననరాన్ని ప్రి నేను తప్పల్ని గొప్పచెయ్యగల్ను, లేకపోతే ఒప్పుల్ని కప్పెట్టగల్ను. కళాకర్తలంతా తరవాత తరవాత వారసత్వంగురించి తన్నుకుచావకుండా ప్రతీవాడికీ తలోజాగా కేటాయించి వాళ్ళకి చీదీలుకట్టసి ఉచితస్థలాల్లోకి వాళ్ళని జేరేసి, నాలన్ను లేకుండా వాళ్ళు పైకి ఎగరడానికిగాని కిందికిపడడానికిగాని వీళ్ళు తగ్గిపోయేటట్టు వాళ్ళని మేకుబందీ చేసి పారేస్తాను. ఎక్కడైనా బావగాని వంగతోటవద్దగ కాదన్నట్టు కళాకర్త నాకు ఎంతదగ్గరచుట్టం అయినాసరే, ఎంత ఎగుగున్న వాడైనా సరే కళలో పన లేనప్పుడు నిక్కొహమాటంగా వాణ్ణి తెగ విమర్శించి విమర్శించి వొదిలిపెడతానుగాని ఊరు కోను. అంగుళిని గుంజలేనివాళ్ళకి నేనంటే రాత్ ! నాకు సన్మానం జరిగినప్పుడు 'కుక్కుతికురాం' అనే బిరుదం నాకిస్తే నేను అభ్యంతరం చెప్పనని చాలానుంది అనుకోడమూ, ఊహించుకోడమూ నాకు తెలుసు. నాతాఖతుగురించి మీరు నుభించకండి. నాలంత జ్ఞాని విమర్శపాటి చెయ్యడా? అందు లోనూ కళావిమర్శ చెయ్యడానికి ఆకళ రానఖిల్లేదు అనికాదు నేననేది, ఆ కళ వచ్చిఉండకూడదు అనికూడా నొక్కుతాను. అప్పుడుగాని ఆ కళయొక్క అసలు నిగ్గు తేలదంటాను. పారం విమర్శించడానికి పారం చెప్పని ఇనస్పెక్టరే తగునని నా అభి ప్రాయం. తెలుగుగానవిమర్శకి హైందవేతరుడు చాలు, తెలుగుచిత్రవిమర్శకి ఆంగ్లయ్య ఉండాలి, తెలుగుకవితా విమర్శకి అరవయ్యరు నిరాక్షేపణంగా ఉండచ్చు, సరి తెలుగు నాటకప్రదర్శనవిమర్శకి స్పృహలేనివాడు మరీరక్కున సరి

పోతాడు. సత్తా శేకపోతే మీరు కళ మానుకుని మరోపని చూసుకోండి మీరు చవటకళ సృష్టిచేసినన్నాళ్ళు నేను తీవ్ర విమర్శ మానను. ఎక్కేగుమ్మమూ దిగేగుమ్మమూ మోస్తరై మీరు ఎవరిదగ్గరికి ఎన్నిసార్లు వెళ్ళి ఎంతవడుచుకున్నా నా వాతలు నేపెట్టితీరతాను. మరి నే గశేష్టిషను వచ్చేస్తాడి. ఇంకం పెట్టుకోండి

స - చాన్లేవయ్యా! ఆకారమా నీ కాధారం? నామాలా నీకు ముఖ్యం? నీమాలా నీకు శరణ్యం? చూనాలా నీకు జీవం? ఆత్మస్మృతి నీ ఆంతర్యవృత్తి? వ్యక్తిదూషణా నీపరమాపధి? సంకుచితత్వచూ నీజ్ఞానం? నీచసాపత్యాలు తెచ్చు నువ్వు ఒకటి బౌద్ధత్వం స్థాపించడం! నీముస్సులో ఉందని నువ్వు అనుకునేదా నీకు ప్రపంచంలో సందర్శించవలిసి కళ? నువ్వు కళాచార్యుడివా అల్పులకి కళాపదేశం అడుక్కుండా చెయ్యడానికి!

స - అయ్యా! కళాప్రారంభకుణ్ణి విమర్శించడం ఏచ్చిగ మీద ప్రహేళిక ప్రయోగించడం. కళాచర్తకుణ్ణి విమర్శించడం చెబిటివాడికి శంకూదడం. కళారాధకుణ్ణి విమర్శించడం కమ్మంవీధిని సూదులమ్మడం. కళాజీవిని విమర్శించడం గొట్టమీద కొట్టడం. స్థిరపడ్డ కళాకర్తని విమర్శించడం ఏటికి ఎదురీదడం. కంటూన్న కళాకర్తని విమర్శించడం చెవులోని జోరీగఅవడం. అల్పుడైన కళాకర్తని గొప్పగా విమర్శించడం వాడితోపాటు అధోలోకానికి టిక్కిట్టు కొనకొక్కడం. ఊరు కుంటే చాలా సంగతులు సవ్యంగా పరిష్కారం కాగలవ్. ఉత్తమకళాకర్తకి విమర్శ మోకాలి బంటి. అనమకళాకర్తని

అనామకంగా విడిచి పెట్టడం ఉభయతారకం.

టో - అబ్బ! నువ్వు విమర్శలంటే చెడుబద్ధమే లాగుతున్నా వయ్యా! అదేం ధర్మం! విజ్ఞానాన్ని బట్టి అన్నిటిలోనూ మాత్రస్వయం తగ్గించుకోవాలి. విమర్శ అంటే, నెనకటి మల్లనే నెత్తిమీద మొట్టికాయ కాదు, మొహంమీద చెప్పు కాదు, కంఠానికి ఉరి కాదు, గోవ్వో పుంపు కాదు, పీపుమీద చరుపుకాదు. “బాహ్యస్థితిగతులవల్ల తన చిత్తవృత్తిలో గలిగిన పరివర్తనలు అవ్యహృద యూరికి కలిగించాలనే సదుద్దేశంతో కళాకర్త చేసే ప్రకటనని వ్యాసంగం చేసుకోడమే” విమర్శ. కళాకర్త యొక్క భావనాశక్తికి, విచక్షణకీ సమత సమర్థించడం విమర్శ అంశర బాహ్యచరిత్రల్ని పరిశీలించి, ఏదైనా కృతిజనించడానికి దేశకాలపాత్ర సందర్భాలు ఎట్లు పరిపక్వం అయినాయో, ను“ ఆకర్త ఆకృతి రచించడానికి పరిస్థితులు ఎట్లా అనుకూలించాయో కనిపెట్టడం విమర్శ. అనేకకృతులు రచించడపు పనిలో కళాకర్త పడిఉండే టప్పుడు వాటిని విడివిడిగా దేనిమట్టుకి దానిని సమగ్రంగా ఆస్వాదించడపురీతి గెప్పుడానికి ఒక్కొక్క-కర్తకి వ్యవధి, ఒక్కొక్క-కర్తకి నేహు, ఒక్కొక్క-కర్తకి ధైర్యమూ, ఒక్కొక్క-కర్తకి నిర్మోహమాటమూ చాలపుగనక అటువంటి పని చెయ్యగలగడానికి విమర్శ అవసరం అంటాను. కళని విమర్శించేవాడు కర్తయొక్క నిజమైన అవస్థ గ్రహించడానికి కర్తవంటివాడై, శరువాత ఎంతో క్షోభ పడ్డమీదట కర్తయొక్క హృదయస్థితి పహించగలిగితే, అక్కడికి అతడికి ఇల్లులకడం

అయి, స్వంతపని యావత్తూ మన ముంగుంటుంది. ఒక నార్థకకళలోని ప్రతిభ కర్తవచ్చి చూపించేంటే మరొకరొచ్చి ప్రకటించినప్పుడు కూడా ప్రజల్లో కలసత్తు, కళారాధనా హేచ్చు తాయేగాని తగ్గవు. నిశ్చయమైన తేజస్సుగల కళ తన చుట్టుపొలం అనేక జన్మాన మేఘాలవల్ల మాటుమణిగి పోయినప్పుడు వాటిని పటాపంచలుచేసి ఆ కళయొక్క తేజో బాధ ప్రపంచానికి కలగచేసే ప్రభంజనం విమర్శ. కర్తయొక్క హృదయ విహారాన్ని కర్తకంటేకూడా ఎక్కువ వివరాలతో కూడా గుర్తించగలిగాడా ఇతహా అనిపించగలవాడు అన్నదే విమర్శ. క్రొర్యంలేని స్వాతంత్ర్యమూ, మెట్ట వేదాంతం లేని జ్ఞానమూ, మొట్టకాయలు వెయ్యించు సరదా లేని ఇంగిత జ్ఞానమూ, మోక్షకోసం లేని పాండిత్యమూ, చాటుచాటు క్రొర్యంలేని త్రికరణసృష్టి, స్వాతితయం లేని దృష్టి, కాకిచూపు లేని దృష్టి, మేష్టరీతనం లేని అధికారమూ, కుచోద్యంలేని హృదయమూ విమర్శకుడు కలపరుస్తాడు సత్యస్మృతి పోల్చుకోగలిగి, సత్యవిషయాలన్ని స్వీకరించగలిగి గూఢంకాని హృద్యభాషలో కళ దొరికేచోట్లు ఇవిగోఅని చెప్పడమేకాక, చెప్పగానే జనానికి విశ్వాసంకూడా కలిగించగలిగి న్నగినవాడు చెప్పిందే విమర్శ.

ఇప్పటికి నాప్రయాణం చాలావరకు అయిపోయింది. మరి తరవాత స్టేషన్లో నేను దిగిపోడమే. నాకు ధైర్యంవచ్చింది. టోపీ ఆయన ఏదో శ్రమపడి ఏకరువుపెట్టాడుగాని, అదంతా నాకూ తెలుసు. అదంతా పుస్తకాల్లోదే, ఎటొచ్చి ఏదిఎక్కడిదోఅతడు

చెప్పలేదు, పైం ఇస్తే నేను చెప్పేస్తాను. చివరముక్కలు నేనే అనేసి ఆ రైల్వే సారస్వతగోష్ఠి ముగించేయ్యాలని నాకు అపించింది.

నే - (టోపీ ఆయనతో) స్వామీ, తమ పెరు ?

టో - దాసు.

నే - సమస్కారం. మీతో నేను ఏకీభవించను. దేశాభిరుచి పాడైపోయింది. కొన్నికొన్ని మంచికృతులున్నా చెభాకోశపు రకం ఎక్కువైనాయి. వాటికి గౌరవం రాకుండా చెయ్యడం పని నామీద, నాభుజస్కంధాలమీద పడ్డది. ఒక్కొక్క కృతిలో లక్షదోషాలున్నూ, మ^ల ఏమీ లేకపోవడమున్నూ. పాడుకృతులకి తెగప్రచారం. వాటిల్లో నియమాలు బొత్తిగా లేకపోడం. అయినాసరే, జనం అల్లాంటి అధమకళల్ని పాటించి గౌరవించడం నాకు పరమాసహ్యం వేసి, జనంయెడల జాలికొద్దీ ఈపాడుపనికి గిగాను. కలేజాఉండి మొగళసం ఉంటే సమాధానం చెప్పండి.

టో - మీరుచెప్పారుగా! మేమూ నిమిషంలో చెప్పచ్చు గాని, ఒక్కొక్క సమాధానంవల్ల అల్పవిమర్శకి అంపసరపు గొప్పతనం వస్తుందేమో అనేభయంవల్ల మాట్లాడక ఊరు కోడం జరుగుతుంటుంది.

ఇంతలో మావూరు స్టేషన్ తాలూకు 'కులీ, కులీ, కులీ!' వినబడింది. రైలాగింది. నేనుదిగేసి దాసుగారితో,

నే - సెలవండి. తమకి సోడాకావాలా?

టో - చిత్తం. అఖ్లర్లేదు.

నే - (కడమ ఇద్దరితో) మీరు సోడాపుచ్చుగుంటారండీ ?

స - ఎంతమాత్రంపేద్దు. మీ సమాధానరసంతో మాకు శోచూరి తృప్త పోయింది.

నే - (వాళ్లకి సమస్కరించి) అయ్యా! మళ్లీమనం ఎప్పుడు కలుస్తామో! కొంచెం నిదానించిచెబుతారా, ఒక సంగతి అడుగుతాను.

స - అడగండి.

నే - మీమీద నే రాసింది మీరెక్కడ చూశారూ?

స - మెడ్రాసు ఫలానా పత్రిక ఫలానా సంచికలో!

నే - ఉందా ఇక్కడ?

స - లేదండీ!

నే - నేను ఏరచనా పంపించలేదండీ, ఎట్లా అచ్చడిందోగాని అచ్చపడ్డరచనా? మీరు టాకీవారా?

స - అవునండీ. మా పేర్లతో ఉంటేనే! స్పష్టంగా మీ ఇంటిపేరు ఉంటేనే!

నే - నాపేరుందా?

స - లేనట్లుందండోయ్! (బస్తాతో) ఏరా?

బ - లేదు.

నే - పేరులేకుండా ఫక్తు ఇంటిపేరా! అల్లాచెప్పండి మరీ! ఆవ్యక్తి మరొకరు అయిఉండాలి.

స - మీకు దగ్గరవాడా?

నే - ఎమో! ఏ తూర్పు - పడమర సంబంధమో!

స - నిజంగానేనాండీ?

నే - నిశ్చయంగా.

బ - అల్లాయితే మీరుమమ్మల్ని క్షమించాలి. ఇండాక

ణించి జరిగిందానికంతకీ బొడ్డుతుమ్మలూ! మరి మమ్మల్ని విమర్శించింది మీరే అయినట్టు సమాధానం మొదలెట్టారే!

నే - ఎంజెయ్యనూ! మీరంతా అటకాయించేసరికి చేతా వాతా అయినంతమట్టుకి శరీరాలు పడ్డాయి. కాని, ప్రసాదం వల్లనైతే మీ పరిచయభాగ్యం నాకు కలిగింది. కృతజ్ఞుణ్ణి. ముఖ్యంగా దాసుగారికి.

బ - అయితే, ఆయనెవరో అల్లా ఇంటిపేర్లు గోడం ఎందుకండీ!

నే - ఇంకే! లాభం ఏమన్నా ఉంటే జమకట్టుకోడానికీనీ, నష్టం వస్తే ఖర్చురా సెయ్యడానికీనీ ఎమో! లేక, అహంకారం చంపుకున్నా మమకారం వదల్లేక గావును

బ - ఐతే చిక్కేనండీ. చాలా రచనలున్నాయే అల్లాంటివీ! వాటిల్లో అభిప్రాయాలన్నీ మీ నిశ్చితాభిప్రాయాలనుకుంటున్నాం!

నే - మరి అనుకోకండి. అటువంటి విమర్శనాశక్తి నాకు లేదు. మరిరైలుకదుల్తుంది. సరి, ఈ యినపదారి విమర్శ చాలు గానండి, ఇప్పుడిక హృదయాలు కుదటబడ్డాయిగనక సోడా పుచ్చుకోరా?

ముగ్గురూ - అవశ్యం.

అనగా, వాళ్లకి సోడా లిప్పించి కిల్లీలు కూడా ఇప్పించి నేను నమస్కరిస్తూండగా రైలు కదిలిపోయింది.

